

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent
Academiejaar 2008-2009

De wenselijkheid van guilty plea in het Belgisch strafrecht?

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door
Anouk Baele

(studentennr. 20042890)
(major: Nationaal & internationaal publiekrecht)

Promotor: dr. Joachim Meese
Commissaris: Filip D'Hont

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar alle mensen die mij dit academiejaar geholpen en gesteund hebben bij de realisatie van mijn afstudeerwerk.

Eerst en vooral wil ik mijn promotor dr. Joachim Meese bedanken. Hij heeft mij op het goede spoor gebracht bij mijn onderzoek en telkens tijd vrijgemaakt in zijn drukke agenda. Verder wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor de steun en nodige afwisseling.

Inhoudsopgave

1 Inleiding **1**

2 Definitie en soorten **3**

2.1 Het begrip guilty plea en plea bargaining 3

2.1.1 Guilty plea 3

2.1.2 Plea Bargaining 5

2.1.2.1 Implicite 6

2.1.2.2 Explicite 6

2.2 De voornaamste actoren in de plea bargaining procedure 7

2.2.1 De District Attorney 7

2.2.2 De rechter 9

2.2.2.1 Beperkte rol in het adversaire model 9

2.2.2.2 De rol van de rechter in het Belgisch model 11

2.2.3 De verdediging: verdachte en advocaat 11

2.3 De procedure 12

2.3.1 De procedure van het Amerikaanse plea bargaining 12

2.3.2 Belang van het vooronderzoek in het Belgisch model 14

2.4 Three stikes and you're out 14

2.4.1 Pervers effect in combinatie met plea bargaining 15

2.4.2 Opmerking: Nederland 15

3 Historiek en ontstaan **16**

3.1 Juryrechtspraak 16

3.2 Historisch 18

3.2.1 Voorbeelden 19

3.2.2 Accusatoire vs. inquisitoire rechtspleging 19

3.2.3 Due process 21

3.2.4 Law and economics 21

4 Toepassing van plea bargaining in een aantal landen **22**

4.1 Nederland 23

4.1.1 Snelrecht 23

4.1.2 De transactie 23

4.1.3 De motie Dittrich 26

4.1.4 De bekennende verdachte in Nederland 26

4.1.5 O.M.-afdoening 27

4.2 Duitsland 28

4.2.1 Evolutie en ontstaan 29

4.2.2 Toelaatbaarheid 30

4.2.3 De straf 31

4.3 Italië 31

4.3.1 Inleiding 31

4.3.2 Introductie van plea bargaining in het Italiaans strafrecht . . . 32

4.3.3 Innovaties van het nieuwe strafwetboek 33

4.3.3.1 Individuelere rol van de partijen 33

4.3.3.2 Indeling in verschillende fases 34

4.3.3.3 Alternatieve procedures 34

4.3.4 De Riti Alternativa 34

4.3.5 Verschillen met het Amerikaanse plea bargaining 35

4.3.6 Evaluatie 37

4.3.7 Implicaties van het Italiaans systeem voor een eventueel Belgisch systeem van plea bargaining . . . 38
4.4 Engeland . . . 39
4.4.1 Korte Inleiding . . . 39
4.4.2 De caution . . . 41
4.4.3 Sterke positie van de politie . . . 41
4.4.4 Sceptisisme . . . 42
4.4.5 Voordelen en nadelen van plea bargaining in Engeland . . . 43
4.5 Frankrijk . . . 43
4.5.1 Korte Inleiding . . . 43
4.5.2 Plaider Coupable . . . 44
4.5.3 Doel van de procedure . . . 44
4.5.4 Argumenten tegen plaider coupable . . . 45
4.5.5 Verschillen en evaluatie . . . 45
4.6 Polen: een van de nieuwe lidstaten van de Europese Unie . . . 46
4.7 Pakistan . . . 46
4.8 Besluit . . . 47

5 Toepassing van plea bargaining in Internationale Straftribunalen 49
5.1 Wenselijkheid van plea bargaining bij Internationale strafhoven . . . 51
5.1.1 Vervolging en gepaste bestraffing? . . . 51
5.1.2 Historisch correct? . . . 52
5.1.3 Middelen besparen en kosten drukken? . . . 53
5.2 Joegoeslaviëtribunaal . . . 53

6 Invloed van de Raad van ministers in de Raad van Europa 55
6.1 Guilty plea in de Aanbeveling van de Raad van Ministers van de Raad van Europa . . . 55
6.2 Plea bargaining in de Aanbeveling van de Raad van Ministers van de Raad van Europa . . . 56

7 Voordelen en nadelen van plea bargaining zoals gebleken uit de analyse van de verschillende landen 57

7.1 Voordelen van plea bargaining 57

7.1.1 Schematisch 57

7.1.2 Snelle afwikkeling van de strafprocedure 58

7.1.2.1 Algemeen preventief effect 59

7.1.2.2 Specifiek preventief effect 59

7.1.2.3 Snelheid komt de waarheidsvinding ten goede 60

7.1.2.4 Besparing van de kosten 60

7.1.3 Tijdswinst 61

7.1.4 Zekerheid van veroordeling 61

7.2 Nadelen en risico's van plea bargaining 62

7.2.1 Argumenten tegen plea bargaining - Schematisch 62

7.2.2 Risico van dwang 63

7.2.3 Bestraffing van de verdachte die afstand doet van zijn recht op een eerlijk proces 64

7.2.4 Gevaar voor oneerlijke straffen en aanzetten tot zelfincriminatie 65

7.2.4.1 Onbezonnen actie en onzekerheid over de straf 65

7.2.4.2 Controle door de rechter 66

7.2.4.3 Plea bargaining en het EVRM 66

8 Plea Bargaining in België? 67

8.1 Van opgelegde justitie naar participatieve justitie? 67

8.2 Belangrijke elementen om het algemeen belang te beschermen 68

8.2.1 Rekening houden met de feiten 68

8.2.2 Verantwoordelijkheid van de rechter 69

8.2.3 Wanneer guilty plea? 69

8.3 Verwante procedures in het Belgische strafrecht 69

8.3.1 De bemiddeling in strafzaken 70

8.3.2 De minnelijke schikking 73

8.3.3 Probatie en uitstel 74
8.3.4 Het correctionaliseren van misdaden 74
8.4 De bekennende verdachte 75
8.4.1 Bewijswaarde van de bekentenis in strafzaken 75
8.4.2 Aparte procedure voor de bekennende verdachte? 76
8.5 Plea bargaining in Antwerpen 77
8.5.1 Proefproject in Antwerpen 79
8.5.1.1 Soorten zaken 79
8.5.1.2 De procedure 79
8.5.1.3 De senaat 80
8.5.1.4 Think Media arrest 80
8.5.1.5 Evaluatie 80
8.6 Noodzakelijke voorwaarden bij eventuele toepassing voor het Belgisch recht 81
8.6.1 Enkel voor relatief gemakkelijke af te handelen zaken 81
8.6.2 Voorwaarden voor rechtsgeldige afstand van rechten: vrijwilligheid 81
8.6.2.1 Vrijwilligheid en druk : geen objectieve maatstaf . . 82
8.6.3 Duidelijke informatie en voldoende tijd 82
8.6.4 Geestelijke competentie 83
8.6.5 Afwezigheid van dwang 83
8.6.6 Een duidelijke verklaring 84
8.6.7 Rechterlijke controle 84
8.7 Artikel 6 EVRM 84
8.7.1 Accusatoire procesvoering 84
8.7.2 Toepasselijkheid van artikel 6 EVRM 85
8.7.3 Art. 6 EVRM en het tegengaan van de overbelasting van gerechtelijke instanties 85
8.7.4 Afstand van recht 86
8.8 Toelaatbaarheid van buitenlandse plea bargains in België 86

8.8.1 Art. 54 Schengen Uitvoeringsovereenkomst 88
8.8.1.1 Onherroepelijk vonnis 89
8.9 Compatibiliteit van plea bargaining en het huidig Belgisch strafrecht . 90
8.9.1 Evolutie van intstitutionele naar liberale grondrechtstherorie . 90
8.9.2 Belang van het vooronderzoek 91
8.9.3 Invloed van het onmiddellijkheidsbeginsel 91
8.9.4 Invloed van het gehanteerde bewijsrecht 92
8.9.5 Invloed van de medewerking van de verdachte 93
8.9.6 Nadruk op de waarheidsvinding 94
8.10 Besluit 95
8.10.1 Toepasselijkheid van guilty plea en plea bargaining in België . 95
8.10.1.1 Naar een meer adversaire rechtspleging in België? . . 96
8.10.2 De wenselijkheid van plea bargaining in het Belgisch strafrecht 97
8.10.2.1 Hoe meer proceswaarborgen, hoe meer plea bargaining...goed voor alle partijen? 98

9 Conclusie **99**

Bibliografie **110**

Hoofdstuk 1

Inleiding

Het onderwerp van deze masterproef is het onderzoek naar de wenselijkheid van guilty plea en plea bargaining in het Belgisch strafrecht. Voor men de wenselijkheid van een vreemde procedure in het Belgisch strafrecht kan beoordelen is het van belang de techniek in al haar aspecten te bestuderen.
Plea bargaining wordt gezien als een typisch Anglo-Amerikaans concept. Men zou het kunnen omschrijven als 'het onderhandelen met de vervolgende instantie om een strafreductie te verkrijgen in ruil voor een bekentenis van de verdachte (guilty plea)'.

In een eerste hoofdstuk worden de twee essentiële elementen, 'bekentenis' en 'onderhandeling', van plea bargaining besproken. Daarnaast komen de verschillende soorten en subsoorten aan bod.

Om guilty plea en plea bargaining af te bakenen is het noodzakelijk de specifieke historische context te doorgronden. Er wordt ingegaan op de invloed van het gebruik van juryrechtspraak en op de invloed van de accusatoire of inquisitoire rechtstraditie.

Westerse culturen groeien steeds meer naar elkaar toe en de verschillende rechtssystemen beïnvloeden elkaar. De meeste landen worden geconfronteerd met dezelfde problemen op het vlak van strafrechtspleging. Om de werklast van de gerechten te verminderen wordt overal gezocht naar manieren om het strafproces vlotter te laten verlopen. Daarvoor wordt in verschillende Europese landen reeds gebruik gemaakt van plea bargaining of elementen daarvan. Er wordt een analyse gemaakt van plea bargaining in Nederland, Frankrijk, Engeland, Duitsland en Italië. Italië is het enige Europese land waar werd overgeschakeld naar een adversair proces.

Ook op internationaal vlak staat plea bargaining in de kijker. Het gebruik van plea bargaining in internationale strafhoven en de aanbeveling van de Raad van Ministers van de Raad van Europa staan centraal in hoofdstukken 5 en 6.
Het is van belang voor het Belgisch strafrecht om op de hoogte te zijn van de evoluties in de Europese landen en de tendensen op internationaal vlak. Door de analyse van plea bargaining op internationaal vlak wordt het mogelijk de voordelen en nadelen van plea bargaining te achterhalen.

Het is een vrij nieuwe en interessante denkpiste om na te gaan welke meerwaarde guilty plea en plea bargaining kunnen hebben in het Belgisch strafrecht. De voordelen en nadelen worden getoetst aan de noodzaken van het Belgisch recht.
In België bestaan reeds enkele procedures met het oog op het ontlasten van de gerechten en het versnellen van de rechtspleging. De aandacht wordt specifiek gevestigd op de modaliteiten die een element van bekentenis en/of onderhandeling vertonen.
Het is niet zeker of plea bargaining hoe dan ook te verenigen is met het Belgisch strafrecht, laat staan wenselijk is. Daarom wordt onderzocht welke aanpassingen zouden moeten worden gemaakt en welke rechtswaarborgen zouden moeten worden voorzien. In het bijzonder wordt daarbij de verenigbaarheid met art. 6 EVRM bestudeerd.

Tot slot worden de bevindingen geëvalueerd om te weten te komen of plea bargaining wenselijk is in het Belgisch strafrecht.

Hoofdstuk 2

Definitie en soorten

Bij een guilty plea bekent de verdachte zijn schuld en ziet daarbij af van bepaalde rechtswaarborgen.[1]
Plea bargaining kan worden omschreven als een 'onderhandelde bekentenis', waardoor de veroordeling verzekerd is. In ruil voor de guilty plea (bekentenis en afstand van bepaalde rechtswaarborgen) zal de verdachte kunnen onderhandelen met de aanklager over een beloning. Dit kan verschillende vormen aannemen. Bovendien beoogt men de kosten van het proces te beperken. Dit zijn de redenen waarom men kiest voor een overeenkomst tussen de verdediging en de aanklager.[2]

2.1 Het begrip guilty plea en plea bargaining

2.1.1 Guilty plea

Door schuldig te pleiten laat de verdediging enkele essentiële proceswaarborgen los. Men kiest niet voor een juryproces, men kan de getuige niet verhoren, de aanklager zal de schuld niet moeten bewijzen 'beyond reasonable doubt' en men zal geen eigen bewijs kunnen aanbrengen. Afstand doen van deze rechten wordt legaal beschouwd wanneer de guilty plea vrijwillig gebeurt.

In de Verenigde Staten is guilty plea de meest gebruikte manier om zaken af te

[1]Beijer, A., Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen, *Openbare strafrechtsplegging*, Deventer, Kluwer, 2002, p. 70, 234p.

[2]T., Decaigny, "Plea bargaining in België - Een koekoeksei?", *Jura Falc.*, 2002-03, p. 457-476.

handelen.[3] De guilty plea wordt als vrijwillig beschouwd wanneer de verdachte voldoende op de hoogte is van de gevolgen van zijn bekentenis en zijn guilty plea niet veroorzaakt is door dwang, bedreigingen of loze beloftes.[4] Door deze overeenkomst worden de aanklager en de verdediging de hoofdrolspelers van het proces. Vaak wordt de vrijwilligheid in vraag gesteld, dit wordt behandeld bij de gevaren en nadelen van plea bargaining.[5]

Oorspronkelijk in de common law betekende pleading: het eerste pleidooi van de zijde van de verdediging. Letterlijk betekent plea 'een pleidooi'. De plea is dus geen schuldbekentenis: het gaat primair om het bepalen van een proceshouding, met verstrekkende gevolgen voor het vervolg van de procedure. Het was het antwoord van de verdediging in zowel civiele als strafzaken op de aantijgingen door de eiser of aanklager.
Vandaag is overgebleven dat van de verdachte wordt verwacht dat hij voor de zaak aanvangt een plea indient als formeel antwoord op de aanklacht in de rechtszaal. Een plea of guilty is wel een bekentenis: De verdachte erkent de schuld en geeft aan dat hij akkoord gaat met de veroordeling zonder dat de schuld moet worden bewezen. Daarmee wordt afstand gedaan van fundamentele rechten, niet alleen het recht op een onafhankelijke rechter en een openbaar proces, maar ook het recht voor onschuldig te worden gehouden totdat het tegendeel bewezen is. Met een guilty plea maakt de verdachte zichzelf tot veroordeelde.

In Amerika zal er voor een guilty plea een feitelijke basis moeten zijn. Pas wanneer deze factual basis aanwezig is, zal de rechter de plea kunnen aanvaarden. Om welke van de verschillende vormen het gaat, heeft geen belang. Het wordt toegelaten dat een verdachte een guilty plea doet, ook al beweert hij onschuldig te zijn aan het feit waarvoor hij een guilty plea doet. Hieruit kan men afleiden dat de guilty plea geen bewijsmiddel is zoals de bekentenis bij ons, maar een prosessueel feit. De verdachte 'verkoopt' zijn recht om te bewijzen dat hij onschuldig is. Er is geen schending van de grondwet in dit geval, zolang de rechter over 'strong evidence of actual guilt' beschikt.

Wanneer men een guilty plea heeft afgelegd doet men afstand van bepaalde pro-

[3]Plea bargaining: a concept paper, Central European and Eurasian law initiative, December 1999, *http: //www.abanet.org/ceeli*.

[4]Bordenkircher v. Hayes, 434 U.S. 357 (1978), http://www.oyez.org/cases/1970-1979/1977/1977_76_1334.

[5]infra Hoofdstuk 7.

ceswaarborgen. Men kan zich dan niet meer beroepen op het zwijgrecht. Wanneer men in beroep gaat na het opleggen van de straf, zal dit enkel succesvol kunnen zijn wanneer er met de guilty plea iets fout is, bv. dat de guilty plea afgelegd is is onder dwang.[6]

De aanklager hoeft na een guilty plea geen bewijs meer aan te brengen. Men moet zich dan geen zorgen meer maken om de ingewikkelde bewijsregels. Vaststelling van de feiten en ook de beslissing van de jury zijn niet meer nodig. Gegevens die de rechter nodig heeft om tot een passende straf te komen, kunnen op een minder formele wijze worden bekomen, meestal zonder de beslommeringen van de adversaire strijd.[7] Voor zowel rechter als openbare aanklager vormt dit een zeer aantrekkelijke mogelijkheid om tijd en kosten te besparen. De vraag is alleen waarom de verdachte voor deze optie zou kiezen. Zelfs al is zijn eigen zaak zwak, er bestaat altijd een waterkansje dat de tegenpartij het bewijs van de schuld niet kan leveren (bv. Wanneer een belangrijke getuige zijn verhaal wijzigt of verdwenen is, of de jury is ondanks alles niet overtuigd is). Er zal dus tegenover de voordelen van de guilty plea voor de strafrechtelijke autoriteiten ook een voordeel voor de verdachte moeten staan. En dat is de kern van plea bargaining.

2.1.2 Plea Bargaining

Plea bargaining is geen homogeen begrip en men kan een onderscheid maken tussen impliciete en expliciete plea bargaining. 'Explicite' plea bargaining kan men opdelen in drie verschillende soorten, nl. charge bargaining, sentence bargaining en fact bargaining.[8] Plea bargaining kan worden omschreven als 'elke inschikking in ruil voor een guilty plea'. Informeel kan de term plea bargaining ook gebruikt worden om situaties aan te duiden waarbij de verdediging een gunstigere behandeling wordt aangeboden in ruil voor een getuigenis tegen andere verdachten. Vervolgens zou men de situatie, waarbij de advocaat van de verdediging de aanklager opzoekt om aanhangige strafrechtelijke procedures af te handelen, als plea bargaining kunnen aanduiden. Dit laatste valt in principe moeilijk onder de definitie van plea bargaining te plaatsen daar de twee essentiële elementen van plea bargaining, 'bekentenis' en

[6]Jörg, N., "Een vereenvoudigde procedure in strafzaken, accusatoire tendenties", *NJB*, 1993, p.199-205.

[7]Ashworth, A., *The criminal process, an evaluative study*, Oxford, Oxford University Press, 1998, 267p.

[8]Bergman, P., e.a., *The criminal handbook - know your rights - survive the system*, Houston, Nolo, 2008, p.433-448, 659p.

'onderhandeling' , niet aanwezig zijn. De toegevingen die de aanklager kan doen zijn ongelimiteerd. Over het algemeen zal de aanklacht hergekwalificeerd worden tot een lagere aanklacht of zal een bepaalde straf aangeraden worden aan de rechtbank.

2.1.2.1 Implicite

Bij impliciete plea bargaining is er geen sprake van een rechtstreekse interactie tussen de aanklager en de verdediging. Het gaat hier over een feitelijke vaststelling dat verdachten die schuldig pleiten in de rechtbank over het algemeen milder worden behandeld door de rechter.[9]

2.1.2.2 Explicite

Expliciete plea bargaining komt voor wanneer de verdediging rechtstreeks met de aanklager of een andere instantie onderhandelt om voordelen te halen uit een bekentenis (guilty plea). Men kan drie vormen onderscheiden in het onderhandelen met de aanklager. Ten eerste kan men 'charge bargaining' aanstippen, waarbij de verdachte een minder zwaar misdrijf zal worden ten laste gelegd in ruil voor een bekentenis. Ten tweede is er 'sentence bargaining', waarbij de aanklager bepaalde beloftes maakt die zullen leiden tot een lagere bestraffing. Zo kan hij beloven niet te zullen ijveren voor een strenge toepassing van de strafwet. Een laaste mogelijkheid is dat de District Attorney (D.A.) belooft in een andere zaak niet te zullen vervolgen, of 'fact bargaining' waarbij men de feiten anders zal kwalificeren. In Amerika kan men de procedure terugvinden in titel 18 an de United States Code 'crimes and criminal procedure', meer bepaald in deel 11 ervan, 'Pleas'. Het gebeurt wel vaker dat er gepleit wordt dat de verdachte heeft nagelaten een akkoord te sluiten om diens weigering tot medewerking aan te duiden. Dit gaat volledig in tegen het Belgisch beginsel dat elke verdachte vrij is van zijn verdediging te organiseren met alle legale middelen.

Charge bargaining [10]komt tot stand wanneer de aanklager toelaat dat de verdediging schuldig pleit aan een lager misdrijf of slechts enkele van de aanklachten die tegen hem worden aangebracht toegeeft. Bijvoorbeeld kan iemand die verdacht wordt van moord, schuldig pleiten aan doodslag.

[9]Davidson, R.H en Oleszek, W.J., *Congress and its members*, Michigan, University of Michigan, 1996, p. 282, 511p.

[10]Corstens, G.J.M., *Het Nederlands strafproces*, Deventer, Kluwer, 2005, p. 12, 911p.

Sentence bargaining [11]komt voor wanneer men met de verdachte onderhandelt over de strafmaat, wanneer de verdachte bereid is schuldig te pleiten. Dit kan de aanklager helpen om tot een veroordeling te komen wanneer de verdachte bang is om veroordeeld te worden tot de maximum straf. Normaal gezien kan sentence bargain alleen toegekend worden wanneer de rechter dit heeft goedgekeurd. Sentence bargaining komt vaak voor bij grote zaken ,waarbij de aanklager de aanklacht niet wil verminderen omdat bijvoorbeeld de publieke opinie niet zou aanvaarden. Dit zorgt ervoor dat de aanklager een veroordeling kan bekomen zonder de aanklacht te verminderen en toch een aanvaardbare straf voor de verdediging kan aanbieden.

Fact bargaining Een minder bekende vorm van plea bargaining is het 'fact bargaining', waarbij de aanklager belooft om de feiten, zoals de verdediging beweert, niet tegen te spreken of geen extra bezwarende feiten aan te brengen.

2.2 De voornaamste actoren in de plea bargaining procedure

2.2.1 De District Attorney

De District Attorney[12] is de openbare aanklager. Hij is belast met het vervolgen van misdrijven en geniet daarbij van een verregaande discretionaire bevoegdheid. Men moet plea bargaining niet alleen uit het standpunt van de verdediging bekijken, maar ook vanuit het perspectief van de District Attorney. Plea bargaining kan door de vervolgende instantie worden gebruikt als een manier om de verhouding tussen gewonnen en verloren zaken hoog te houden of te laten stijgen.[13]
Dit kan leiden tot 'prosecutorial bluffing', een praktijk dat door de meeste District Attorneys als een normaal fenomeen wordt ervaren. Bij 'prosecutorial bluffing' komt het erop neer dat de vervolgende partij geen sterke zaak kan maken, maar wordt de zwakte van het dossier achtergehouden. Men smeert de verdachte een zeer zware aanklacht aan, in de hoop een bekentenis te verkrijgen, of een bekentenis aan een

[11]B. De Smet, "Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, p. 420-442.

[12]B. De Smet, "Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, p. 420-442.

[13]Verstraeten, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, p. 65, 1193p.

iets lager misdrijf uit de brand te slepen, en zo toch een veroordeling te bekomen.[14] Indien dit niet lukt, kan men nog steeds afzien van een werkelijk proces. Deze gevaarlijke praktijk lijkt op het eerste gezicht zeer moeilijk punt te verenigen met het Belgisch rechtssysteem, laat staan art. 6 EVRM.

Indien men de District Attorney zou vergelijken met een Belgische positie dan zou dit de Procureur des Konings zijn, of een ander lid van het openbaar ministerie. In Nederland zou dit een Officier van Justitie zijn.[15].
Er zijn wel zeer grote verschillen tussen de Procureur des Konings en de District Attorney. Deze verschillen dragen net bij tot de populariteit van plea bargaining en guilty plea in Amerika. D.A. is een verkozen functie, zodat, met het oog op herverkiezing, hij er alle belang bij heeft om zo goed mogelijk te scoren met het oog op herverkiezing.[16] Het houdt dus meer in dan een manier om een post te bemannen. Het dagdagelijkse werk van de openbare aanklager wordt beïnvloed door het streven naar een positieve beoordeling door het Amerikaanse kiespubliek. Vermits een hoge graad van veroordelingen juist kan worden bereikt door toepassing van plea bargaining en guilty plea-procedure, zal de District Attorney in de regel bereid zijn om de tenlastenlegging en de straf in onderling overleg met de verdachte op te stellen. Hoewel deze functie in de Verenigde Staten steevast wordt gezien als "diegene die waakt dat gerechtigheid geschiedt", spelen ook andere motieven een grote rol. Om verkozen te worden of opnieuw verkozen te worden heeft men de steun nodig van hoge functionarissen, omdat slechts een beperkt aantal kandidaten worden voorgedragen. Dit leidt in vele gevallen tot een indirecte politieke benoeming. De District Attorney wordt beoordeeld op de efficiëntie van zijn of haar vervolgingsbeleid.[17] Dit is op het eerste zicht een goede zaak, maar dit kan sociaal gevaarlijk zijn wanneer men bij moeilijkere zaken opteert om niet te vervolgen omdat men het risico op vrijspraak niet wil lopen. De angst om een zaak te verliezen blijkt de grootste reden om een verdachte niet te vervolgen. Bovendien speelt populariteit een grote rol bij de kiezer, vooral bij herverkiezing 'kleurt' dit het vervolgingsbeleid van de District Attorney.

Verder is de District Attorney bij het vervolgen van misdrijven beperkt door de

[14]Jackson, B., *Law and disorder - criminal justice in America*, Illinois, University Illinois Press, 1984, p.116, 324p.

[15]Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, Strafprocesrecht & Internationaal Strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, 563-565, 1314p.

[16]Elias, S., e.a., *Legal research - how to find and understand the law*, Nolo, 2007, p. 280, 322 p.

[17]Spohn, C., *How do judges decide*, Thousand Oaks, Sage Publications, 2008, p.65, 376p.

financiële middelen die hem jaarlijks door de Staat worden gegeven. Daardoor zal meestal een kosten-baten analyse worden gemaakt, zodat slechts tijd en geld zal worden geïnvesteerd in zware feiten, waarvan winst haalbaar lijkt te zijn in een volledig proces. Vooral wanneer men te kampen heeft met overbelasting, is de vervolgende partij genoodzaakt veel zaken af te handelen door gebruik te maken van guilty plea en plea bargaining. De taak van de D.A. is om de tenlastenlegging te formuleren. Met betrekking tot 'gerede twijfel' moet de D.A. de feiten meedelen, zelfs wanneer de verdediging er niet naar vroeg of slechts een algemene vraag formuleerde. De D.A. heeft de seponeringsbevoegdheid, hij beslist eenzijdig of men al dan niet zal vervolgen. De criteria waaraan men toetst om al dan niet te vervolgen zijn niet allemaal even objectief. Er blijft altijd een grote beoordelingsmarge voor wie de criteria (vb. houding van het slachtoffer, twijfel omtrent te schuld, het vermijden van recidive) moet hanteren. De rechter kan zich slechts in heel uitzonderlijke gevallen mengen in deze aangelegenheid, nl. wanneer de beslissing of het beleid van de openbare aanklager willekeurig blijkt te zijn. Ervaring en bekwaamheid van de actoren oefent ook een niet te verwaarlozen invloed uit. Ten slotte kan een openbare aanklager opteren om een zaak door plea bagaining af te handelen om de strenge bewijsregels in strafzaken te ontwijken.[18]

2.2.2 De rechter

2.2.2.1 Beperkte rol in het adversaire model

In vele rechtsgebieden van het Amerikaanse recht, maar vooral bij plea bargaining, speelt de rechter een eerder passieve rol. In een adversair systeem, zoals het Amerikaanse, bepalen de partijen wanneer men een zaak start en leiden ze het proces. Het zijn de partijen die de mogelijkheid bezitten om tot plea bargaining over te gaan. Vaak is het zelfs verboden voor de rechter om deel te nemen aan de plea bargainingonderhandelingen.

Het onmiddellijkheidsbeginsel Krachtens het onmiddellijkheidsbeginsel mag de rechter zijn innerlijke overtuiging slechts steunen op de gegevens die hem door de partijen werden voorgelegd. Het onmiddellijkheidsbeginsel is inherent aan het partijgebonden karakter van het onderzoek en de opsporing. De verdachte wordt geacht

[18]DOW, P.E., *Discretionary justice. A critical inquiry*, Cambrigde M.A., Ballinger Publishing Company, 1981, p.12, 286p.

zelf actief mee te zoeken naar bewijzen om de rechter van zijn onschuld te overtuigen. De rechter moet zich onthouden uit het onderzoek, zodat bevooroordeeldheid zo veel mogelijk wordt uitgesloten. Een wettelijk geregelde 'voorfase', waarbij de rechter toeziet op de voortgang van het onderzoek is onbestaande in Amerika. De rechter kan dus in geen geval op eigen initiatief onderzoeksmaatregelen stellen. Zijn opdracht bestaat enkel uit het oordelen over welk verhaal volgens hem het meeste de waarheid weerspiegelt.[19]

Ten slotte kan men stellen dat het onmiddellijkheidsbeginsel de openbaarheidvereiste helpt. Het publiek zou een betere controle kunnen doen wanneer het bewijsmateriaal op de openbare terechtzitting wordt gepresenteerd. Vaak wordt de spoedige procesafhandeling afgeleid uit het onmiddellijkheidsbeginsel. "Ten eerste wordt wel gesteld dat, tussen het plegen van het vermoedelijke feit enerzijds en de kennisneming van een bewijsmiddel zoals een getuigenverklaring- door de oordelende rechter anderzijds, niet te veel tijd mag zijn verstreken. Dit om het tijdsverloop de kwaliteit van een bewijsmiddel niet te laten aantasten. Ten tweede is wel gesteld dat de rechter, nadat het onderzoek ter terechtzitting is beëindigd, zo snel mogelijk beslissing moet nemen over de gegrondheid van de strafvervolging, opdat de beslissing niet beïnvloed wordt door de vervaging van zijn indrukken, die hij op de zitting heeft gedaan."[20]

Rol van de rechter in plea bargaining Redenen voor de passieve rol van de rechter

- De rechter moet passief blijven om zijn onpartijdigheid veilig te stellen. Grotere betrokkenheid van de rechter bij de onderhandelingen zou te veel druk kunnen zetten op de verdachte. Dit gevaar komt vooral naar voor wanneer de rechter die betrokken is bij de onderhandelingen ook uitspraak doet in het latere proces. De vraag is echter of de rechtswaarborgen voor de verdachte op die manier wel voldoende beschermd zijn.
- Men vindt dat de rechter de zaak niet volledig kan vatten, aangezien niet actief wordt meegewerkt aan het onderzoek. Men denkt dat het moeilijk is een nuttige bijdrage te leveren wanneer men de details van de zaak niet kent.

[19]B., De Smet, "Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, p. 420-442.

[20]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 65-66, 358p.

- Wanneer men ook bij de onderhandelingen rechters betrekt, dan streeft men het doel van verlaagde werklast voor de magistraten voorbij en kunnen de kosten al snel oplopen.

Deze redenen worden opgegeven, maar het kan betwijfeld worden of de nadelen van rechterlijke participatie niet overschat worden. De rechtswaarborgen komen in het gedrang en de risico's op dwang, oneerlijkheid en foute beslissingen worden groter. Transparantie gaat in die zin snel verloren, aangezien alles in het geheim gebeurt. Dit terwijl efficiëntie en transparantie vandaag de dag erg belangrijk zijn. Meer betrokkendheid van de rechter zonder nadelen is niet mogelijk. Maar vroegere betrokkenheid kan wel zorgen voor een eerlijkere en juistere uitkomst. Het proces zou ook transparanter en meer aanvaardbaar worden voor het publiek.

2.2.2.2 De rol van de rechter in het Belgisch model

In het Belgisch model, dat vooral inquisitoire elementen vertoont, is de rechter de spilfiguur. Het hoofddoel van het strafproces is het ontdekken van de materiële waarheid. Daarom is het niet toegelaten dat de partijen zelf bewijs zoeken in hun voordeel. Het bewijs wordt verzameld door een officieel onderzoek. Het onderzoek door een rechter wordt met andere woorden gezien als een procesverplichting.[21]

2.2.3 De verdediging: verdachte en advocaat

In Amerika staat of valt de zaak met de sterkte van de advocaat. Hiertoe kunnen zij een beroep doen op een van de vele strafadvocaten in 'private practice'. De tarieven in de privé sector zijn volledig vrij. De kosten lopen snel hoog op en voor veel verdachten is dit onbetaalbaar.[22] Wanneer het gaat om misdrijven waarvoor de verdachte een straf van meer dan zes maanden kan oplopen, kan de verdachte aanspraak maken op bijstand van een advocaat. Men zou dit in zekere zin kunnen vergelijken met de pro deo advocaat uit het Belgisch recht. Public defenders[23]zijn

[21]B., De Smet, "Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, p. 420-442.

[22]Felmann, D., *defendants rights today*, Wisconsin, Wisconsin University Press, 1977, p.231-232, 462p.

[23]Irving, S., *Nolo's Encyclopedia of everyday law*, Houston, Nolo, 2008, p.395, 446p., 1994, p. 420-442.

advocaten in vaste overheidsdienst die louter aan toegevoegde zaken van mindervermogenden werken.[24] In veel delen van het land bestaat een public defenders office. De kwaliteit van de public defenders, en de vertegenwoordiging van minvermogende verdachten staat voortdurend ter discussie. Financiering van public defenders vindt plaats door de lokale of staatsoverheden. Het blijkt dat vaak onvoldoende middelen voorhanden zijn. Public defenders moeten regelmatig te veel zaken afhandelen, waardoor onvoldoende aandacht kan worden besteed aan elke zaak afzonderlijk.[25] Meestal komt het contact met de cliënt als eerste in het gedrang. Veelal vindt zulk contact dan ook plaats tijdens of vlak voor de zitting. Dit zou kunnen leiden tot een verhoogde kans op een guilty plea. Wanneer de zaak onvoldoende is voorbereid kan dit voor paniek bij de verdachte zorgen.[26] Hij zal dan kiezen voor een mildere straf in plaats van een onzeker proces tegemoet te gaan.[27]

2.3 De procedure

2.3.1 De procedure van het Amerikaanse plea bargaining

Er wordt meestal over Amerikaans recht gesproken. De federale structuur maakt het echter moeilijk om een algemeen beeld te vormen. Er is niet zoiets als het Amerikaanse recht: vijftig staten hebben hun eigen recht en hebben op het gebied van strafvordering een grote eigen bevoegdheid. Maar ondanks de verschillen is het systeem van plea bargaining in grote lijnen overal gelijkaardig en onderlinge verschillen kunnen worden geminimaliseerd. Getracht wordt een zo algemeen mogelijk beeld te scheppen en daarbij die factoren te achterhalen die uiteindelijk bepalend zijn.

Plea bargaining kan al beginnen zodra een persoon als verdachte wordt aangemerkt, maar voor de meeste verdachten begint het onderhandelen nadat een formele beschuldiging is uitgesproken. Zo biedt de preliminary hearing vaak een mogelijkheid voor de advocaat om bepaalde zwakheden in de zaak van de DA te laten zien, en een dergelijke zitting vormt zeker deel van de onderhandelingsstrategie. Zowel voor

[24]Wine, P.B.,*Public defenders and the American justice system*, Greenwoud, Publishing Group, 2005, 208p.

[25]Bureau of justice assistance, *Keeping defenders workloads manageable*, 2001, p. 3, 33p.

[26]Feeley, M.M., *The process is the punishment*, NY, Russel Sage Foundation, 1992, p.195-196, 330p.

[27]Brants, C.H., Stapert, B., *Voor wat hoort wat - plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, p. 19, 132p. en zie ook Hoofdstuk 8.

als na de zitting bespreken advocaat en Assistant D.A. de zaak, waarbij geregeld wordt onderhandeld. Ook gedurende de voorbereiding van de verdere hoorzittingen vindt in de meeste zaken regelmatig overleg plaats tussen defence en prosecution. Als de verdachte een advocaat uit de private practice heeft ingehuurd gebeuren de onderhandelingen vaak buiten de rechtbank, voor minvermogenden onderhandelt de public defender over het algemeen in het gerechtsgebouw als de zaak op de rol staat.[28]
In elke fase van de strafrechtspleging is een guilty plea mogelijk. Het kan zijn dat de verdachte zijn straf al aan het uizitten is. Zelfs dan kan overgegaan worden tot een guilty plea. Het is zo dat de mogelijkheden om een hoger beroep te doen vaak veel tijd kosten en extra kosten meebrengen. De verdachte kan dan afstand doen van zijn recht op hoger beroep in ruil voor een lichtere straf. De verdachte mag op geen enkel moment onder druk worden gezet en moet dus vrijwillig tot de guilty plea overgaan. Dit moet vastgelegd en bevestigd worden.

Het onderhandelen gebeurt tussen de advocaat van de verdediging en de D.A.. Eénmaal men voor de rechter komt heeft de verdachte vier mogelijkheden. Hij kan schuldig pleiten, onschuldig pleiten, ontoerekeningsvatbaar of "nolo contendere".
"Nole contendere"wil zeggen dat de verdachte schuldig pleit op strafrechtelijk gebied, maar dit wil niet zeggen dat de schuld vaststaat op burgerrechtelijk gebied. In het geval de verdachte schuldig of 'nolo contendere' pleit dan moet de rechter eerst nagaan of de bekentenis 'vrijwillig' is gebeurd. Vroeger was het niet toegelaten om de bekentenis aan de rechter voor te leggen, maar nu zal de rechter er wel een volledig zicht op krijgen. De bindende kracht van een bargained plea of onderhandelde bekentenis is een heikel punt. Het beginsel zoals in de continentale landen , 'pacta sunt servanda' blijkt niet zo vanzelfsprekend in de Amerikaanse context. Het akkoord wordt mondeling afgesloten en het was oorspronkelijk niet de bedoeling dat men openlijk vertelde dat men een aan plea bargaining had gedaan. Vaak wordt de plea niet gevolgd, bv. wanneer de openbare aanklager dingen heeft beloofd die hij of zij niet kan nakomen. Ook de beklaagde kan zijn belofte intrekken. Het aanbod van de D.A. kan ook worden ingetrokken, dit is mogelijk zolang de andere partij niet heeft aanvaard, het gevaar bestaat echter dat er misbruik optreedt.
Het andere geval, waarbij de verdachte zijn bekentenis intrekt is mogelijk, maar niet altijd. Meestal wordt de 'just and fair reason'-test , de billijke en rechtvaardige reden, gebruikt. Feiten die zo aan het licht gekomen zijn, of verklaring die dan

[28]Brants, C.H., Stapert, B., *Voor wat hoort wat - plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, p. 27, 132p.

zijn afgelegd zouden nog altijd kunnen wijzen op de schuld van de verdachte, maar mogen niet meer worden gebruikt in de rechtszaak ten gronde.

De onderhandelde plea wordt in een officiële vorm aan de rechter meegedeeld, meestal in de vorm van een formulier waarbij de verdachte aangeeft dat hij begrijpt afstand te doen van bepaalde proceswaarborgen. De rechter bekijkt het formulier en gaat na of de verdachte de guilty plea effectief begrijpt en vrijwillig is tot stand gekomen. Indien de rechter ervan overtuigd is dat de verdachte knowingly, intelligently and voluntarily een guilty plea heeft gedaan, wordt dit officieel in het vonnis openomen. Er kan dan onmiddellijk overgegaan worden tot het opleggen van de straf.[29]

2.3.2 Belang van het vooronderzoek in het Belgisch model

De officiële onderzoeksinstantie wordt belast met het verzamelen van alle nuttige bewijsgegevens. Dit wordt gebundeld in een strafdossier, dat het uitgangspunt vormt voor het onderzoek ter terechtzitting. De rechter vormt een persoonlijk oordeel over de gegrondheid van de tenlastenlegging, bijgevolg zal de rechter sommige onderzoeksdaden kunnen overdoen op de terechtzitting.[30]

2.4 Three stikes and you're out

In de sommige staten van de Verenigde Staten ontwikkelde men de praktijk van three strikes and your out. Dit houdt in dat na het begaan van twee zware misdrijven, men bij het derde misdrijf levenslang de gevangenis wordt ingestuurd. De praktische regeling verschilt van staat tot staat. California, waar Gouverneur Wilson de wet in 1994 tekende, kan men bestempelen als een strenge staat op dit vlak. Men houdt geen rekening met de kwalificatie van het laatste misdrijf. Dit wil zeggen dat wanneer het derde misdrijf slechts een kleine overtreding is (bijvoorbeeld het stelen van een brood of een verkeersovertreding) men een levenslange celstraf riskeert.[31]

[29]Bergman, P., e.a., *The criminal handbook - know your rights - survive the system*, Houston, Nolo, 2008, p.438-443, 659p.

[30]Infra Hoofdstuk 8, 8.11.2.

[31]Van der Heijden, H. en Bochhah, S., *De werkelijkheid van morgen, 7 megatrends die HRM op z'n kop zetten*, Deventer, Kluwer, 2006, p.134, 307p.

2.4.1 Pervers effect in combinatie met plea bargaining

Wanneer men een derde misdrijf pleegt, dan lijkt de verdachte verplicht te zijn om voor een bargain te kiezen de derde keer, enkel en alleen om de verzekerde levenslange celstraf te ontwijken. De beklaagde zal dan niet anders kunnen dan de deal aan te nemen, ook al zit er maar weinig voordeel voor hem in de overeenkomst. De praktijk bevestigt echter het tegendeel. De beklaagde zal het risico van onzeker proces kiezen in de hoop dat de schuld niet kan worden bewezen.
De three strikes and youre out regel zorgt in de gebruikmakende staten voor een sterke daling van het aantal guilty pleas en plea bargains. De verdachte zal minder snel geneigd zijn om schuldig te pleiten bij een tweede misdrijf, aangezien hij beseft wat een derde mistap meebrengt. In het algemeen wordt negentig percent van de zaken afgehandeld door een guilty plea of plea bargaining. Door het invoeren van de three strikes and youre out-regeling is dit voor het tweede misdrijf slechts 14 percent en voor het derde misdrijf slecht 6 percent.
Het aannemen van dergelijke regeling heeft tot gevolg dat er opnieuw heel wat meer zaken voor de rechter zullen komen, aangezien men minder gebruik zal maken van plea bargaining. Men zal banger zijn een misdrijf te plegen en strenge straffen zullen een feit zijn, maar proces-economisch zal dit een stap achteruit zijn met het risico op grote overbelasting van de gerechten.[32]

2.4.2 Opmerking: Nederland

Recent[33] dook three strikes and youre out ook op in Nederland. De VVD[34] stelde voor om een variant in te voeren in het Nederlands strafrecht : Three strikes, maximum punishment. Dit zou ervoor zorgen dat na drie veroordelingen de maximumstraf zou worden bepaald door het gemiddelde te berekenen van de maximumstraffen van de 3 misdrijven.[35]

[32]http://www.lao.ca.gov/analysis-1995/3strikes.html.
[33]Maart 2008.
[34]De liberale partij : Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.
[35]http://sargasso.nl/archief/2008/03/16/three-strikes-and-youre-what/ en zie ook http://binnenland.nieuws.nl/502489.

Hoofdstuk 3

Historiek en ontstaan

Historisch gezien kan men plea bargaining koppelen aan de accusatoire strafprocedure, waarbij juryrechtspraak als een fundamentele processuele rechtswaarborg werd gezien.[36]

3.1 Juryrechtspraak

In de Verenigde Staten waren de founding fathers aan het einde van de achttiende eeuw fervente verdedigers van de juryrechtspraak omdat zij vonden dat de idealen van de volkssoevereniteit, politieke deugd, participatie en federalisme verenigde. In 1791 werd de jury dan ook constitutioneel ingebed in het zesde en zevende amendement bij de Amerikaanse Grondwet, respectievelijk in burgerlijke en criminele zaken.[37]

Men vond het destijds rechtvaardig om te worden berecht door burgers van gelijke stand (peers). Dit erkende de Magna Carta van 1215 al, die de verhouding tussen de Koning en de adel regelde. "No man shall be taken, or imprisoned,or deseized, or outlawed, or in any way harmed(...) save by the lawfull judgments of his peers."[38] De geschiedenis van de Engelse jury gaat dus ver terug en is ingeworteld op het niveau van de constitutionele machtshuishouding. De Engelse jury is door

[36]A.W., Alschuler, "plea bargaining an its history", *79 Colum. L. Rev.*, 1979, p.1-44.

[37]G., De Hert, "Enkele argumenten ter verdediging van jury", *106 Juristenkrant*, 2005, p.2-3.

[38]Fisher-Drew, K., *Magna Carta*, Greenwoud, Publishing group, 2004, p.42, 211p. en zie ook Thompson, F., *Magana Carta - the role in the making of the English constitution 1300-1629*, online, Read Books, 2008, p.70, 428p.

de eeuwen geëvolueerd tot een autonoom orgaan dat het door de partijen geleverde bewijs evalueert en beoordeelt[39]. De schuldvraag moest worden beantwoord door de ter gerechtszitting naar voor gebrachte gegevens. Bijgevolg moeten alle bewijzen, in een voorgaande procesfase verzameld, opnieuw ter gerechtszitting worden overgedaan. De juryrechtspraak kan erg omslachtig zijn en als iedereen zou gebruik maken van zijn recht om door medeburgers te worden beoordeeld zou dit immense druk en overbelasting van het rechtssysteem betekenen. Praktisch gezien is het dan ook nodig om een procedure te voorzien die het gebruik van jury rechtspraak beperkt.

Juryrechtspraak is erg populair in de Verenigde Staten, terwijl in het Verenigd Koninkrijk de juryrechtspraak aan belang heeft moeten inboeten. Maar ondanks de populariteit van juryrechtspraak in de Verenigde Staten wordt de rol van jury ook daar sterk teruggedrongen. Een jury is niet steeds vereist en de verdediging kan ook afstand doen van het recht op juryrechtspraak. Misdrijven waarvan de straf zes maanden niet overschrijdt, met andere woorden de relatief lichtere gevallen, vereisen geen juryrechtspraak. Indien de verdachte onschuldig pleit, is het toch mogelijk om afstand te doen van het recht om beoordeeld te worden door een jury. Wanneer de verdachte een guilty plea doet, is er sowieso geen proces meer met een jury. De rechter bevestigt enkel het akkoord tussen de partijen. Het resultaat is dat in de Verenigde Staten, gekend om zijn juryrechtspraak, slecht twee percent van alle strafzaken wordt behandeld door middel van juryrechtspraak. Net als in Belgi staat in De Verenigde Staten het gebruik van juryrechtspraak ter discussie.[40]

De jury koppelt men eerder aan het Angelsakische model, maar toch bestaat het ook in de meeste Europese continentale landen. De continentale landen vonden de jury rechtspraak tijdens de Verlichting een teken van openheid en duidelijkheid en voerden ze dan ook in voor de zwaarste misdrijven. Zo wordt ook in België de juryrechtspraak gebruikt voor zaken aanhangig bij het Hof van Assisen. Recent laaide de grote controverse rond de juryrechtspraak hoog op. Er wordt veel kritiek geleverd op de wenselijkheid van juryrechtspraak in het Belgisch strafproces.[41] Veel professionelen vinden het gebruik van de jury niet effectief en verouderd. Hier kan men een eerste bedenking maken in verband met plea bargaining in het Belgisch strafrecht.

[39]S., De Hert en S. Gutwirth, "Enkele argumenten ter verdediging van jury", *106 Juristenkrant*, 2005, p.2-3.

[40]Koppen, P.J., *Het recht van binnen - psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 2002, p. 815, 1197p.

[41]H. Tubex en P. De Hert, "Beschuldigde, sta op. Actueel debat over de jury", *25 Orde van de dag*, 2004, p.3-98.

Als de juryrechtspraak erg controversieel is en plea bargaining inherent en historisch verbonden is aan de jury rechtspraak, dan wordt het moeilijk om de algehele invoering van een plea bargaining systeem in België te verdedigen. Voorstanders van de juryrechtspraak wijzen op het historisch-constitutionele aspect. De jury als instituut ten opzichte van de macht van de rechters. Het zorgt ook voor meer betrokkenheid van de bevolking en vermijdt ongeïnteresseerdheid en passiviteit van de mensen.[42]

3.2 Historisch

De geschiedenis van plea bargaining valt te situeren in de Anglo-saksiche landen, maar recent duikt plea bargaining ook op in Continentaal Europese landen.[43]
In de eerste helft van de negentiende eeuw ontstond plea bargaining, maar in tegenstelling tot de lange geschiedenis van guilty pleas kwam plea bargaining weinig voor. Er waren wel gevallen waarin verdachten werden beloond voor medewerking. Men had meestal de veroordeling van andere verdachten voor ogen. Voor overtredingen (minor misdemeanour) kon men een plea van 'nolo contendere' doen, waardoor de beklaagde, zonder schuldig te pleiten, een som kon betalen om te veroordeling te voorkomen. In zware zaken werd de 'nolo contendere' plea niet aanvaard.
In de tweede helft van de negentiende eeuw begon guilty plea zich stilaan overal te verspreiden, dit onder hevige kritiek en protest van de rechters. Ondanks het afkeuren van deze praktijk werd plea bargaining een routine voor het einde van de negentiende eeuw.[44]

In de jaren '30 steeg de stadscriminaliteit in Amerika en werd het onhoudbaar om alle zaken af te handelen zoals dat in de Amerikaanse Grondwet stond beschreven. Door alle zaken door een oordeel van een jury te laten beslechten zou de strafrechtsbedeling een enorme vertraging en achterstand oplopen. Daarom werd de techniek van plea bargaining een algemeen aanvaarde procedure. De District Attorney (in het Belgisch strafrecht te vergelijken met het openbaar ministerie) krijgt daarbij een verregaande discretionaire bevoegdheid bij het vervolgen van misdrijven.[45] Verder

[42]Feinman, J.M., *Law 101*, Oxford, Oxford University Press, 2006, p.328, 363p.

[43]C., Ramsey, "The discretionay power of 'public' prosecutors in historical perspective ", *39 Am. C. Law Rev.*, 2002, p. 1323-1343.

[44]Nasheri, H., *Betrayal of due process*, Lanham,MD, University press of America, 1998, p.79-81, 200p.

[45]C., Ramsey, "The discretionay power of 'public' prosecutors in historical perspective ", *39 Am. C. Law Rev.*, 2002, p. 1323-1343.

werden ook de zaken steeds complexer. Meer professionals moesten worden ingezet en het proces zelf werd ingewikkelder, waardoor het economisch voordeliger werd om plea bargaining in aanmerking te nemen. Men kan plea bargaining dan ook zien als een ontwikkeling die door de industrialisering van de negentiende eeuw tot stand kwam.

3.2.1 Voorbeelden

Enkele bekende voorbeelden van plea bargaining volgen[46]:

- 1931 : De beruchte Al Capone pleit schuldig (guilty plea) aan belastingsontduiking. Hij schept op over zijn lichte straf, waarna de rechter hem toch zwaar veroordeelt , daar de rechter zich niet gebonden acht aan de overeenkomst (bargain).
- 1969: James Earls Ray pleit schuldig aan de moordaanslag op Martin Luther King en wordt veroordeeld tot 99 jaar cel, in plaats van de doodstraf.
- 1990: Michael Milken, die verdacht wordt van zware federal charges, pleit schuldig aan lichtere misdrijven, kort nadat zijn straf van 10 naar 2 jaar werd gereduceerd.

3.2.2 Accusatoire vs. inquisitoire rechtspleging

Het ontstaan van plea bargaining kan toegewijd worden aan de verschillende systemen die worden gebruikt. Enerzijds het eerder inquisitoire in de Europese continentale landen en anderzijds het accusatoire in de V.S en Engeland.[47] In het accusatoire systeem speelt de rechter een passieve rol. De partijen zetten het proces in en bepalen de gang van zaken. De rechter zijn rol is beperkt tot het nakijken van de plea bargaining overeenkomst die hem wordt voorgelegd.[48] Er bestaan zeker geen zuiver inquisitoire of adversaire strafprocessen meer. Bovendien vertonen systemen die tot een van beide 'families' behoren, vaak onderling grote verschillen.[49] Toch kunnen een aantal kenmerken aan het onderscheid worden gekoppeld,

[46]T. Decaigny, "Plea bargaining in België - Een koekoeksei? ", *Jura Falc.*, 2002-03, p. 457-476.

[47]Van den Wyngaert, C.,*Strafrecht, Strafrechtspleging & Internationaal Strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, p.509-523, 1314p.

[48]Verplaetse, J., *For the sake of the argument*, Antwerpen, Maklu, 2004, p.115, 200p.

[49]J.F. Nijboer, The American adversarial system in criminal cases: de achterkant van L.A. Law, *18 Recht en kritiek*, 1992, p. 8-26.

op grond waarvan strafrechtssystemen op een continuum als meer inquisitoir of accusatoir kunnen worden geplaatst. In zowel adversaire als inquisitoire procedures is het hoofddoel waarheidsvinding, namelijk in de zin van het vaststellen van schuld of onschuld. In geen van beide wordt beweerd dat het om de absolute waarheid gaat, noch een noodzakelijk een gerechtigheidsgevoel meebrengt. Hier wordt onmiddellijk een verband tussen een eerlijk proces en de waarheidsvinding duidelijk, dat in de verschillende systemen geldt. De legitieme waarheid vereist dat zij op eerlijke wijze wordt vastgesteld, terwijl procedurele eerlijkheid op zichzelf al een garantie is, zij het geen absolute, dat de waarheid inderdaad wordt gevonden.
De adversaire aard of niet kan terug worden gebracht tot de opvatting over de ideale manier van waarheidsvinding. Op dit punt zijn politieke cultuur en rechtscultuur, rechtssysteem en procedurele traditie onderling afhankelijk. Er bestaat geen staatsconcept, noch een gelijkaardig begrip van het algemeen belang, omdat deze steeds worden afgezet tegen de verwezenlijking van individuele rechten en belangen. Individuele personen zien hun verhouding tot de overheid in de zin van de rule of law: dit is een stelsel van concrete rechten en vrijheden voor bepaalde vormen van overheidsinmenging, die het alleen de persoon zelf kan inroepen. Van overheidsautoriteiten wordt niet zo zeer verwacht dat zij die vrijheden voor het individu bewaken, maar dat zij vrede en veiligheid garanderen tussen de verschillende groepen waaruit de samenleving bestaat. Dit heeft onder andere tot gevolg dat een veel grotere nadruk op criminaliteitsbestrijding wordt gelegd. Daarnaast wordt de openbare aanklager in het strafproces belast met het bewijzen van de schuld, waarbij hij niet de staat, maar 'het volk' vertegenwoordigt. Er moet steeds ruimte worden gelaten voor de individuele participatie van de verdediging.
Als de praktijk op gespannen voet staat met wezenlijke beginselen van een behoorlijk strafproces, zou die praktijk niet thuis hoort in het strafrechtssysteem. Het staat de wetgever inderdaad niet vrij naar willekeur veranderingen aan te brengen om praktische problemen als overbelasting binnen de strafrechtspleging op te lossen. Er rijzen toch enkele vragen. Om welke grondslagen gaat het eigenlijk, en zijn die zo wezenlijk voor het Belgische strafproces dat zij geen ruimte laten voor plea bargaining? Men kan de stelling ook omdraaien. Vloeit plea bargaining zo voort uit de grondslagen van het recht van de common law landen - het eerder accusatoire systeem - dat het uitsluitend in die context goed werkt en niet in een ander stelsel kan worden getransponeerd?[50]

[50]J.F. Nijboer, "Het streven naar de materiële waarheid in het strafproces", in Hildebrandt, M., *Een afzonderlijke procedure voor de bekennende verdachte?*, Arhnem, Gouda Quint, 1993, p.11, 136p.

3.2.3 Due process

Due process of law[51] kan opgegeven worden om de populariteit van plea bargaining te verklaren. Het is terug te vinden in het vijfde en veertiende amendement van de Amerikaanse Grondwet. De 'due process'-revolutie bezorgde de verdachte meer macht tijdens de onderhandelingen en zag de noodzaak van geïndividualiseerde straffen. De wettelijke straffen waren zeer streng en rigide. Jury rechtspraak voor elke zaak was zeer omslachtig, duur en overbelastend voor het rechtssysteem. "Due process of lawïs een centraal begrip in het Amerikaanse strafproces. Dit concept kent twee aspecten. Enerzijds is er het 'procedural due process', een garantie voor een behoorlijke rechtspleging of juridische procedure. Anderzijds waarborgt het 'substantive due process' dat een beperking van iemands leven, vrijheid of bezit op redelijke en wettelijke maatregel moet steunen.[52]

3.2.4 Law and economics

Het gebruik van plea bargaining kan ook in verband worden gebracht met law and economics. De law and economics-leer past economische theorieën toe op het recht. Er wordt een economische kosten baten analyse gemaakt bij plea bargaining. Voorstanders van plea bargaining verdedigen het gebruik door te zeggen dat de nadelen die plea bargaining meebrengt niet opwegen tegen de grote efficiëntie voor het strafproces.

Juristen die zich verdiepen in de leer van de law and economics hebben reeds meerdere malen een hiërarchie op basis van efficiëntie proberen te maken. Men vergelijkt daarbij het inquisitoriale met het accusatoire systeem. Het is moeilijk om de twee rechtssystemen in hun geheel met elkaar te vergelijken. Daarom bakent men de vergelijking af tot een bepaald thema. Zo werden met betrekking tot Italië al meerdere studies gedaan om te zien of het samenvoegen van adversaire en inquisitoriale elementen efficiënt kon worden geacht.[53] Men probeerde ook een vergelijking te maken tussen de adversaire en inquisitoire strafproces op het vlak van efficiëntie.[54]

[51] M. Langer, Rethinking plea bargaining, *Am. J. Crim. L.*, p. 223-247.

[52] Verbeke, A., *Elementen van Anglo-Amerikaans recht. Een selectie van Engelse en Amerikaanse juridische teksten gesitueerd in het betrokken rechtssysteem*, Antwerpen, Maklu, 1994, 283-284, 320p.

[53] N., Boari, G., Fiorentini, "An Economic Analysis of Plea Bargaining: the incentives of the parties in a mixed penal system", *21 International review of Law and Economics* , 2001, p. 213-231.

[54] Boari, N., "On the efficiency of the penal systems: several lessons from the Italian experience, *17 International review of law and economics* , 1997, p. 115-126.

Hoofdstuk 4

Toepassing van plea bargaining in een aantal landen

Een grote misvatting, zowel binnen het Anglo-Amerikaanse als binnen het continentaal-Europese systeem, is dat het strafproces zich hoofdzakelijk in de rechtzaal afspeelt. Men heeft de volledige typische strafzitting voor ogen. Hierbij probeert de openbare aanklager het onweerlegbare bewijs van de schuld te leveren. De advocaat neemt de verdediging voor zich, deskundigen en getuigen doen verklaringen en de rechter neemt op basis hiervan een beslissing over de schuldvraag. Wanneer de verdachte schuldig wordt bevonden, wordt een passende straf opgelegd. Echter, zelfs in de landen waar de zitting zelf betrekkelijk kort en eenvoudig is, zoals bijvoorbeeld in Nederland, wordt een dergelijke procedure in een kleine minderheid van de strafzaken gevolgd. Dit om de eenvoudige reden dat het een buitengewoon omslachtige, tijd en geld verslindende manier is om strafbare feiten te behandelen. Zou in elke zaak waar de aanklager denkt dat de verdachte schuldig is een openbare zitting worden gedaan om de waarheid tot op de bodem uit te zoeken, dan zou de strafrechtspleging waarschijnlijk overal blokkeren. Daarom zoekt men in alle landen alternatieve manieren om een volledig proces in de rechtszaal te vermijden.
Voorstanders van het Amerikaanse rechtssysteem verdedigen het gebruik van plea bargaining door aan te duiden dat steeds meer continentale landen kenmerken en gebruiken overnemen. In Duitsland en Italië is plea bargaining een deel geworden van het rechtssysteem.[55]

[55]W., Wiegand, "Reception of the American law in Europe", 39, *Am. J. Com. L.* , 1991, p.229-249.

4.1 Nederland

4.1.1 Snelrecht

In Nederland[56] zijn een aantal verschillende procedures die een versnelling voor ogen hebben. Een aantal zorgen voor een snelle verschijning voor de politierechter. Vooreerst is er de mogelijkheid om een verdachte die op heterdaad wordt betrapt voor de officier van justitie te leiden en te dagvaarden om nog dezelfde dag voor de politierechter te verschijnen. De verdachte blijft hierbij van zijn vrijheid beroofd.[57] Er bestaat ook supersnelrecht, wat inhoudt dat het onderzoek te terechtzitting onmiddellijk aanvangt, waar dan vervolgens de gevangenneming kan worden gevorderd.

4.1.2 De transactie

Door transactie laat men de strafvordering vervallen. De transactie vertoont elementen van plea bargaining, maar kan waarschijnlijk eerder worden vergeleken met de minnelijke schikking in het Belgisch recht.[58]
Er zijn twee vormen te onderscheiden in het Nederlands recht:
De oudste bestaat al sinds 1838 en gaat enkel om misdrijven waarvan de hoofdstraf alleen uit een geldboete bestaat. De verdachte biedt aan om de maximum geldboete te betalen.
De andere vorm die het Nederlandse recht kent bestaat erin dat het openbaar ministerie of de politie afkoopvoorwaarden voorstelt. Het voordeel voor de verdachte is dan dat hij een terechtstaan in het openbaar kan vermijden. De voornaamste reden om dit te gebruiken is de grote tijdsbesparing. Daarenboven is het een goedkope manier om strafzaken af te handelen. De zaken leiden tot een sanctionering, maar niet door de berechting via een rechter.
Verschil met plea bargaining is dat de transactie niet voor alle misdrijven kan toegepast worden. De rechter wordt niet betrokken bij de transactie, terwijl bij plea bargaining een formele rechterlijke controle wordt verlangd. De transactie houdt geen erkenning van de verdachte zijn schuld aan het strafbare feit in.
Gelijkenis met plea bargaining zit in het onderhandelen met het openbaar ministerie, de snelle afhandeling en het soms problematische karakter. In principe mag de overheid geen gebruik maken van de transactiemogelijkheid wanneer een veroor-

[56]Corstens, G.J.M., *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Gouda Quint, 1999, 896p.
[57]Meese, J., *De duur van het strafproces*, Gent, Larcier, 2006, p. 329-338, 500p.
[58]Infra Hoofdstuk 8.3.1.

deling onhaalbaar lijkt te zijn. Dit verhindert de verdachte er niet van om daar anders over te denken. Net zoals bij plea bargaining zal een verdachte soms voor een snelle afhandeling kiezen om zeker te stellen dat hij niet zwaarder wordt gestraft.

Het gevaarlijke punt zit in de vrijwilligheid. De vrijwilligheid om het aanbod van het openbaar ministerie te aanvaarden is ook een heikel punt bij plea bargaining en wordt als een van de grootste nadelen gezien.[59] Wordt te grote druk gezet op de verdachte om te aanvaarden? Bij de transactie zal de verdachte niet in het openbaar worden berecht, wat tot gevolg heeft dat de feiten niet op diens strafblad komen, maar langs de andere kant laat hij of zij ook het recht varen om door een onafhankelijke rechter te worden berecht. Het risico om een zwaardere straf te krijgen bij een rechter zou soms grote druk uitoefenen om in te gaan op de transactievoorwaarden of plea bargaining. Het gevaar bestaat dat men zou worden 'gestraft' door gebruik te maken van het recht om door een onafhankelijke rechter te worden beoordeeld. De afweging van al deze belangen wordt voor de verdachte soms een erg moeilijke zaak.
Naarmate de onzekerheid over wat de rechter zal uitspreken groter wordt, zal de afweging voor de verdachte minder voor de hand liggend worden. Om er voor te zorgen dat de verdachten steeds zouden kiezen voor de transactie, en zo de versnelling zeker stellen, zou de rechter steeds kunnen veroordelen tot een boete die iets hoger ligt dan de transactieboete. Het nadeel van de onzekerheid voor de verdachte zou dan ook uitgesloten worden. Dit zou niet te verenigen zijn met Art. 6 EVRM. Het recht op toegang tot rechter wordt dan aangetast, want de verdachte zou dan gedwongen worden om voor de transactie te kiezen, aangezien de onzekerheid wegvalt.
Ook andere rechten die art. 6 EVRM waarborgt zijn niet altijd gemakkelijk te verenigen met doelstelling van sneller recht. Meestal komen de rechten meer op de helling te staan, bij een snellere uitvoering van een zaak. Om aan deze negatieve punten tegemoet te komen zou men de transactie of andere modellen waar onderhandeld wordt om de strafprocedure te versnellen best voorbehouden voor gemakkelijke zaken, waar een veroordeling meestal zal bekomen worden. Plea bargaining wordt dus afgewezen als mogelijkheid om de efficiëntie in de strafrechtspraak te vergroten, zittingscapaciteit te besparen en tegelijkertijd zoveel mogelijk zaken in strafoplegging te doen eindigen.
Er is één uitzondering: de zogenaamde kroongetuige. Toch is de wijze waarop dat in Nederland is geregeld, niet echt als plea bargaining te omschrijven. In ruil voor

[59] Infra Hoofdstuk 7.

een belastende verklaring over een medeverdachte wordt strafvermindering met een derde aangeboden, te nemen of te laten. Onderhandelen over de tenlastelegging, 'plea bargaining', is zelfs expliciet verboden in de richtlijn die deze techniek regelt. Het is bovendien de vraag of deze mogelijkheid het gewenste effect zal hebben: het OM dreigt veel te verliezen en heeft weinig te bieden, terwijl van de voorgestelde strafvermindering kan worden betwijfeld of deze substantieel genoeg is om een verdachte ertoe te brengen de risicio's te lopen, die een belastende verklaring in zulke zaken met zich meebrengen.[60]

Het is duidelijk dat veel verdachten al toegeven dat ze een misdrijf hebben gepleegd tijdens de politieondervraging. Het is echter niet toegelaten deze zaken op een vereenvoudigde manier af te werken.
In Nederland zijn er verschillende mogelijkheden om zaken af te handelen, zonder daarbij gebruik te maken van een volledig proces. De transactie blijft de voornaamste manier van buitengerechtelijke afhandeling. Oorspronkelijk was de transactie erop gericht gemakkelijke zaken te behandelen, maar dit wil niet zeggen dat de transactie niet kan worden gebruikt bij belangrijkere zaken. Het staat wel vast dat de transactie bij grotere zaken meestal met economische misdrijven heeft te maken. De transactiesom kan dan zeer hoge bedragen aannemen. Voor de typische zware misdrijven zoals moord, verkrachting, lijkt de transactie niet aangewezen aangezien het onmogelijk is een transactiesom te zetten op een mensenleven.

Er zijn dus duidelijk grenzen aan de het systeem van transacties. Het laat niet toe dat de vervolgende partij en de verdachte onderhandelen over een sanctie die de vrijheid van de verdachte ontneemt. In het geval er een vrijheidsstraf te pas komt, moet de zaak altijd voor de rechtbank worden gebracht. Het valt sowieso te betwijfelen of het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zou aanvaarden dat aanklager en verdachte overeenkomsten zouden sluiten die een vrijheidsbeneming van de verdachte meebrengt.[61]
Het verlichten van de werklast is niet de enige motivatie geweest om de transactie in te voeren. Het was ook de bedoeling om de korte gevangenisstraffen aan te pakken.[62]

[60]Infra Hoofdstuk 4: De situatie in Engeland waar juist in dit soort situaties de strafvermindering veel meer kan bedragen dan het standaardtarief en de deal bovendien vaak totaal van de openbaarheid wordt afgeschermd.

[61]Infra hoofstuk 8, 8.7.

[62]B. Swart, "Settling criminal cases without a trial - International conference on rights of the accused, crime control and protection of victims - plea bargaining", *31 Is. L. R., Vol.*, Nos 1-3, 1997, 223-245.

4.1.3 De motie Dittrich

Om de afdoeningscapaciteit van de strafrechtspleging te verbeteren werden voorstellen gedaan om bepalingen in het Nederlands wetboek op te nemen, die de onderhandelingen en overeenkomsten tussen de verdachte/verdediging en het openbaar ministerie en eventueel de strafrechter zouden erkennen. Een vereenvoudigde procedure in strafzaken werd eerst door de commissie Moons voorgesteld. Later, in de motie Dittrich wou men de mogelijkheid bieden om in juridisch niet-complexe zaken overleg toe te laten tussen de verdediging en de officier van justitie. Hetgeen overeengekomen werd, wordt als gezamelijk voorstel tot afdoening van strafzaken voorgelegd aan de rechter. De rechter toetst het akkoord op de openbare terechtzitting. Wanneer de rechter het akkoord aanvaardt, neemt hij het op in zijn vonnis. De rechter kan dan enkel een marginale toetsing doen. Dit strookt eigenlijk niet met de vooropgestelde actieve rol van de strafrechter bij de waarheidsvinding.[63]
"De motie Dittrich betrof een eventuele wijziging van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering. Deze motie had voor ogen dat de officier van justitie, in juridisch eenvoudige strafzaken, na overleg met de verdachte en/of diens raadsman, aan de rechter een gezamenlijk voorstel tot afdoening van een strafzaak zou kunnen presenteren. De rechter kan het voorstel dan toetsen en wanneer hij hiermee akkoord gaat wordt het voorstel opgenomen in het vonnis. Hiermee gaf Dittrich weer uitvoering aan een motie van het congres van D'66 op 17 november 2001 te Rotterdam, waarin de fractie uitdrukkelijk werd gevraagd de invoering van plea bargaining in het Nederlandse strafproces te bevorderen, dit om de overbelasting van de gerechten te verlichten."[64]

4.1.4 De bekennende verdachte in Nederland

In 2005 werd in Nederland een afzonderlijke procedure ingevoerd voor de bekennende verdachte. In een procedure voor een bekennende verdachte zal weinig aandacht worden besteed aan de bewijsvraag en de schuldvraag. Men zal zich vooral concentreren op de straftoemeting.[65] Sinds de wet van 10 november 2004, inwerking getreden op 1 januari 2005, volstaat het in vele gevallen om enkel naar de bewijs-

[63]Groenhuijsen, M.S., Knigge, G., *Afronding en verantwoording: eindrapport onderzoeksproject strafvordering 2001*, Deventer, Kluwer, 2004, p. 230-233, 602p.
[64]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, p. 1, 132p.
[65]Cleiren, C.P.M., Nijboer, J.F., *Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2007, p.1057, 2421p.

middelen te verwijzen.[66]
Dit houdt in dat in het vonnis geen bewijsmiddelen moeten worden opgenomen, indien de beklaagde een duidelijke en ondubbelzinnige bekentenis heeft afgelgd.[67]
Deze regeling geldt niet wanneer een verdachte zijn bekentenis in een later stadium heeft ingetrokken.[68]

4.1.5 O.M.-afdoening

Plea bargaining werd geacht niet te passen in de Nederlandse procestraditie waarin de rechter een actieve rol speelt in de waarheidsvinding. De winst voor de strafrechtspleging zou verwaarloosbaar zijn, terwijl evenmin een eind zou worden gemaakt aan het onwenselijk geachte onderhandelen tussen OM en verdachte/verdediging. De meeste kritiek op de transactie is de afhankelijkheid van de medewerking van de verdachte. Wanneer de verdachte niet meewerkt, heeft het Openbaar Ministerie geen andere keuze dan toch te dagvaarden. Hiervoor zal dan toch een proces voor de rechter moeten worden gevoerd en moet zittingstijd worden vrijgemaakt. Door tijdsgebrek is dit niet mogelijk, waardoor te veel misdrijven onbestraft blijven en het gewenste effect van efficiëntie niet wordt bereikt.
Daarom werd de O.M.-afdoening ingevoerd.[69] Daarin worden de figuren van transactie en voorwaardelijk sepot vervangen.[70] Het Openbaar Ministerie krijgt een zelfstandige boetebevoegdheid en de rechter wordt er niet bij betrokken, met andere woorden het gaat nooit om het opleggen van een gevangenisstraf.[71] Zo wil men de gerechten ontlasten, zonder dat er minder wordt gestraft of beboet.
Men gaat ervan uit, dat de beste garantie voor het algemeen belang ligt in de professionele onpartijdigheid en integriteit van het openbaar ministerie. Dit verklaart de grote discretionaire bevoegdheid van de officier van justitie, die kan beslissen of

[66] Art. 359, lid 3, Wet 10 november 2004.
[67] Cleiren, C.P.M., Nijboer, J.F., *Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2007, p.1075, 2421p.
[68] Corstens, G.J.M, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, p.717, 964p.
[69] Brief van de minister van Justitie inzake plea bargaining, d.d. 23 oktober 2003, *Kamerstukken II* , 2003/04, 29 200 VI. Nr. 31.
[70] Ausma, W.J., Syrier, A.W., *Strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, p.31-33, 117p.
[71] Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en andere wetten in verband met de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten (Wet OM-afdoening), conceptwetsontwerp t.b.v. consultatie. www.justitie.nl/11-19971. Er wordt overigens al geruime tijd gespeeld met de notie dat aan het OM een zelfstandige boetebevoegdheid zou moeten worden toegekend. Zie daarover J.J. Crijns, "Het wetsvoorstel OM-afdoening: een wolf in schaapskledij", *4 Sancties*, 2004, p. 225-226, p.225-236.

de zaak al dan niet zal worden vervolgd.[72]
Sinds 1 februari 2008 mag het Openbaar Ministerie zelf straffen opleggen voor misdrijven waarvan de straf korter is dan zes jaar.[73] Normaal mag alleen de rechter een straf opleggen en kan het Openbaar Ministerie alleen een transactie aanbieden. Nu is het in Nederland ook mogelijk dat het openbaar ministerie een straf oplegt, met het doel om de gerechten te ontlasten en rechters meer tijd te geven om zich bezig te houden met moeilijkere zaken.[74]
Het grote verschil met de transactie is dat wanneer men niet wil ingaan op de O.M.-afdoening, de verdachte zelf verzet moet aantekenen tegen de strafbeschikking. Het gaat om een echte daad van vervolging. Wanneer dit niet gebeurt, wordt men min of meer schuldig geacht aan het strafbaar feit. De strafbeschikking is met andere woorden definitief. Dit bespaart het Openbaar ministerie veel tijd en administratief werk.
De O.M.-afdoening veronderstelt op zich geen onderhandeling met de verdachte, wat wel het geval is bij plea bargaining. In Nederland stapt men op deze manier af van het onderhandelen tussen openbaar ministerie en de verdachte. De procedure zal waarschijnlijk nog verder evolueren, daar er veel discussie bestaat over de waarborgen bij een O.M.-afdoening. De rechter komt er in principe niet meer aan te pas, zelfs niet om het akkoord goed te keuren. De enige overeenkomst met plea bargaining is dat er een akkoord ontstaat tussen het openbaar ministerie en de verdachte, maar dit is dus niet het gevolg van onderhandelingen.[75]

4.2 Duitsland

In het Duitse strafrecht kan men het in de praktijk ontstane Absprachen in Strafverfahren best vergelijken met plea bargaining. Onder de noemer van Absprachen in Strafverfahren worden worden verschillende procedures geplaats waarbij de verdachte een coöperatieve houding aanneemt om de strafrechtspleging te vereenvoudigen. Het gaat om een praktijk praeter legem, met als doel het complexe strafproces te vermijden door afspraken te maken tussen verdediging, de beklaagde, het openbaar ministerie en de rechter.[76]

[72]Zie C.H. Brants, B. Stapert, "Buitengerechtelijke afdoening: discretie en macht."In Boone, M., *Discretie in het strafrecht*, Den Haag, Boom juridische uitgevers, 2004, p. 249-266, 311p.
[73]Ausma, W.J., Syrier, A.W., .*Strafrecht*Deventer, Kluwer, 2008, p.31-33, 117p.
[74]Corstens, G.J.M., *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, p. 219, 964p.
[75]Kessler, M., *De strafbeschikking*, Deventer, Gouda Quint, 2008, p.133-148, 167p.
[76]Weigend, T., *Absprachen in ausländischen Strafverfahren*, Einverlag Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, 1999, 122p.

In de V.S is plea bargaining al lang een veelgebruikte praktijk, maar in Duitsland is dit relatief nieuw. Het is voornamelijk ontstaan als antwoord op het stijgende aantal moeilijke en ingewikkelde strafzaken. Vanaf de jaren tachtig werd openlijk erkend door het openbaar ministerie, de strafrechter en de verdachten dat er op een informele manier werd geprobeerd om de aanhoudende overbelasting van het strafrechtssysteem op te lossen. Door de Absprachen in Strafverfahren wil men de strafrechtspleging versnellen of beëindigen.[77]
Net zoals in Amerika geeft men een overbelast gerechtelijk systeem op als voornaamste reden van het onstaan van plea bargaining.[78] Net zoals elk ander land kan Duitsland het zich niet veroorloven om voor elke zaak een lang en duur proces te voeren. Voor de nieuwere types van misdrijven die in de jaren zeventig en tachtig ontstonden, zoals drugszaken, belastingszaken enz., werd plea bargaining als een wenselijke techniek ervaren om tijd en middelen te besparen. Vooreerst kan dit niet los worden gezien van een verschuiving in het rechtsdenken. Consensuele elementen zijn in de Duitse rechtspleging geslopen. Als gevolg daarvan werden de taken van de aanklager en rechters en de doelen die zij moeten bereiken binnen het strafrechtsysteem anders omschreven.
Een tweede verklaring waarom net deze techniek werd gekozen om tijd te besparen is het benoemingssysteem van rechters in Duitsland. Aanklagers en rechters werken in een hiërarchisch georganiseerde structuur. Hun promotie hangt af van het aantal zaken dat ze behandelen. Plea bargaining helpt om het aantal afgehandelde zaken te doen stijgen en zo een snellere promotie te verzekeren.
Een derde reden om het onstaan in Duistland te kaderen is de voortdurende wens van misdadigers om zo mild mogelijk te worden behandeld. Dit speelt echter veel meer in de Amerikaanse context waar zware minimumstraffen de regel zijn, maar toch kan men dit ook in de Duitse context aanhalen.

4.2.1 Evolutie en ontstaan

Het eerste ontstaan in de jaren zeventig van het Duitse plea bargaining is geen openbare ontwikkeling, maar speelde zich eerder in het geheim af. Oorspronkelijk werd het gebruikt voor gemakkelijke zaken en kleine misdrijven. Het probleem echter, was dat de praktijk geen wettelijke basis vond in het Duitse strafrecht.
Stilaan werd plea bargaining ook in moeilijkere zaken gebruikt. Vanaf de jaren

[77]Kobor, S., *Bargaining in the criminal Justice systems of the United States and Germany*, Frankfurt am Main, Peter Lang Publishing Inc., 2008, 210p.
[78]Nijboer, J.F., *De taken van de strafrechter*, Deventer, Gouda Quint, 2000, p.40-41, 116p.

tachtig werd plea bargaining een veel gebruikte praktijk, zij het nog steeds in het geheim.
In 1982 ontstond felle discussie wanneer een advocaat de gebruikte techniek bekend maakte in een artikel. Men vond plea bargaining een schending van de grondwet en de algemene beginselen van het Duiste strafrecht. Langs de andere kant verdedigden de aanklagers, sommige advocaten en verrassend genoeg ook veel rechters de praktijk. Ze voerden aan dat, hoewel de grondwet plea bargaining niet uitdrukkelijk voorzag, ze dit ook niet uitdrukkelijk verbood. Ze pleitten voor regels die het gebruik van plea bargaining zouden regelen om de praktijk in goede banen te leiden. De discussie bleef duren tot het Grondwettelijk Hof van Duitsland in 1987 bepaalde dat plea bargaining niet ongrondwettelijk is. Het hof benadrukte wel dat het recht op een eerlijk proces niet in het gedrang mocht komen. Wanneer later toch een beslissing viel dat plea bargaining ongrondwettelijk is, ontstond grote onzekerheid. In 1997 werd dan vastgelegd dat plea bargaining niet verboden is, maar het wel als uitzondering moet worden gezien en niet als regelen van het strafproces. Een wettelijke regeling was onvermijdbaar indien men de praktijk niet zou stopzetten. Vandaag is plea bargaining een veelgebruikte techniek voor het afhandelen van strafzaken. Men kan het gebruik van plea bargaining niet los zien van een verandering in denken en een verschuiving naar een meer adversaire context.[79]

4.2.2 Toelaatbaarheid

Zoals in alle landen waar wordt gebruik gemaakt van plea bargaining zijn er vele hevige tegenstanders. Men vreest dat bepaalde proceswaarborgen niet kunnen worden nageleefd door het begruik van Absprachen in Strafverfahren en uiteraard maakt men zich ook zorgen over het gevaar voor druk op de verdachte.
Maar in tegenstelling tot de andere landen waar plea bargaining wordt overwogen, halen de voorstanders in Duitsland de bovenhand. Het Bundesgerichtshof heeft duidelijk erkend dat plea bargaining in Duitsland toegelaten is. Aan deze toelaatbaarheid worden enkele strenge voorwaarden gekoppeld. Onder andere moeten alle mogelijke partijen bij de onderhandelingen worden betrokken, de afspraak moet worden opgenomen in het proces-verbaal van de terechtzitting en de afspraak mag niet voorzien dat de beklaagde afstand doet van zijn recht om een rechtsmiddel aan te wenden.
Duitsland creeërde hiermee een systeem dat minder ruimte voor misbruik toelaat

[79]Kobor, S., *Bargaining in the criminal Justice systems of the United States and Germany*, Frankfurt am Main, Peter Lang Publishing Inc., 2008, 210p.

dan het Amerikaanse. Vooral op het vlak van rechterlijke controle worden meer waarborgen ingebouwd. De rechter zal de afgelgde bekentenis op haar geloofwaardigheid toetsen en kan eventueel aanvullende bewijsmateriaal vragen. Het gaat dus niet enkel om het goedkeuren van de het akkoord, maar de rechter behoudt meer de typsiche rol in de waarheidsvinding.[80]
De afspraken zijn mogelijk in alle fases van het proces, van in het opsporingsonderzoek tot in het stadium van de behandeling ten gronde.

4.2.3 De straf

Wanneer gebruik wordt gemaakt van Absprachen in Strafverfahren in het stadium van de behandeling ten gronde, zal de rechter niet aangeven welke straf de beklaagde krijgt. De rechter zal enkel aangeven welke grens de strafmaat niet zal overschrijden.[81]

Duitsland is het enige land in Europa waar men, zonder over te schakelen naar een adversair systeem, werkelijk gebruikt maakt van plea bargaining met inbegrip van alle elementen : de verdachte moet een bekentenis doen, waarna hij door onderhandeling een beloning zal krijgen, in de vorm van een mildere straf of het niet vervolgen van één van meerdere feiten.[82]

4.3 België

4.3.1 Inleiding

In 1989 werd een nieuw strafwetboek ingevoerd in België. In deze code worden elementen van zowel civil law landen als common law landen samengesmolten. Het was de eerste keer dat een continentaal land effectief elementen van een common law land overnam in het strafwetboek. Het is daardoor mogelijk om een vergelijking

[80]Van Daele, D., *Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Duitsland*, Leuven, University Press, 2000, p. 212, 358p.

[81]Van Daele, D., *Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Duitsland*, Leuven, University Press, 2000, p. 92, 358p.

[82]T.M., Den Hartog, A. en Stamhuis, E.F., *Onderhandelen in strafzaken. Enkele Europese vormen van versnelde afdoening van strafzaken met behulp van onderhandelingen* in Schalken, *Monografieën Strafrecht 21*, Deventer, Gouda Quint, 1996, 327p.

te maken tussen het oorspronkelijk Amerikaanse plea bargaining en het Italiaanse plea bargaining. De invoering van plea bargaining in Italië[83] kwam er nadat het Italiaanse strafproces grondig was herzien. Hierdoor kwam het strafsysteem veel dichter in de buurt van de common law landen te liggen dan gebruikelijk is in continentaal Europa. Er bestaat uitvoerig (empirisch) onderzoek over het 'Appliczione della pena su richiesta delle parti' (strafoplegging op verzoek van partijen) waarin het de vraag is of plea bargaining een reële optie biedt in een land waarin het strafproces in adversaire richting is herzien, maar de rechtscultuur overwegend inquisitoir is gebleven.[84]

Met de hervorming van het Italiaanse recht werden hoofdzakelijk twee doelen beoogd.
Ten eerste wenste men het Italiaanse strafrecht een eerder adversair pad te laten bewandelen. Ten tweede wilde men de werklast verlagen door efficiënte procedures in te voeren.
Vóór de invoering in 1989 had Italië een gemengd stelsel. Een eerste fase was inquisitoir, de tweede fase was adversair. De strafrechtspleging in Italië liep steevast vertraging op, soms tot tien jaar lang. Dit leverde vaak veroordelingen op voor het Europees Hof voor de rechten van de mens. De Italiaanse overheid besloot drastische veranderingen door te voeren in een meer accusatoire lijn. Het Italiaanse rechtssysteem leek het eerste te zijn van de Europese landen om een accusatoir systeem te gebruiken. In de praktijk echter bleek dat het niet een volledig adversair systeem was geworden, maar dat elementen werden getransplanteerd. Dit heeft op zich weer nadelige gevolgen, want zo heeft men een zeer gemengd systeem gecreëerd, dat misschien de slechte eigenschappen van de twee modellen naar voor brengt.[85]

4.3.2 Introductie van plea bargaining in het Italiaans strafrecht

Op 24 oktober 1989 werd het bestaande Rocco-strafwetboek uit 1930, genaamd naar de minister Rocco, vervangen. Daarbij werden heel wat elementen van het adversaire systeem geïntroduceerd in een rechtssysteem dat voorheen steeds als inquisitoriaal

[83]E., Grande, "Italian Criminal Justice: Borrowing and Resistance", *48 The american journal of comperative law*, 2000, p. 227-251.

[84]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, p. 1, 132p.

[85]Nuijten, M. en Anders, G., *Corruption and the secret of law*, Ashgate, Ashgate Publishing, 2007, p.109, 222p.

werd gezien. Onder het oude systeem groeide het aantal hangende zaken, waardoor de werklast te hoog werd voor de Italiaanse rechtbanken. Om de lange procesduur en gerechtelijke achterstand aan te pakken besliste de Italiaanse wetgever om procedures uit een andere rechtssysteem over te nemen.[86]

4.3.3 Innovaties van het nieuwe strafwetboek

Het Italiaanse strafwetboek van 1989 introduceerde zeker drie grote verschillen ten opzichte van het vorige strafwetboek van 1930.

4.3.3.1 Individuelere rol van de partijen

Ten eerste krijgen de verdediging en de openbare aanklager een individuelere rol in het strafproces. De partijen strijden meer tegenover elkaar en proberen kost wat kost hun standpunt te verdedigen. De rechter blijft echter het onpartijdige orgaan. Tijdens het vooronderzoek verliep de procedure schriftelijk en geheim. Ingevolge het strafvorderlijk legaliteitsbeginsel was er geen discretionaire bevoegdheid om onderzoek naar en vervolging van strafbare feiten achterwege te laten. Dit zorgde voor veel vertraging en blokkering van het Italiaanse strafrechtssysteem. Het is niet verwonderlijk dat Italië voor 1989 één van de grootste recidivisten was inzake de schending art. 6 EVRM. De redelijke termijn werd consequent overschreden, sommige processen sleepten meer dan 10jaar aan. Daarenboven bestond er, door de constitutioneel gegarandeerde politieke onafhankelijkheid van het pubblico ministero[87], een situatie waarbij de aanklager verantwoordelijk was voor het niet-onderzoeken of niet-vervolgen van een misdrijf.[88]
De terechtzitting was wel op tegenspraak, maar de gang van zaken werd grotendeels bepaald door de rechter, die het vergaarde bewijs verifieerde. Getuigenverklaringen afgelegd tijdens het vooronderzoek en schriftelijk ter zitting ingebracht, waren toegestaan als bewijs, evenals de-auditu-verklaringen (hear say of geruchten). Meestal ging het om een formaliteit waarin werd bevestigd wat men in het vooronderzoek had ontdekt.

[86]Hine, D., *Governing Italy*, Oxford, Oxford University Press, 1993, p.254, 388p.

[87]W.T., Pizzi en L. Marafioti, "The new Italian code of criminal procedure - The difficulties of building an adversial trial system on a civil law foundation", *17 Yale J. Int'l. L.*, 1992, p. 21-23, p. 1-41.

[88]E., Grande, "Italian Criminal Justice: borrowing and resistance", *48 Am. J. Comp. L.*, 2000, p.227-250, p.227-261 en zie ook Gundle, S. en Parker, S, *The new Italian Republic*, Londen, Routledge, 1996, p.195-196, 334p.

4.3.3.2 Indeling in verschillende fases

Het tweede verschil houdt in dat men het strafproces heeft opgedeeld in verschillende fases. In het systeem van 1930 nam de onderzoeksfase de meeste tijd in beslag, terwijl het proces zelf slechts werd gezien als een formaliteit op het einde van een onderzoek. In het strafwetboek van 1989 wordt de onderzoeksfase geleid door de partijen, waarna de rechter op een eerste hoorzitting beslist of er voldoende bewijs voorhanden is om over te gaan tot een proces. De eerste hoorzitting kan men best vergelijken met de onderzoeksrechter.

4.3.3.3 Alternatieve procedures

Ten derde worden door het strafwetboek van 1989 speciale procedures geïntroduceerd, de Riti Alternativi genaamd. De Riti Alternativi zijn manieren die de partijen kunnen gebruiken om tijd en kosten te besparen.

4.3.4 De Riti Alternativa

Er zijn twee soorten alternatieve procedures. Aan de ene kant de procedures die ervoor zorgen dat de eerste hoorzitting wordt overgeslaan om de zaak sneller te laten verlopen. In deze groep vinden we de 'Giudizio Direttissimo' en de 'Giudizio Immediato'.[89] De eerste hoorzitting wordt eerder als een formaliteit geacht, aangezien het om een beperkte controle gaat. Door deze ratio gaat men er dan ook vanuit dat het overslaan ervan geen probleem kan zijn.

Aan de andere kant zijn er de procedures die een proces in het geheel vermijden en dus het strafproces vervangen. Hier kan men een opdeling maken in drie categorieën.
Vooreest 'Procedimento per Decreto Penale', vervolgens 'applicazione della pena su richiesta della parti' (pattegiamento) en ten slotte de 'Giudizio abbreviato'(verkorte procedure). Het is de 'Giudizio abbreviato' en 'applicazione della pena su richiesta della parti' die specifieke aandacht vragen. Deze twee procedures kan men zien als het Italiaanse plea bargaining.

Het Italiaanse plea bargaining heeft voornamelijk twee doelen. Ten eerste worden de kosten voor de alle partijen gedrukt door de spoedige afhandeling. Ten tweede

[89]Meese, J., *De duur van het strafproces*, Gent, Larcier, 2006, p.333, 500p.

verkleint men de duur van een individueel proces, waardoor de werkdruk en het aantal hangende zaken zouden afnemen.

De 'Giudizio abbreviato' combineert echter aspecten van plea bargaining met aspecten van een gewoon proces. De schuldvraag moet nog steeds beantwoord worden door een onafhankelijke rechter en in die zin worden klassieke proceselementen behouden. Maar langs de andere kant zal de verdachte wel een strafreductie bekomen voor de medewerking bij het snelle afhandelen, een bekentenis is niet noodzakelijk. Een verkorte procedure kan worden gebruikt voor alle soorten misdrijven en gebeurd op initiatief van de verdachte. De rechter wordt verzocht om bij het vooronderzoek een beslissing te nemen die hij alleen op het onderzoeksdossier kan baseren. Wanneer de verdachte schuldig wordt bevonden, dan krijgt hij daarvoor een mindere straf dan de rechter anders zou hebben opgelegd.[90]

De 'applicazione della pena su richiesta della parti' is de vorm van Italiaans plea bargaining dat het meest overeenstemt met het typische Amerikaanse systeem. Strafoplegging op verzoek van partijen wordt geacht het resultaat van onderhandeling te zijn. De verdachte bekent en ziet ook af van schuldvaststelling door een onafhankelijke rechter. In ruil zal de aanklager bereid zijn om een deel van de straf in te leveren.[91] Het gaat om een maximum van een derde strafvermindering. Er wordt uitsluitend over de straf onderhandeld (sentence bargaining). Een andere vorm van plea bargaining is dan ook niet mogelijk. Men interpreteert het legaliteitsbeginsel zo, dat de discretionaire bevoegdheid van de rechter niet zo ver gaat dat hij de telasten gelegde feiten kan veranderen. Van charge of fact bargaining kan daarom geen sprake zijn.

4.3.5 Verschillen met het Amerikaanse plea bargaining

In Amerika wordt plea bargaining gezien als een hindernissenparcours. Hoe sneller de verdachte een plea doet, hoe sneller de zaak afgehandeld is. Daarom doet de aanklager tegemoetkomingen om de verdachte tot een guilty plea te brengen. Langs de andere kant beseft de verdachte dat de kans om een te onderhandelen kleiner wordt naarmate het proces nadert, aangezien de kosten dan al te hoog zijn geworden om

[90]L.J., Fassler, "Italian Penal Procedure Code - An adversial system of Criminal procedure in Continental Europe", *29 Colum. J. Transnat'l L.*, 1991, p.245-279.

[91]Pizzorusoo, A., *Italian studies in law - A review of legal problems*, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 1994, p.234, 264p.

nog significante toegevingen te doen in ruil voor een guilty plea.

In Italië zal een guilty plea steeds een mogelijkheid zijn voor de verdachte, hoe dicht ook bij het eigenlijke proces. In Italië is het namelijk een van de hoofddoelen om de het aantal zaken dat aanhangig is bij de strafrechter zo snel mogelijk te verminderen. Er blijft dus steeds een mogelijkheid voor de verdachte om over te gaan tot onderhandeling met de aanklager. In Italië kan de verdachte dus in alle fasen van het proces - van in de onderzoeksfase tot op het eigenlijke proces - een guilty plea afleggen.

In Italië wordt enkel gebruik gemaakt van sentence bargaining.[92] Charge bargaining komt niet voor en is ook niet toegestaan volgens het Italiaanse strafrecht. Er wordt in het Italiaans systeem dus niet onderhandeld over de aard van het misdrijf, enkel over de straf die aan de verdachte zal worden opgelegd. De Italiaanse aanklager kan het aangeklaagde misdrijf dus niet veranderen door een ander - lager gekwalificeerd - misdrijf, zo kan men doodslag niet veranderen in slagen en verwondingen.

In tegenstelling tot het Amerikaanse recht, is plea bargaining in het Italiaans systeem verbonden aan enkele voorwaarden aangaande de aard van het misdrijf. De gevallen waarin deze alternatieve procedure kan worden gebruikt, zijn beperkt tot misdrijven waarvoor een geldboete kan opgelegd worden. Het moet ook steeds gaan om een zaak waarbij de uiteindelijk overeengekomen vrijheidsstraf niet langer is dan twee jaar. Hoewel de pattegiamento op elk moment mogelijk is, is het niet toepasbaar voor alle misdrijven. Er zal rekening moeten worden gehouden met beperkingen. De tijdwinst voor de Italiaanse strafrechtspleging is dan ook erg twijfelachtig. Het Italiaans systeem probeert duidelijk een mengeling te behouden van accusatoire en inquisitoriale elementen. Men probeert de rechtshistoriek van het land te respecteren, terwijl toch op zoek wordt gegaan naar oplossingen uit andere rechtssysteem om de hoge werklast te verbeteren.

Het zijn vooral de rechtbanken van eerste aanleg die de Italiaanse regeling gebruiken en er voordeel uithalen. De meeste misdrijven die voor het gerecht van eerste aanleg komen voldoen aan de voorwaarden die de Italiaanse strafwet stelt.

[92]Infra Hoofdstuk 2.

4.3.6 Evaluatie

Het Italiaanse plea bargaining heeft niet geheel kunnen tegemoet komen aan de doelstellingen en verwachtingen. De verkorte procedure blijkt weinig bevredigende resultaten naar voor te brengen. Het proces kan steeds worden vervangen, ondanks de aard van het misdrijf. De incentive voor de verdachte om een verkorte procedure te verzoeken wordt echter ongedaan gemaakt doordat de verdachte geen ander bewijs of verzachtende omstandigheden naar voren mag brengen.[93] De verdachte is dus niet zeker - maar kan dat wel vermoeden - welke strafvermindering hij zou krijgen na een volledig proces.

In de meeste gevallen is de verdachte beter af zijn zaak aan de zittingsrechter voor te leggen dan voor pattegiamento te kiezen. Te meer omdat in de voorfase de tijd en mogelijkheden voor de raadsman om bewijs te verzamelen beperkt zijn en de verdachte nog steeds kans maakt op een vrijspraak bij de rechter.

Doordat de verdachte steeds kan kiezen voor onderhandeling, zal er geen reden zijn voor de verdachte om snel te kiezen voor plea bargaining. Een ander voordeel van plea bargaining zat in het feit dat de verdachte en de aanklager zeker zijn van de veroordeling. Maar ook deze stelling kan ontkracht worden. De inquisitoriale kenmerken hebben sterke wortels in de Italiaanse rechtscultuur en dat merkt men ook in het Italiaanse plea bargaining. De rechter is verplicht de afspraak af te keuren wanneer hij denkt dat de verdachte onschuldig is. De rechter moet de verdachte dan vrijspreken. Hij moet ook nagaan of de ten laste gelegde straf wenselijk is. Wanneer de rechter denkt dat de kwalificatie niet strookt met wat er gebeurd is, zal er toch een volledig proces moeten worden opgezet.

Er zijn ook nog andere redenen waarom de verdachte eerder zal kiezen voor een proces. In Italië wordt gratis rechtshulp aangeboden. De rechtshulp in Amerika is een speciaal systeem en is in tegenstelling tot de rechtshulp in Italië net een reden dat men voor plea bargaining kiest. In Italië is de rechtshulp van een goed niveau. Men denkt dat het verdachten aanspoort om voor een proces te kiezen, aangezien ze toch niet zeker zijn van de overeenkomst. Daarnaast kunnen ze ook in elke stand van het geding nog kiezen voor plea bargaining. Bovendien kan er soms ook een financieel belang zijn voor de verdediging. Zoals voorheen aangegeven heeft Italië

[93]E., Grande, "Italian Criminal Justice: borrowing and resistance", *48 Am. J. Comp. L.*, 2000, p.227-261.

altijd al problemen gehad met het respecteren van de redelijke termijn. Om veroordelingen bij het EHRM te vermijden, wordt in Italië vaak collectieve amnestie gegeven voor kleinere misdrijven.

Het Italiaanse systeem, met zowel de invoering van het accusatoire proces als plea bargaining lijkt vooral teleur te stellen door de onwil of misschien wel het onvermogen om in een inquisitoire rechtscultuur de gevolgen van de adversaire procesvoering te aanvaarden.[94]

4.3.7 Implicaties van het Italiaans systeem voor een eventueel Belgisch systeem van plea bargaining

Niettegenstaande het Italiaans project geen groot succes is, kan men er wel enkele opmerkelijkheden van in het achterhoofd houden wanneer men een evaluatie maakt voor de wenselijkheid van plea bargaining en guilty plea in België.[95] Er wordt vooral nadruk gelegd op het verschil in rechtscultuur. De continentale landen die eerder inquisitoriaal zijn en de common law landen die een adversair proces hanteren. Daarnaast kan men een analyse maken van incentives voor de verdachte om tot plea bargaining over te gaan. Dit wil zeggen dat men de beweegredenen van de verdachte om voor plea bargaining te kiezen van nader bij moet bekijken. Deze komen grotendeels overeen met de voordelen van plea bargaining in het algemeen, maar in Italië kan men voor elk van deze voordelen een reden aangeven waardoor de incentive aan belang verliest.

Vooreerst is er de vermindering van de straf met een derde. Maar zoals hierboven aangegeven heeft Italië een traditie van veel vrijspraken bij procedurefouten. Ook de collectieve amnestie bij een overschrijding van de redelijke termijn mag niet uit het oog verloren worden. Vooral wanneer de verdachten niet in voorlopige hechtenis zitten en dus vrij zijn, is de kans groot dat zij niet zullen kiezen voor de strafvermindering en hun kansen op vrijspraak of amnestie wagen. Ten tweede zou het kunnen

[94]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, 132p.

[95]W.T., Pizzi en L. Marafioti, "The new Italian code of criminal procedure - The difficulties of building an adversial trial system on a civil law foundation, *17 Yale J. Int'l. L.*, 1992, p. 37, p. 1-41 en zie ook Hoofdstuk 8.

dat de verdachte een lang proces - wat vaak voorkomt in Italië - wil vermijden, en daarom meteen voor een verkort proces of strafoplegging op verzoek van de partijen kiest. Aan de voorlopige hechtenis veel restrictieve voorwaarden verbonden en het is nu eenmaal zo dat een verdachte die van zijn vrijheid werd beroofd sneller zal kiezen om te onderhandelen. Ten derde zal de verdachte misschien ook kiezen voor discretie in plaats van een publiek proces. Ten vierde is er ook het kostenbesparende element, want naast de advocatenkosten, bespaart men ook alle andere rechtsplegingkosten.[96]

Ten slotte ziet men dat ook de professionals het moeilijk hadden om plea bargaining in hun rechtscultuur te aanvaarden, wat ook in België een grote hinderpaal zou vormen.

4.4 Engeland

4.4.1 Korte Inleiding

In Engeland, Canada en andere staten van de commonwealth is plea bargaining een veelgebruikte techniek.[97] Om plea bargaining te kunnen doorgronden moet men eerst het strafproces bekijken. Naast enkele verschillen, zijn er veel overeenkomsten met de Verenigde Staten.

Wat de gezamenlijke kenmerken van het Engelse en Amerikaanse recht in verband met plea bargaining betreft, is het om te beginnen eveneens een misvatting - bij het publiek maar ook bij sommige continentale juristen - om te denken dat een adversaire procedure altijd juryrechtsspraak impliceert. Trial by jury, bekend van crimefictie en tv, blijft bewaard voor (betrekkelijk) ernstige strafbare feiten waarvan de verdachte de tenlastelegging bestrijdt. Het recht om door een jury te worden berecht wordt beschouwd als een garantie voor eerlijke en onpartijdige rechtspraak. Ongeacht het gebruik van de jury behoort de strijd tussen twee gelijke partijen tot de basiskenmerken van het adversaire systeem. De verdediging en de vervolgende partij staan tegenover elkaar. Dit staat niet op zichzelf, maar hangt samen met die andere premisse: dat de beste manier om de waarheid te achterhalen bestaat in de presentatie van de zaak door elk van de partijen, die de eigen versie van het gebeurde, ten overstaan van een neutrale feitenrechter, jury of magistraat naar voor

[96]N., Boari, "On the efficiency of penal systems: Several lessons from the Italian experience", *17 Int. Rev. Law & Econ.*, 1997, p. 115-126.

[97]Baldwin, J. en Mc conville, M., *Negociated justice*, Londen, Robertson, 1977, 128p.

brengen.[98] Het strafproces in Engeland wordt door partijen beheerst en wordt ten aanzien van een jury of feitenrechter gevoerd. De rechter heeft een passieve rol. De rechter houdt zich namelijk niet bezig met de waarheidsvinding.

Grote verschillen met de Amerikaanse praktijk zijn te situeren in de taken van de vervolgende instanties, alsook hoe de verdachte wordt bijgestaan. Deze verschillen zijn allemaal bepalende factoren voor de manier waarop plea bargaining verloopt in Engeland.
Ook al is Engeland een common law land, wettelijke regelingen op gelijk welk gebied zijn al lang geen uitzondering meer.[99]Maar vaak heeft de wetgeving nog altijd het karakter van eeen reactie op een al lang bestaande praktijk die door de rechtspraak wordt bevestigd. Die neiging om achteraf de praktijk in wetgeving te bestendigen of om in te grijpen als problemen zich al hadden gemanifesteerd zagen we ook in de Verenigde Staten. In Engeland wordt dit versterkt door het ontbreken van een constitutioneel kader. Bijgevolg is er dus geen hogere instantie die kan aangeven waaraan de praktijk moet voldoen en welke beperkingen en voorwaarden steeds in acht moeten worden genomen. Dit is ook het geval bij plea bargaining. Lang werd plea bargaining ook als onbestaande beschouwd, want men vond het een onwenselijke praktijk. De wisselwerking tussen praktijk en recht in de verschillende situaties en verschillende gedaantes waarin plea bargaining zich voordoet speelt steeds een belangrijke rol. De vraag of het opnemen van het EVRM, dat sinds 1998 wel een soort van constitutioneel kader verschaft, consequenties heeft voor plea bargaining en guilty plea in Engeland, komt ook aan de orde.[100]

Sommige zaken eindigen in Engeland nooit bij de rechter, de vervolgingsbeslissing ligt steeds bij de politie. Engeland heeft geen geschreven grondwet zoals Amerika, maar doordat Engeland het Europees verdrag voor de rechten van de mens heeft geïcorporeerd sluiten ze ook op dit punt dichter bij elkaar aan. Evenals in de VS beheersen de partijen het proces. Het proces wordt gevoerd tan aanzien van een jury of een feitenrechter. De rechter onthoudt zich van de waarheidsvinding en treedt op als de bewaker van de juiste procesgang. Grote verschillen bestaan wel in de bevoegdheden van de vervolgingsautoriteiten. Guilty pleas worden veel gebruikt in

[98]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, p. 1-11, 132p.

[99]Plucknett, T.F.T., *A concise history of the common law*, Londen, Butterworths, 1956, p. 19, 746p.

[100]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, 132p.

het Engelse strafrecht. Het schuldig of onschuldig pleiten van een verdachte heeft vooral invloed op de duur van het proces. Onder invloed van het onmiddellijkheidsbeginsel gebeurt de bewijsvoering ter zitting, dit wil zeggen dat het proces lang kan duren wanneer men gebruik maakt van vele getuigenverhoren. Wanneer de verdachte schuldig pleit, moet de bewijsvoering ter terechtzitting niet meer gebeuren, daar de schuld al vast staat. Een groot aantal verdachten pleit schuldig, in ruil voor een strafvermindering.[101] Naast de guilty pleas komt ook plea bargaining in de zuivere vorm voor in Engeland. Hierbij kan men ook onderhandelen over de tenlastenlegging (charge bargaining). Het openbaar ministerie en de verdachte onderhandelen over de tenlastenlegging waaraan de verdachte bereid is schuldig te pleiten[102]
Toch zal het akkoord tussen de aanklager en de verdachte over de kwalificatie van de feiten in principe niet afdwingbaar zijn voor de rechter. Het akkoord heeft geen rechtswaarde en de rechter behoudt zijn beoordelingsvrijheid. Dit wil uiteraard niet zeggen dat plea bargaining niet veel voorkomt in Engeland.[103]

4.4.2 De caution

De politie kan de zaak ook zelf afdoen en een caution toe passen. Volgens de toepasselijke richtlijnen is vereist dat de verdachte schuld bekent. De verdachte moet bekennen op basis van 'informed consent'. Dit wil zeggen dat hij vrijwillig bekent en bewust is van de gevolgen van zijn bekentenis. Ten slotte moet de zaak ook bewijsbaar zijn voor de rechter.

4.4.3 Sterke positie van de politie

In Engeland heeft de politie een sterke rol en de openbare aanklager een zwakkere positie. De politie werkt vrij van inmenging tijdens het vooronderzoek en neemt ook de initiële beslissing tot vervolging. De manier waarop de politie moet handelen is wel uitvoerig wettelijk geregeld. De verdachte heeft reeds bij het politieverhoor recht op raadsman. De politie kan dan na 96 uur kiezen om geen verdere actie te ondernemen. Het is ook mogelijk om de zaak zelf af te doen door een caution. Het derde alternatief is vervolging en het uitbrengen van een charge. Tot 1985 berustte ook de bevoegdheid tot de definitieve vervolgingsbeslissing bij de politie. Vanaf dan kreeg

[101]Zander, M., "The innocent who plead guilty", *143 New law journal*, 1993, p.85-88.
[102]Meese, J., *De duur van het strafproces*, Gent, Larcier, 2006, p.333, 500p.
[103]B., De Smet, "Is de invoering van een guilty pea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*,1994, p. 420-442.

de Crown Prosecution Service deze bevoegdheid. De politie is echter verantwoordelijk gebleven voor de vervolgingsbeslissing en waarvoor zal worden vervolgd. De CPS gaat alleen na of die vervolging niet moet worden gestaakt om bewijstechnische redenen of redenen van publiek belang.[104]

4.4.4 Sceptisisme

Lange tijd is in Engeland ontkend dat plea bargaining bestond. De meeste auteurs gaan er echter vanuit dat men uit het grote aantal bekentenissen kan afleiden dat plea bargaining voorkomt. Ongeveer 90 percent van de verdachten bekent in de magistrates court en rond de 75 percent zou bekennen in de Crown Court. Het feit dat zoveel verdachten bekennen is echter geen bewijs dat plea bargaining bestaat. In de V.S. zou het niet zinvol zijn om met de politie te onderhandelen, de politie bezit er namelijk geen belissingsmacht over de vervolging. Dit is volledig anders in Engeland.
De tenlastelegging van de politie bepaalt in eerst instantie de potentiële straf. Ook 'overcharging' wordt in Engeland als een probleem ervaren. De openbare aanklager doet de zaak als gewichtiger voor om druk uit te oefenen op de verdachte. Daardoor komt de aanklager in een betere uitgangspositie te staan dan de verdediging, wat eigenlijk in strijd is met het beginsel van gelijke wapens. De rechter blijft toch de doorslaggevende instantie. De openbare aanklager vordert geen straf, het wordt als onaanvaardbaar gezien dat de aanklager zich uitspreekt over de wenselijke straf. Men zal zich dan rechtstreeks moeten wenden tot de rechter om te weten te komen wat het voordeel zal zijn van een bekentenis. De rechter wordt dus betrokken in expliciete sentence bargaining.
De verdediging legt haar voorstel voor aan de aanklager. De aanklager zal dit voorleggen aan de rechter in een besloten kader. Ook wanneer er geen overeenkomst uit de bus kwam, probeerde men te polsen bij de rechter welke straf hij van plan was op te leggen.
Aan deze praktijk werd een einde gesteld in 1970 door de zaak R v. Turner. Deze uitspraak zorgt voor een aantal regels om 'misverstanden' te voorkomen: de advocaat mag de voordelen van een bekentenis sterk benadrukken, maar moet een not guilty plea aanraden indien hij meent dat de verdachte onschuldig is. Om onnodige druk op de verdachte uit te sluiten, mag de rechter niets prijsgeven over de straf die hij meent op te leggen. Hij mag wel een indicatie geven in verband met het

[104]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, 132p.

soort straf waar hij aan denkt. Uit de zaak Turner kan men dus niet met zekerheid afleiden dat een guilty plea tot strafvermindering moet leiden, maar er lijkt zich wel een standaard te hebben ontwikkeld. De strafvermindering bedraagt maximum dertig percent.[105]

4.4.5 Voordelen en nadelen van plea bargaining in Engeland

De voordelen van plea bargaining in Engeland zijn gelijkaardig aan die in de VS. Er treden veel problemen op van praktische aard. Er is een tekort aan rechterlijke controle en ook wordt vaak kritiek geuit op het eerder besloten en geheime karakter. Men probeert hieraan tegemoet te komen door voorstellen te doen in verband met het openbaar maken van de strafvermindering, maar of dit een goede oplossing is, is niet zeker. Daarnaast wil men onnodige druk verhelpen door de grootste kortingen te geven aan de personen die snelst bekennen. Maar dit kan ook voor een omgekeerd effect zorgen. Opmerkelijk is dat vooral allochtone daders het langst hun onschuld verdedigen, soms tegen beter weten in, en zo een eventuele strafvermindering aan hun neus zien voorbij gaan.
Ten slotte blijft ook de dwang om zoveel mogelijk zaken te behandelen een probleem. Het is van groot belang om een goede advocaat te hebben. Sommige advocaten zullen hun cliënten aansporen om te bekennen, waaronder ook onschuldige verdachten. Het zijn vooral de armere verdachten zijn die hier eerst het slachtoffer van zullen zijn.[106]

4.5 Frankrijk

4.5.1 Korte Inleiding

In Frankrijk introduceerde men in de loi Perben 2, wet van 9 maart 2004, 'la procédure par comparution sur reconnaissance prealable de culpabilité ' (CRPC) of kortweg 'plaider coupable'. Het is geïnspireerd op het Amerikaanse plea bargaining, maar heeft er nog weinig gelijkenissen mee.[107]

[105]Brants, C.H. en Stapert, B., *Voor wat hoort wat - Plea bargaining in het strafrecht*, Boom, Juridische uitgevers, 2005, 132p.
[106]Roshier, B. en Teff, H. *Law and society in England?*, Londen, Taylor and Francis 2003, p.114-120, 258p.
[107]Hanot, D., *Les sanctions du harcelement au travail dans les secteurs privé et publics*, Parijs, Edition l'Harmattan, 2008, p. 56, 277p.

Het voorstel voorziet dat de aanklager een strafvermindering kan aanbieden in ruil voor een bekentenis en een belofte om mee te werken met het onderzoek. De geplande procedure werd niet warm onthaald door rechtsgeleerden. Men vreesde dat de rechten van verdediging en het recht op een eerlijk proces in gedrang zouden komen en het vermoeden van onschuld een lege term zou worden. Daarnaast wou men vermijden dat de openbare aanklager te veel macht zou krijgen en de verdachte onder druk wordt gezet om te bekennen.
Italië was het eerste Europese land, zonder common law stelsel, dat een vorm van plea bargaining introduceerde. In Frankrijk werden verschuivingen naar een Amerikaans stelsel of transplantatie van accusatoire methodes streng afgewezen.[108]

4.5.2 Plaider Coupable

De introductie van een beperkte vorm van plea bargaining (CRPC) was geen sinecure. In deze procedure kan de openbare aanklager een straf voorstellen van minder dan een jaar, aan verdachten van een relatief licht misdrijf. Wanneer men een overeenkomst bereikt, moet dit goedgekeurd worden door een rechter. Door de techniek van plaider coupable kan de aanklager wel al een straf voorstellen aan de verdachte, zonder dat deze de feiten al heeft bekend. Het voorstel dat de aanklager doet moet bij een boete minder dan helft van de oorspronkelijke boete zijn. Voor een gevangenisstraf niet hoger dan 1 jaar. Dit wil zeggen dat 'plaider coupable' mogelijk zal zijn voor de meeste misdrijven waarvan de straf vijf jaar of minder bedraagt.[109] De verdachte heeft 10 dagen om het voorstel te aanvaarden of te weigeren. Het akkoord moet dan door de rechter worden goedgekeurd in aanwezigheid van een jury. Daarna is de overeenkomst niet langer een akkoord, maar een uitspraak van de rechter.[110]

4.5.3 Doel van de procedure

De doelstellingen van de procedure was het versnellen van de rechtsgang en de gerechtelijke achterstand aanpakken. In principe beantwoordt de techniek van 'plaider coupable' aan al deze objectieven. De proceseconomie verbetert, de rechtsgang is

[108]Papadopoulos, I., *Plaider coupable - le pratique américaine, le texte francais*, Parijs, PUF, 2004, 119p.
[109]Mihman, A., *Juger temps*, Parijs, Edition l'Harmattan, 2008, p. 219-227, 601p. en Clark, D.S., *Encyclopedia of law and society*, Sage publications, 2007, p. 1113, 1808p.
[110]Allinne, J.P., *Gouverner la crime, les politiques criminelles francaises de la révolution au 21 siecle*, Parijs, Edition l'Harmattan, 2004, p. 297, 304p.

sneller en de veroordelingen worden korter bij het plegen van het misdrijf uitgesproken. Men wou ook meer alternatieve straffen laten uitspreken. Net als in België wil men in Frankrijk de gevangenissen niet overbelasten. Men zoekt oplossingen om voor lichtere misdrijven geen gevangenisstraf uit te spreken.[111]

4.5.4 Argumenten tegen plaider coupable

Vaak doet men de procedure van 'plaider coupable' af als een vorm van chantage van de verdachte. Ook de onschuldige wordt geconfronteerd met de keuze om ofwel het voorstel van de openbarer aanklager te aanvaarden en zo een snelle afhandeling zeker te stellen, ofwel een proces aan te gaan waarvan men niet zeker is over de uitskomst.

Het wordt slechts gebruikt in gevallen waarbij het om een straf gaat van minder dan vijf jaar gevangenisstraf.[112] Doordat de toepasselijkheid wordt beperkt kunnen slechts een gering aantal zaken op deze manier worden afgewerkt en komen er veel verdachten die bekennen niet in aanmerkingen voor een mildere straf.

4.5.5 Verschillen en evaluatie

Hoewel 'plaider coupable' op de procedure van het Amerikaanse plea bargaining is geïspireerd, kan men nog weinig gelijkenissen vinden. Vooral op het vlak van de rechterlijke controle zijn grote verschillen. In Frankrijk benadrukken rechters hun waarheidsvindende rol en voeren meer effectieve controle uit, waardoor het onderzoek langer zal duren en misschien de snelheid opnieuw wordt afgeremd. In het Amerikaanse recht echter is de betrokkenheid van de rechter eerder beperkt. Hij controleert enkel of de verdachte vrijwillig heeft ingestemd met de bargain.

Een ander groot verschil met het Amerikaanse plea bargaining is dat de overeengekomen straf in Frankrijk niet meer dan 1 jaar mag bedragen. In Amerika kan het om veel langere straffen gaan.

Ten slotte wordt de procedure in Amerika veelvuldig toegepast, ongeveer in negentig percent van de zaken wordt gebruik gemaakt van plea bargaining, terwijl dit

[111]Etrillard, C., *Le temps dans l'investigation pénale*, Parijs, Editions l'Harmattan, 2005, p. 96-99, 392p.

[112]Mathias, E., *Procédure pénale*, Rosny-sous-bois cedex, Editions Bréal, 2007, p. 204-207, 223p.

in Frankrijk slechts een klein deeltje is van de mogelijkheden om strafzaken af te handelen.[113]

4.6 Polen: een van de nieuwe lidstaten van de Europese Unie

Polen heeft een ook een vorm van plea bargaining opgenomen in het strafrecht. Het gaat om een beperkte vorm, namelijk enkel voor misdrijven waar een straf van minder dan 10 jaar op staat. De procedure kan in het Nederlands worden vertaalt als "de vrijwillige onderwerping aan een straf". Door deze vorm van plea bargaining kan de rechter een straf opleggen, zonder dat hij alle bewijs heeft moeten overlopen en waarderen. Daardoor wordt het proces een heel stuk korter en worden proceskosten gedrukt en meer zaken behandeld.
Uiteraard kan men hier een hele reeks van nadelen aan vastknopen. Vooral bij druk op de verdachte wordt het erg problematisch, aangezien de rechter de onderhandelde straf aanneemt zonder het bewijs na te kijken. Er zijn wel enkele specifieke voorwaarden verbonden aan het Poolse plea bargaining. De verdachte moet schuldig pleiten en zelf een straf voorstellen. Daarna moet de aanklager dit aanvaarden. Opmerkelijk is dat ook het slachtoffer het voorstel moet goedkeuren. Ten slotte moet de rechtbank de overeenkomst aanvaarden. De rechter kan wijzigingen voorstellen, ook al hebben de verdachte, de aanklager en het slachtoffer het voorstel goedgekeurd. De aanklager en de verdediging behouden het recht op hoger beroep, ondanks dat er aan plea bargaining werd gedaan.[114]

4.7 Pakistan

Plea bargaining komt ook voor in Pakistan. Het werd er geïntroduceerd in 1999 om corruptie te bestrijden. Opmerkelijk is dat de verdachte een aanvraag doet tot plea bargaining, waarbij hij zijn schuld bekent. Naast deze bekentenis biedt de verdachte ook aan om de opbrengsten van de corruptie terug te geven. Na goedkeuring wordt het verzoek aan de rechtbank voorgelegd. De rechter beslist of de aanvraag wordt aanvaard of niet. Ingeval het verzoek tot plea bargaining

[113]Mihman, A., *Juger à temps*, Parijs, Edition l'Harmattan, 2008, p. 362, 601p.
[114]Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: deel 2*, Antwerpen, Maklu, 2006, p.44, 1314p.

wordt aanvaard door de rechtbank, wordt de verdachte als veroordeeld beschouwd. Hoewel de verdachte veroordeeld is tot het misdrijf, heeft hij echter geen gewoon proces ondergaan. Hij wordt dan ook nooit veroordeeld tot een gevangenisstraf. Wanneer dit soort plea bargaining gebeurt in beroep, vervallen alle straffen die voorheen werden uitgesproken voor het misdrijf. De persoon in kwestie wordt wel uitgesloten van openbare ambten, kan zich niet verkiesbaar stellen, kan geen leningen meer krijgen en kan niet meer bij de overheid te werk worden gesteld. Dit is de enige officiële vorm van plea bargaining die in Pakistan wordt toegestaan. Hoewel, de aanklager heeft een grote discretionaire bevoegdheid in Pakistan. Hij bezit de beslissingsmacht om een zaak te laten vallen, of hij kan een aanklacht laten vallen. In de praktijk wordt veel gebruik gemaakt van deze discretionaire bevoegdheid. Het komt veel voor dat de aanklager een aanklacht zal laten vallen in ruil voor de bekentenis van de verdachte. Maar over de straf kan niet onderhandeld worden. Een officieuze en informele vorm van charge bargaining is dus mogelijk, maar sentence bargaining is uitgesloten. Het bepalen van de straf blijft de exclusieve bevoegdheid van de rechtbanken.[115]

4.8 Besluit

In landen zoals Duitsland waar onderhandelen over strafvervolging uit den boze was, maakt men nu toch gebruik van plea bargaining. Dit noodzaakt dat men er regelingen moet treffen, zodat het gebruik kan worden gelegaliseerd. In Italië had plea bargaining nooit bestaan. Door de introductie van het adversair systeem kwam guilty plea en daarmee het onderhandelen over vervolging van bestraffing naar voor. Engeland daarentegen heeft altijd al een adversair systeem gekend en plea bargaining is daar natuurlijk ontsaan. Daarnaast moeten we ook de landen van Centraal- en Oost- Europa in het achterhoofd houden. De nieuwe of de toekomstige lidstaten zijn op zoek naar een efficënt en goed werkend strafsysteem. Het is mogelijk dat zij zich daarbij zullen laten inspireren door het Amerikaanse rechtsysteem.[116]

Wanneer men de guilty plea en plea bargainingprocedure wil invoeren zal de tus-

[115]Baxter, C., *Pakistan on the brink - Politics, Economics and society*, Lanham MD, Lexington Books, 2004, p.84, 244p.

[116] A., Goldstein, "Converging criminal Justice Systems: guilty pleas and the public interest", *31 Isr. L. Rev.*, Nos 1-3, 1997, p.169- 182.

senkomst van een rechter niet langer een procesverplichting zijn.[117]Deze verkorte procedure werd reeds in verschillende Europese landen ingevoerd en wint ook aan belang op internationaal vlak. De rechter behandelt de grond van de zaak niet, zodra de verdachte vrijwillig een schuldbekentenis heeft afgelgd. De rechter moet zelf niet meer op zoek naar de materiële waarheid en krijgt een lijdelijke rol. In Duitsland werd de onderzoeksrechter een lijdelijke rechter van onderzoek.[118] Hij stelt bijzondere handelingen op vraag van de partijen. In Frankrijk introduceerde men de milde vorm 'plaider coupable' en ook in Nederland vindt men kenmerken van plea bargaining. Het gaat in de Europese landen wel steeds om vormen van plea bargaining die aan vele voorwaarden moeten voldoen. Het gevolg is echter niet dat alle nadelen worden teniet gedaan.[119]

[117]De Smet, B., Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen, Anterpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.39, 226p.

[118]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Anterpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.39, 226p.

[119]Groupa, N., Stephen, F., "Why plea bargaining fails to achieve results in so many criminal justice systems: a new framework for assessment", *3 Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2008, p. 319-354.

Hoofdstuk 5

Toepassing van plea bargaining in Internationale Straftribunalen

De discussie over de toelaatbaarheid van plea bargaining wordt ook gevoerd op internationaal niveau. Dan heeft men het over de toelaatbaarheid van guilty plea en plea bargaining voor het Joegoeslavië tribunaal (ICTY- International criminal tribunals for the former Yugoslavia) en andere specifieke tribunalen. Men heeft het over misdaden tegen de mensheid. Dit is een verzamelnaam voor een groot aantal verschillende grootschalige inbreuken op de mensenrechten. De misdaden die ermee worden bedoeld worden opgesomd in het artikel 7 van het Statuut van Rome, het verdrag waarmee in 2003 het Internationaal Strafhof is opgericht. Bij de bestraffing van dergelijke zware misdaden is het de opdracht om een balans te houden tussen verschillende belangen.

Ten eerste is het belangrijk voor de slachtoffers dat de dader zijn schuld erkent, vandaar dat plea bargaining wel een voordeel kan zijn, daar het een voorwaarde is dat de verdachte bekent. Ten tweede moet men ook proceseconomie nastreven. Ten derde moet men ook rekening houden met de internationale gemeenschap, de andere betrokken partijen.[120]
Er bestond bij de onderhandelingen over het statuut al een tijdje tegenstand tegen het invoeren van plea bargaining. Uiteindelijk is men tot een compromis gekomen. Langs de ene kant wordt guilty plea mogelijk gemaakt door het statuut. Om aan het continentale gedachtengoed tegemoet te komen, heeft men wel in het statuut toegevoegd dat het hof bijkomend bewijs in overweging kan nemen. Het is ook mo-

[120]S.C., Thaman, "Plea-Bargaining, Negotiating Confessions and Consensual Resolution of Criminal Cases", *11.3 EJCL*, 2007, http://www.ejcl.org/113/article113-34.pdf.

gelijk om de plea niet te respecteren, bijvoorbeeld wanneer dit in het belang is van de slachtoffers.

Langs de andere kant wordt plea bargaining niet aanvaard. Onderhandelen tussen procespartijen wordt in het statuut niet als recht aanvaard. Art. 65, 5 van het statuut geeft aan dat het niet wenselijk is dat de aanklager strafvermindering belooft in ruil voor een bekentenis. Deze bepaling sluit niet alle vormen van onderhandeling uit. De rechters zijn niet gebonden door eventuele overeenkomsten, gesloten tussen aanklager en verdachte. Overeenkomsten zijn mogelijk, maar men is niet zeker van de uitkomst. Men kan dus spreken van plea bargaining met een eigen karakter. Het is mogelijk dat de verdachte door zijn medewerking strafvermindering krijgt, maar dit is nooit zeker. Dit is een doorzetting van een algemene tendens in Europa. Europese landen staan steeds meer open voor vormen van plea bargaining.[121] Bij de Internationale straftribunalen[122] pleiten ongeveer een derde van de beklaagden schuldig. Dit is minder dan in de meeste landen waar guilty pleas worden gebruikt. In de Verenigde Staten pleit meer dan tachtig percent schuldig.

In principe werd plea bargaining altijd afgewezen.[123] Maar door de complexe zaken en het grote aantal zaken die de ad hoc internationale straftribunalen moeten behandelen, wordt toch de verschuiving naar de techniek van plea bargaining gemaakt. Het gebruik van plea bargaining zou kunnen worden vermeden indien men bewijzen (zoals getuigenissen) uit eerdere zaken zou toelaten in latere kwesties.
Gezien de grote kosten van dergelijke processen werd een einddatum vooropgesteld voor het ICTR en het ICTY. Het weglaten van deze streefdata zou het gebruik van plea bargaining kunnen afremmen.[124] Men maakte vooral gebruik van 'sentence bargaining'. Charge bargaining werd als niet compatibel met hun opdracht afgewezen. Toch werd in het ICTY in de zaak Plavisic, 'de Servische iron lady', voor het eerst charge bargaining opgemerkt. De beklaagde deed een guilty plea voor een aanklacht van een misdaad tegen de mensheid, maar de aanklacht van genocide werd weggelaten. In ruil voor de guilty plea van een misdaad tegen de mensheid kreeg ze een

[121]De Hert, P., Strafrechtelijke vervolging van ernstige schending van mensenrechten, Antwerpen, Maklu,, 2002 p. 68, 188p.

[122]Drumbl, M.A., *Atrocity, punishment and international law*, Cambridge, Cambridge University Press, p.163-169, 298p.

[123]D.A., Mundis, "Current developments: improving operation and functioning of the international criminal tribunals", *94 Am. J. Int'l L.*, 2000, p.759-773, p.759-797.

[124]N.A., Combs, "Copping a plea to genocide: the plea bargaining of the international crimes", *151:1 U. Pa. L. Rev.* , 2002-03, p.1-159.

lagere straf dan ze normaal zou hebben gekregen bij de aanklacht van genocide.[125]

5.1 Wenselijkheid van plea bargaining bij Internationale strafhoven

Plea bargaining is een verregaande techniek waarbij onderhandeld wordt over de straf of eventueel de aanklachten, in ruil voor een bekentenis van de beklaagde. Het is echter de vraag of deze praktijk wenselijk is op dit niveau. Het is vooral in Amerika dat de techniek het meest en voor alle misdrijven kan worden gebruikt. In andere landen dan de Verenigde Staten wordt wel plea bargaining gebruikt, maar steeds in een veel zwakkere vorm. Het gaat dan om een vorm van plea bargaining voor gemakkelijke zaken en niet te zware feiten. Is het logisch dat in de Internationale straftribunalen, die de ergste misdaden tegen de mensheid behandelen, wordt gebruik gemaakt van plea bargaining?[126]

5.1.1 Vervolging en gepaste bestraffing?

Hoewel de rechters van het ICTY plea bargaining oorpronkelijk volledig uitsloten, werd hiermee in 2001 gebroken.[127] In de verdragen, voorzieningen en commentaren voor het oprichten van de tribunalen wordt vermeld dat ze het doel hebben om voor effectieve en gepaste bestraffing te zorgen, rekening houdend met de zware aard van feiten. Deze regel werd als absoluut omschreven, wat wil zeggen dat men geen amnestie, immuniteit of andere symbolische straffen kan opleggen.[128] Is plea bargaining te verzoenen met deze regel? Toen men plea bargaining afkeurde had men wellicht deze regel in het achterhoofd. Nergens wordt het verplicht gesteld dat een aanklager alle misdadigers vervolgt. In de Statuten ter oprichting van de ad hoc straftribunalen en het Internationaal strafhof (ICC) werden niet alle bepalingen van

[125]M.P. Scharf, "Trading justice for efficiency: plea bargaining and international tribunals", *2 J. Int'l Crim. Just. L.*, 2004, p.1070-1082.

[126]Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: deel 2*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 1180-1184, 1314p.

[127]op 12 juli 2001, het ICTY voegde Rule 62ter toe, welke de regel inzake plea bargaining introduceert. Rules of Procedure and Evidence, ICTY Rule 62ter (amendement 12 juli 2001).

[128]M.P. Scharf, 'The Letter of the Law: The Scope of the International Legal Obligation to Prosecute Human Rights Crimes', *59 Law & Contemp. Probs.*, 1996, p.43-48; M.P. Scharf, 'The Amnesty Exception to the Jurisdiction of the International Criminal Court', *32 Cornell Int'l L. J.*, 1999, p. 523-524.

de Geneefse conventie opgenomen, enkel de substantiële bepalingen van het verdrag van Genève, het verdrag inzake voorkoming en bestraffing van genocide (1948) en het folterverdrag. De bepalingen met betrekking tot verplichte vervolging horen niet bij de overgenomen substantiële bepalingen.[129] Theoretisch gezien kan men op deze grond plea bargaining niet verbieden. Dit wil niet zeggen dat plea bargaining niet tot controversiële uitspraken zal leiden.

5.1.2 Historisch correct?

Vooral voor de bevolking die slachtoffer was van de grove misdaden zal het belangrijk zijn dat hun leed historisch correct wordt erkend. De ad hoc tribunalen zijn speciaal opgericht om hieraan tegemoet te komen. Men wilde ervoor zorgen dat de feiten precies werden onderzocht en dat een veroordeling omwille van deze feiten voor een historisch correct beeld zou zorgen.
Een volledig proces zorgt voor een dossier van honderden pagina's met feiten en getuigenissen. Wanneer men plea bargaining gebruikt zou dit kunnen afdoen aan het gerechtigheidsgevoel. Het zou kunnen lijken alsof men de gruwelijke feiten als minder erg de geschiedenis zal laten ingaan.
Wanneer men gebruik maakt van charge bargaining, zal de beklaagde niet veroordeeld worden voor alle misdaden tegen de mensheid en genocide, die ten laste werden gelegd. Sommige aanklachten laat men vallen, wat automatisch zorgt voor de kans op een lagere straf.
Plea bargaining wordt meestal niet gezien als een betuiging van oprecht spijt, maar enkel het bekennen van de minder zware misdaden om er een beloning voor te krijgen. Plea bargaining lijkt op het vlak van historische correctheid niet tegemoet te komen aan de verwachtingen.[130]

Wanneer men toch overgaat tot plea bargaining, opteert men beter voor sentence bargaining dan voor charge bargaining. Dit omdat de historische gebeurtenissen niet worden aangetast door sentence bargaining. Bij charge bargaining zal de beklaagde slechts schuldig pleiten aan minder zware misdaden, en bijgevolg ook een minder zware straf krijgen. Terwijl de verdachte bij sentence bargaining aan alles schuldig pleit en enkel een strafvermindering krijgt. Dit is beter voor de maatschap-

[129]M.P. Scharf, "Trading justice for efficiency: plea bargaining and international tribunals", *2 JICL*, 2004, p.1070-1082.
[130]M. Damagka, "Negotiated Justice in International Criminal Courts", *2 Journal of International Criminal Justice*, Oxford, 2004, p.1018-1039.

pij en de algemene opinie, die de erkenning krijgen van de zware misdaden tegen hen of hun voorouders.[131]

5.1.3 Middelen besparen en kosten drukken?

Om de strafhoven niet te overbelasten lijkt het wenselijk plea bargaining toe te laten. Zaken met betrekking tot genocide, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid zijn complex, met een lang en duur proces tot gevolg. Vooral het bewijs leveren van de misdaden maakt de zaken ingewikkeld.[132] Met ongeveer 100 miljoen euro kosten per strafhof per jaar lijkt het wel een extreem dure aangelegenheid te worden. Plea bargaining zou een oplossing kunnen aanreiken. Maar gezien de moeilijkheid van de zaak en het grote aantal slachtoffers zijn de kosten proportioneel aan het werk.[133]

5.2 Joegoeslaviëtribunaal

Guilty pleas worden toegelaten in het Joegoeslaviëtribunaal (ICTY).[134] In principe krijgt de beklaagde die schuldig pleit strafvermindering. Het gaat niet om een stricte regel.[135] De rechter is niet verplicht strafvermindering toe te kennen aan de verdachte die bekent. Een voorbeeld is de beklaagde Nicolic, waartegen de aanklager twintig jaar straf had geëist na zijn guilty plea maar uiteindelijk hebben de

[131]M.P. Scharf, "Trading justice for efficiency: plea bargaining and international tribunals", *2 JICL*, 2004, p.1070-1082.

[132]zie M.P. Scharf, "Trading justice for efficiency: plea bargaining and international tribunals", *2 JICL*, 2004, p.1070-1082; "This is because compared to domestic trials, cases involving charges of genocide, war crimes and crimes against humanity are inherently complicated, lengthy and costly. This is in large part due to the difficulty of proving the 'chapeau elements' of the international crimes. To prosecute genocide, for example, the prosecution must prove that a substantial portion of the victim population was attacked; to prove grave breaches of the Geneva Conventions, the prosecution must prove that the offences took place in the context of an international armed conflict; and to prove crimes against humanity, the prosecution must prove that the attacks were systematic and widespread. Establishing these requires the introduction of hundreds of exhibits and the testimony of dozens of both eye witnesses and expert witnesses.".

[133]N.A., Combs, Copping a plea to genocide: the plea bargaining of the international crimes, *University of pennsylvania law review*, vol 151: 1 , 2002, p.1-159.

[134]zie Prof. mr. E.PH.R. Sutorius, "plea agreements en het ICTY: een bijdrage tot verzoening? ", o, Dolman, M.M., *Vergelding, waarheidsvinding, verzoening*, Amsterdam, University Press, 2005, p.15-29, 127p.

[135]Arnou, L., Strafrecht en strafprocesrecht (Gandaius PUC Delva), Deventer, Kluwer, Antwerpen, 2006, p. 647-649, 651p.

rechters van het straftribunaal hem een straf van zevenentwintig jaar opgelegd.[136] De ad hoc tribunalen zijn gebaseerd op een mengeling van common law en civil law regels.[137]In 2001 zag men ook het concept plea bargaining opduiken. Het Internationaal straftribunaal voor voormalig Joegoslavië gaf als eerste aan dat plea bargaining niet paste bij het behandelen van zulke ernstige misdaden. Het Rwanda tribunaal bevestigde de stelling van het ICTY en gaf geen strafvermindering na een guilty plea. Maar de werklast stapelde zich op en men stelde zich stilaan ruimdenkender op ten opzichte van plea bargaining. Een eerste zaak waar plea bargaining werd gebruikt, was de zaak van Biijana Plavisic, handlanger van de Bosnisch-servische leider Radovan Karadzic[138], waarbij ze twee maal werd aangeklaagd voor genocide en voor zes misdaden tegen de mensheid, namelijk tegen de Bosnische moslims. Ze deed een guilty plea voor slechts 1 aanklacht - een misdaad tegen de mensheid - en werkte op geen enkele manier mee met het tribunaal. Toch liet de vervolgende instantie in ruil alle andere aanklachten vallen en werd een lichtere straf gevraagd. Ze werd veroordeeld tot elf jaar straf in een white-collar prison. De uitspraak en het gebruik van plea bargaining werd niet overal gesmaakt. Vele mensen konden het niet aanvaarden dat ze niet was veroordeeld voor genocide en vonden dat de uitspraak niet strookte met de geschiedenis.[139]

[136]Prosecutor v. Momir Nikolic, Srebrencia, ICTY, Sentencing Judgment, 2 december 2003, Case No. IT-02-60/1, hervormd tot 20 jaar in hoger beroep in Appeals Chamber Judgment on Sentencing, 8 maart 2006.

[137]Ackerman, J.E. en OSullivan, E., *Practice and procedure of the International Criminal Court for the former Yugoslavia*, Den Haag, Kluwer law international, 2000, 555p.

[138]http://nl.wikipedia.org/wiki/Radovan-Karadzic. 21 april 2009

[139]M.P. Scharf, "trading justice for efficiency: plea bargaining and international tribunals", *2 JICL*, 2004, p.1070-1082.

Hoofdstuk 6

Invloed van de Raad van ministers in de Raad van Europa

6.1 Guilty plea in de Aanbeveling van de Raad van Ministers van de Raad van Europa

De Raad van Ministers van de Raad van Europa stelt in de aanbeveling van 17 september 1987 enkele manieren voor om de strafprocedure te vereenvoudigen.[140] Daarbij werd ook het Angelaskische model van guilty plea vermeld. Met deze procedure wou men de werklast van de gerechten verminderen en de druk op de vervolgende instanties aanpakken, wat zou moeten zorgen voor tijdswinst en kortere processen. Men was ook van mening dat men met de guilty plea de beoogde doelen kon bereiken, zonder af te doen het recht om gehoord te worden en berecht te worden door een onpartijdige rechter.
Het principe is dat wanneer de verdachte zijn schuld bekent, de schuld vast zal staan en geen ander bewijs meer nodig zal zijn. De schuldbekentenis moet vrijwillig en openbaar gebeuren. De gehele procedure van vooronderzoek tot bij de rechter zal dan niet langer moeten worden gevolgd, zodra de verdachte zijn schuld heeft bekend.[141]

De guilty plea werd door de Raad van Ministers ook voorgesteld in landen waar

[140]Raad van ministers van de Raad van Europa, Simplification de la justice penale, Aanbeveling R(87)18, 17 september 1987, Straatsburg, 1988, 13-14.
[141]Delmas-Marty, M., *Les grandes systèmes de politique criminelle*, Parijs, Presses universitaires de France, 1992, p.122-123, 462p.

de rechtscultuur eerder inquisitoir is, met het oog op versnelling van de strafrechtspleging. Een vereenvoudigde procedure wordt voorgesteld, waarbij de strafrechtspleging ten gronde wordt overgeslagen, om de bekennende verdachte snel een straf op te leggen. Men stelde guilty plea voor als goede oplossing om ervoor te zorgen dat een verdachte niet te lang in onzekerheid blijft. Wanneer de verdachte zijn schuld bekent kan men snel de strafmaat bepalen, aangezien geen tijd meer moet worden besteed aan de schuldvraag.[142] Door de aanbeveling van de Raad van Ministers inzake de versnelling van de strafrechtspleging werd in verschillende landen een guilty plea procedure voorgesteld. Onder invloed van de aanbeveling deden in Nederland en Frankrijk respectievelijk de commissie Moons[143] en de commissie Delmas-Marty[144] voorstellen om een soort guitly plea procedure in te voeren, bijvoorbeeld door een speciale procedure voor de bekennende verdachte voor te stellen.[145]

6.2 Plea bargaining in de Aanbeveling van de Raad van Ministers van de Raad van Europa

Guilty plea werd aanvaard in de Aanbeveling, maar dit wil niet zeggen dat men ook plea bargaining onmiddellijk aanvaardt. Het is meestal een gevoelig punt wanneer naast guilty plea ook plea bargaining ontstaat. Ten tijde van de aanbeveling werd plea bargaining in Italië al gebruikt. Men stond vrij sceptisch ten opzichte van het onderhandelen tussen openbaar ministerie en de verdachte. Vooral omdat men er rekening mee hield dat er verschillende vormen van plea bargaining mogelijk zijn: charge bargaining waarbij men de tenlastelegging kan wijzigen (in een andere kwalificatie of het aantal aanklachten verminderen) of sentence bargaining waarbij enkel over de strafmaat wordt onderhandeld. Plea bargaining werd afgewezen omwille van het geheime karakter waardoor het gevaar van dwang of dwaling vergroot. Ten slotte verminderen de procesgarantie en de proceswaarborgen, aangezien er meestal weinig rechterlijke controle is. Meestal zal de rechter enkel het akkoord goedkeuren.[146]

[142]B., De Smet, "Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, p. 420-442.

[143]Corstens, G.J.M., *Commissie Herijking Wetboek van Strafvordering, Rapporten herijking strafvordering*, Arhnem, Gouda Quint, 1993, 120p.

[144]Commission Justice Pnale et Droits de l'Homme, *Rapport final sur la mise en tat des affaires pnales*, Parijs, La documentation franaise, 1991, p. 111-234.

[145]C.E.D., D'Haese, "Het rapport Delmas-Marty, la nouvelle cuisine procédurale", *DD*, 1992, 112-117.

[146]Delmas-Marty, M., *Les grandes systèmes de politique criminelle*, Parijs, Presses universitaires de France, 1992, p.122-123, 462p.

Hoofdstuk 7

Voordelen en nadelen van plea bargaining zoals gebleken uit de analyse van de verschillende landen

7.1 Voordelen van plea bargaining

7.1.1 Schematisch

Plea Bargaining zorgt voor[147]:

- Consistente signalen.
- Efficiënte screening van zaken.
- Betere beslissingen tot het voeren van een proces.
- Snelle afwikkeling van de strafprocedure.
- Algemeen en specifiek preventief effect.
- Snelheid, wat de waarheidvinding ten goede komt.
- Kostenbesparing.
- Tijdswinst.
- Zekerheid van veroordeling.

[147]Levesque, R.J.R., *The psychology and law of criminal justice processes*, Hauppauge NY, Nova Publishers, 2006, p. 258, 723p., zie ook Levinson, D., *Encyclopedia of crime and punishment*, Thousand Oaks, Sage, 2002, p. 1149-1150, 1914p. en zie ook Paas, S., *Creation and judgement*, Leiden, BRILL, 2003, p.161, 499p.

7.1.2 Snelle afwikkeling van de strafprocedure

De lange afhandelingduur kan een probleem vormen voor het strafprocesrecht. Men zoekt steeds naar manieren om hier verbetering in te brengen. Vaak blijken de maatregelen niet voldoende. Er blijven klachten komen over de lange afhandelingduur en steeds probeert men nieuwe manieren te vinden. Er zijn twee soorten maatregelen die men kan nemen om het strafproces te versnellen. Er zijn maatregelen die niet ingrijpen in het strafproces en er zijn er die wel een invloed hebben op het strafproces. Een voorbeeld van een maatregel die niet ingrijpt in het strafproces is het uitbreiden van de rechterlijke macht door het inzetten van meer magistraten. De procedure kan dan sneller gaan omdat de rechters minder zaken moeten behandelen en de werklast wordt verminderd. Plea bargaining hoort thuis in de tweede categorie van maatregelen,die wel ingrijpen in het strafproces. Er wordt een verandering in het strafproces aangebracht, waardoor sommige misdrijven op een vereenvoudigde manier kunnen worden afgedaan. De maatregelen die consequenties hebben voor het strafprocesrecht kunnen ook gevolgen hebben voor de rechtspositie van de verdachte. Negatieve effecten kunnen niet worden uitgesloten. De versnelde behandeling van het strafproces kan met zich meebrengen dat de verdachte minder rechten krijgt omdat het gebruik van deze rechten de procedure zou kunnen vertragen.
Het afzien van rechten mag niet leiden tot een schending van art. 6 EVRM. Vanwege het gezag dat het EVRM in het Belgisch strafrecht inneemt, mag het streven naar een snellere afdoening van strafzaken er niet toe leiden dat art. 6 EVRM wordt geschonden.[148] Het is echter vaak niet duidelijk in hoeverre de maatregelen te bevordering van de snelheid van het strafproces toelaatbaar zijn.[149] Het gevaar bestaat dat er rechtspraak ontstaat met twee snelheden. Minder complexe zaken zullen sneller worden behandeld. Deze zaken zullen misschien minder grondig worden onderzocht, waardoor het gevaar ontstaat dat een complexe zaak als gemakkelijk wordt voorgesteld. Ingewikkelde zaken zullen langer en dieper worden onderzocht, maar men kwam tot de conclusie dat sneller opgelegde straffen doorgaans strengere straffen meebrengen. Dit wil zeggen dat het voor de verdachte van een kleiner misdrijf minder voordelig kan uitvallen om voor de snelle procedure van plea bargaining te kiezen. De verdachte accepteert de voorgestelde straf, weliswaar lager dan de normale straf, maar speelt de kans kwijt dat hij milder wordt beoordeeld door de rechter na een volledig onderzoek.[150]

[148]infra Hoofdstuk 8, 8.7.

[149]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 1-23, 358p.

[150]Meese, J., *De duur van het strafproces*, Gent, Larcier, 2006, p. 338, 500p.

7.1.2.1 Algemeen preventief effect

Een straf die snel op het misdrijf volgt zou effectiever zijn. Het doel van de algemene preventie is dat het gedrag van de mensen wordt beïnvloed zodat ze zich conform de rechtsregels zouden blijven gedragen. Het algemeen preventief effect wordt bereikt door twee elementen, ten eerste afschrikking en ten tweede normering.[151]

7.1.2.2 Specifiek preventief effect

Het specifiek preventief effect wil het gedrag van de dader zelf beiïvloeden. Het afschrikkend effect zou ook bij de dader beter worden bereikt wanneer de sanctie sneller volgt op het misdrijf. Men brengt aan dat de resocialisatie-kansen worden verbeterd voor de verdachte omdat het een hoog pedagogisch effect heeft. Men stelt in dit opzicht: "Voor het openbaar ministerie is de timing in de rechtspleging een zeer belangrijk punt. Niemand kan van een preventief gedetineerde verlangen dat hij ook maandenlang in spanning blijft over de straf die hij krijgt wanneer hij inziet dat wat hij deed zedelijk laakbaar en maatschappelijk onduldbaar was. Op een gegeven moment vermindert die spanning en als die spanning weg is, dan is de goede tijd voor berechting voorbij."[152] Hoewel door andere auteurs afgewezen, kan men ervan uitgaan dat wanneer er een lang tijdsverloop is tussen misdrijf en straf de dader de gepleegde feiten eerder gaat minimaliseren.
Plea bargaining is een goede methode om de versnelling te bereiken en de straf sneller te laten volgen op het misdrijf. Bij plea bargaining wordt de versnelling bereikt door de afstand van rechten. Afstand doen van rechten is in het strafproces niet ongekend. Volgens het Europees verdrag voor de rechten van de mens kan men zelfs afstand doen van een openbare behandeling voor het Europees Hof door in te stemmen met een minnelijke schikking. Het EHRM erkent ook afstand van recht als het afzien van een openbare behandeling ter terechtzitting door vrijwillig in te stemmen met een buitengerechtelijke afdoening. [153]
Wanneer een cliënt geen gebruik wil maken van zijn recht op een openbare rechterlijke afdoening, dan is het aan de verdediging om de rechten van de verdachte zo duur mogelijk te verkopen door onderhandeling.
Hoewel plea bargaining het proces zou versnellen en zo de algemene preventie ten

[151]Plea bargaining: a concept paper, Central European and Eurasian law initiative, 16 december 1999, http:// www.abanet.org/ceeli.
[152]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 9, 358p.
[153]EHRM, 27 februari 1980, Deweer v. België.

goede zou komen, beschouwt men plea bargaining als een praktijk die de algemene preventie vermindert. Generale preventie zou niet kunnen werken zonder openbaarheid.
Het is echter de vraag of openbaarheid echt als vereiste moet worden gezien om algemene preventie tot stand te brengen. De verdachte ontkomt de straf namelijk niet.
De verdachte en het slachtoffer hebben recht op een afhandeling binnen een redelijke termijn. De verdachte weet eerder waar hij aan toe is en kan zelf meer het proces bepalen. De verdachte hoeft dan niet te lang in onzekerheid te leven en de druk van het strafproces wordt gemilderd.
Ook het slachtoffer heeft baat bij de snellere afhandeling. Het rechtsgevoel van het slachtoffer kan sneller worden hersteld en het vertrouwen in het strafproces stijgt.

7.1.2.3 Snelheid komt de waarheidsvinding ten goede

De snelheid van een proces komt ook de waarheidsvinding ten goede. Verhoor van getuigen is bijvoorbeeld wenselijk kort na de feiten.
Verder is het zo dat de betrokken instanties waarschijnlijk meer gemotiveerd zijn wanneer de feiten fris in het geheugen liggen.

7.1.2.4 Besparing van de kosten

Er zijn echter enkele gevaren verbonden aan de snelle berechting. Het recht op behandeling door een onpartijdige rechter en het recht op toegang tot de rechter komen in gevaar. Het recht op voldoende informatie kan worden aangetast door overhaaste te werk te gaan. Het staat dus vast dat er steeds een spanning blijft tussen het streven naar een spoedige behandeling van een strafproces en het waarborgen van de rechten zoals in art. 6 EVRM en art. 14 IVBRP. [154] Het kostenargument en het efficiency-argument hebben ook een plaats gekregen in het strafrechtelijke beleid.
Het belang van bestraffing van schuldigen kan men afwegen tegen het belang dat geen onschuldigen worden gestraft. Men kan het belang van de waarheidsvinding afwegen tegen het belang van een derde. De kosten van een strafproces kan men afwegen tegen de baten. De middelen die men heeft om een proces te voeren zijn

[154]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 57-79, 358p.

beperkt en moeten in verhouding zijn met de kosten, in functie van de zekerheid van het strafproces. Men zal proberen om de capaciteit op evenwichtige wijze te benutten. Het trachten naar besparingen en efficiëntie mogen het eerlijk proces niet bedreigen.[155] Dit kan bij plea bargaining een probleem opleveren. Op vlak van kostenbesparing kan plea bargaining in bepaalde systemen een positief resultaat opleveren. Langs de andere kant bestaat het gevaar dat de verdachte afstand doet van bepaalde proceswaarborgen en zo zelf zijn recht op een eerlijk proces op het spel zet. Hoe zwaarder de straffen zijn die aan de verdachte kunnen worden opgelegd, hoe meer proceswaarborgen nodig zullen zijn en hoe zorgvuldiger men zal moeten omgaan met het behandelen van de zaak. Men gaat ervan uit dat niet in alle zaken nodig is evenveel zekerheid te bieden. Men beoogt met plea bargaining een gezonde differentiatie in rechtsbescherming. Complexe zaken zullen zorgvuldiger en meer in detail worden behandeld, door de gemakkelijkere zaken eenvoudig af te handelen.[156]

7.1.3 Tijdswinst

Het is evident dat door plea bargaining meer zaken kunnen worden afgehandeld. Plea bargaining bespaart tijd en middelen, zeker wanneer een plea wordt gedaan in een vroeg stadium. Door een plea worden de extra kosten vermeden die het voeren van een proces met zich meebrengen.[157]

7.1.4 Zekerheid van veroordeling

Plea bargaining geeft de zekerheid van een veroordeling. De straf is vaak op voorhand overeen gekomen. In een systeem als het Amerikaanse vormt een proces een zeker risico, ook voor de aanklager. Een 'mistrial' is frequent voorkomend probleem. Een ontoelaatbaar bewijselement, een jury die geen eensgezinde mening kan vormen ('hung jury'), de mogelijkheid dat getuigen niet te vinden zijn of niet wensen te verschijnen zijn veel voorkomende voorbeelden. Zelfs als de jury veroordeelt bestaat een reële kans dat het vonnis in beroep ongedaan wordt gemaakt als niet-constitutioneel. Een lagere rechtbank moet het proces dan helemaal opnieuw doen. Een vroegtijdige

[155]Groenhuijsen, M.S., Knigge, G., *Dwangmiddelen en rechtsmiddelen: derde interim-rapport onderzoeksproject strafvordering 2001*, Deventer, Kluwer, 2002, p. 14-15, 978p.

[156]Groenhuijsen, M.S., Knigge, G., *Dwangmiddelen en rechtsmiddelen: derde interim-rapport onderzoeksproject strafvordering 2001*, Deventer, Kluwer, 2002, p. 14-15, 978p.

[157]Paas, S., *Creation and judgement*, Leiden, BRILL, 2003, p.161, 499p.

plea zorgt ervoor dat een lang aanslepend proces wordt vermeden, in het voordeel van alle partijen.[158]

7.2 Nadelen en risico's van plea bargaining

Er zijn verschillende mogelijkheden om zaken zonder een proces af te handelen. Echter, het idee om plea bargaining in te voeren wordt meestal volledig afgewezen door de juridische wereld. Daar zijn verschillende redenen voor. Voornamelijk kunnen twee redenen worden aangewezen. Ten eerste is het in een civil law land onaanvaardbaar dat een verdachte instemt om een bepaalde sanctie te ondergaan, wanneer het niet helemaal zeker is dat een rechtbank zou veroordeeld hebben. Ten tweede speelt de vrees constant dat de verdachte zou worden onder druk gezet om zijn rechten af te staan.

7.2.1 Argumenten tegen plea bargaining - Schematisch

Plea bargaining zorgt voor problematische aspecten in het strafrecht:[159]

- Misdadigers kunnen onverdiende strafvermindering krijgen.
- Brengt de proceswaarborgen van de verdachte in het gedrang.
  - Het zet als het ware een straf op het gebruik van het recht op een eerlijk proces en beloont de verdachte die afstand doet van zijn recht.
  - Bestraft op een of andere manier de verdachte die beroep doet op het vermoeden van onschuld.
  - Het moedigt zelf-incriminatie aan.
- Oneerlijke overeenkomsten.
  - Plea bargaining kan voor onjuiste belissingen zorgen en in het voordeel zijn van rijkere burgers die sneller een straf kunnen afkopen.[160]

[158]S, Bibas, "Plea Bargaining Outside the Shadow of Trial", *117 Harv. L. Rev.*, 2004, p.2464-2548.

[159]M., Langer, "From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea-Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure", *Harv. Int'l. L.J.*, 2004.

[160]J.,Roberts, "Plea Bargaining with Budgetary Constraints and Deterrence", University of Toronto, 2000, 21p, www.chass.toronto.ca/ecipa/archive/UT.ECIPA-JOROB-00-01.pdf.

  - Men moet in een strafrechtelijk proces altijd rekening houden met het bewijs en het feit dat na de veroordeling de persoon een straf zal moeten uitvoeren. Men mag ook de psychologische druk niet uit het ook verliezen. Daarnaast hangt de kans om een proces te winnen ook af van andere factoren, onder andere de advocaat.

- Is nadelig voor de onschuldige verdachte.

  - Onschuldigen zullen meer voor de rechter komen, omdat zij meer voor een proces zullen kiezen.
  - Er ontstaat druk op de onschuldige verdachte om schuldig te pleiten, hoewel dit door verschillende auteurs wordt betreden.[161]

7.2.2 Risico van dwang

Het gevaar bestaat dat een onschuldige verdachte schuldig pleit.[162] In Amerika zou dit te maken kunnen hebben met de hoge straffen die men riskeert en de grote strafvermindering die men door een guilty plea kan krijgen. Daardoor kan het zijn dat zelfs een verdachte die een goede kans maakt voor de rechter toch zal kiezen voor plea bargaining.[163] Wanneer dit samen gaat met een bluf-tactiek van het openbaar ministerie en de verdachte wordt bang gemaakt wordt het een moeilijke situatie. Rechtbanken hebben aanvaard dat het aanbieden van grote strafreductie in ruil voor een bekentenis er toe kan leiden dat een verdachte sneller voor guilty plea kiest.[164] Men aanvaardt dit als een inherent risico van plea bargaining. Zo stelde het Amerikaans hoog gerechtshof: "While confronting a defendant with the risk of more severe punishment clearly may have a discouraging effect on the defendant's assertion of het trial rights, the imposition of these difficult choises is an inevitable- and permissible-attribute of any legitimate system which tolerates and encourages the negociation of pleas".[165]

Om deze dwangmiddelen te bagatelliseren zeggen de rechtbanken dat er vele systemen zijn die druk uitoefenen op de verdachte. Zo zou alleen de beschuldiging al druk

[161]Micelli, T., *The economic approach to law*, Stanford, University Press, 2004, p. 308-313, 379p. en Lamb, C.M., Halpern, S.C., *The burger court*, Illinois, University press, 1991, p.420-421, 513p.
[162]T. Lynch, "The Case against plea bargaining", *Regulation*, 2003, p.24-27.
[163]J., I., Turner, "Judicial Participation in Plea negociation - a comparative view", *54 Am. J. Com. L.*, 2006, p. 199-233, p.199-269.
[164]Decaigny, T., "Plea Bargaining in België: een koekoeksei?", *Jura Falc.*, 2002-03, p.457-476.
[165]United States v. Mezzanatto, 513 U.S., 196, 209-10 (1995).

kunnen uitoefenen.[166] Als een systeem zoveel druk legt dat een onschuldig persoon schuldig pleit, dan gaat het systeem te ver.
Onder de meeste richtlijnen gaat het om een strafreductie van één derde, alleen al door schuldig te pleiten of de verantwoordelijkheid op zich te nemen.[167] De reductie van één derde blijft gelijk voor de meeste types van misdrijven. Dit overtuigt soms verdachten met een redelijke kans op een gunstige uitkomst van het proces om schuldig te pleiten.[168]
In staten waar veel plea bargaining wordt gebruikt, ligt het aantal vrijspraken veel lager. Het lage aantal vrijspraken kan gelegen zijn aan een efficiënte strafvordering of grondig onderzoek. Maar gezien het hoge aantal afgewezen vrijspraken moet de verklaring elders worden gezocht.
De verdediging kiest voor een guilty plea om de grote strafreductie te krijgen en zo geen risico te lopen op een eventueel hogere straf bij een proces. Plea bargaining is weinig transparant waardoor het moeilijk is om dwang te herkennen in een bepaalde zaak. De overhand ligt bij de onderhandelingen tussen de verdediging en het openbaar ministerie meestal bij het openbaar ministerie. Wanneer de verdediging een goede kans maakt op een gunstige uitspraak in het proces, zal de aanklager een grotere reductie aanbieden om de verdachte toch te overtuigen om een guilty plea te doen.
Het mogelijk dat de vervolgende instantie de kracht van de bewijzen overdrijft. Er is echter geen controle over de onderhandelingen tot men bij de rechter komt, die enkel nagaat of de plea vrijwillig is tot stand gekomen. De rechter zal niet snel geneigd zijn om de afspraak tussen de verdediging en het openbaar ministerie af te wijzen. Rechtbanken hebben afgewezen om de grote strafverminderingen als dwang te aanvaarden. De minimale betrokkenheid van de rechter is onvoldoende als instrument om dwang te herkennen in individuele zaken.[169]

7.2.3 Bestraffing van de verdachte die afstand doet van zijn recht op een eerlijk proces

Men gaat ervan uit dat de verdachte die kiest om zijn recht op een eerlijk proces volledig te gebruiken niet noodzakelijk slechter af zal zijn. Toch is het vaak zo dat

[166]Brady v. United States, 397 U.S. 742, 750.
[167]S., Bibas, "Plea bargaining outside the shadow of the law", *117 Harv. L. Rev.*, 2004, 2464-2548.
[168]Littrell, W.B., *Bureaucratic justice: police, prosecutors and plea bargaining*, Thousand Oaks, Sage Publications, 1979, p. 187-223, 283p.
[169]J., I., Turner, "Judicial Participation in Plea negociation - a comparative view", *54 Am. J. of comparative law*, 2006, p. 199-233, p.199-269.

men de verdachte zal lokken met grote strafverminderingen. De nadruk wordt te veel gelegd op de snelheid van het strafproces. In Amerika doen sommige auteurs de plea bargainingprocedure als ongrondwettelijk af. "As with so many other areas of constitutional law, the Court must stop tinkering around the edges of the issue and return to first principles. It is true that plea bargaining speeds caseload disposition, but it does so in an inconstitutional way".[170]

7.2.4 Gevaar voor oneerlijke straffen en aanzetten tot zelfincriminatie

Het blijkt dat naarmate het strafklimaat in een bepaald land punitiever wordt, hoe meer de bereidheid van de verdachte toeneemt om te onderhandelen. De verdachte loopt een hoger risico om een zware straf te krijgen. Plea bargaining komt tegemoet aan het menselijke verlangen om in een proces het procesrisico te verlagen en zo onzekerheid te vermijden. Door de lange en strenge straffen die in Amerika algemeen worden aanvaard, zal de verdachte angst hebben om de doodstraf te krijgen en sneller een guilty plea doen. Daarbij moet men in het achterhoofd het begrip houden van 'prosecutioral bluffing' of 'undue pressure' waarbij het zou kunnen dat de aanklager wetens en willens zwaardere feiten ten laste legt om de verdachte tot een guilty plea overhalen.[171]

7.2.4.1 Onbezonnen actie en onzekerheid over de straf

Wanneer de verdachte onzeker is over de sterkte van de zaak, zou dit tot een onbezonnen actie van de verdachte kunnen leiden. Het ontbreken van informatie zou foute uitkomsten kunnen meebrengen. Wanneer aanklager of verdachte risico's willen vermijden, wordt al snel voor zekerheid gekozen, met te hoge of te lage straffen als gevolg. Zoals hoger aangegeven is de rechterlijke controle te beperkt om aan deze nadelen een einde te stellen. Men gaat ervan uit dat deze nadelen beperkt zijn wanneer voldoende informatie voorhanden is voor de partijen.[172]

[170]T. Lynch, "The case against plea bargaining", *Regulation*, 2003, p. 24-27, http://www.cato.org/pubs/regulation/regv26n3/v26n3-7.pdf.

[171]E. Ph. R., Sutorius, "Plea agreements en het ICTY: een bijdrage aan verzoening?" in Dolman, M.M., *Vergelding, waarheidsvinding, verzoening*, Amsterdam, University Press, 2005, p. 15-29, 127p.

[172]J., I., Turner, "Judicial Participation in Plea negociation - a comparative view", *54 Am. J. of comparative law*, 2006, p. 199-233, p.199-269.

7.2.4.2 Controle door de rechter

De rechter moet in principe de onderhandelde plea nakijken. In de praktijk echter blijkt dit eerder een formaliteit te zijn. Bijgevolg weerspiegelt de uitkomst van de plea niet altijd de werkelijkheid. Dit is moeilijk te verenigen met het doel om de materiële waarheid te achterhalen. Door de minimale betrokkenheid en controle dreigt men rechtszekerheid te verliezen. De vervolgende instantie speelt een steeds grotere rol en de rechter verdwijnt naar de achtergrond.[173] Men probeert ook in Amerika steeds meer na te gaan welke voordelen rechterlijke controle kan bieden. Wanneer men in het Amerikaanse model meer rechterlijke controle inbrengt, dan leunt men naar het Duitse model.[174] Dit zou betekenen dat het Amerikaanse (eerder adversaire systeem) meer inquisitoire elementen overneemt en alle modellen stilaan op elkaar zouden lijken.

7.2.4.3 Plea bargaining en het EVRM

Tegenwoordig zou in een soortgelijk geval de verdachte rechtstreeks een beroep op het EVRM kunnen doen, omdat het op deze wijze afzien van het recht op een onpartijdige en onafhankelijke rechter in strijd zou kunnen worden geacht met artikel 6 lid 2. De beslissing is dan niet meer vrijwillig, maar 'door dwang besmet'.[175]

[173] J., I., Turner, "Judicial Participation in Plea negociation - a comparative view", *54 Am. J. of comparative law*, 2006, p. 199-233, p.199-269.
[174] Infra Hoofdstuk 4, 4.2.
[175] Infra Hoofdstuk 8, 8.7.

Hoofdstuk 8

Plea Bargaining in België?

Wanneer recht wordt ontleend aan een ander land of rechtssysteem bestaat al snel het gevaar dat stereotypen worden overgenomen met alle nadelen van dien. Wanneer men de wenselijkheid van een bepaalde praktijk wil onderzoeken mag men de typische kenmerken van het ontlenende land niet zomaar uit het oog verliezen. Men kan nooit zomaar hetzelfde gebruiken, aanpassingen zijn nodig en dan nog kan men niet met zekerheid stellen dat het een meerwaarde zal bieden voor het betreffende rechtssysteem. Wanneer België elementen van het Amerikaanse rechtssysteem over zou nemen bestaat het risico dat men de volledige discretionaire bevoegdheid aan de vervolgende instantie zou geven. Men zou dit dan doen zonder enige voorwaarde eraan te verbinden, omdat men de beperkingen niet heeft overgenomen.[176]

8.1 Van opgelegde justitie naar participatieve justitie?

De laatste jaren was er een tendens naar meer democratisering en onderhandeling in justitie. Naast de traditionele vorm van opgelegde justitie ontstonden ook andere vormen zoals de participatieve, de consensuele en de onderhandelde justitie. In het klassieke type van opgelegde justitie wordt geen ruimte geboden voor private personen. De beschuldigde is het voorwerp van het strafproces en geen actieve partij met eigen rechten. Participatieve justitie laat wel actieve participatie toe van derden. Voorbeelden zijn de burgerlijke partijstelling en het klachtmisdrijf waarbij het

[176] A., Goldstein, "Converging criminal Justice Systems: guilty pleas and the public interest", *31 Isr. L. Rev.*, Nos 1-3, 1997, p.169- 182.

bestaan van het misdrijf afhangt van de klacht van het slachtoffer.
De consensuele justitie veronderstelt een vorm van positieve toestemming, bijvoorbeeld bij de bemiddeling in strafzaken. De verst gevorderde vorm van participatieve justitie is de onderhandelde justitie. Hier kan men plea bargaining onderbrengen, men spreekt in zekere mate van een contractualisering van de strafrechtspleging.[177]
Sommige auteurs zijn voorstander van een meer open en communicatief proces. Daarbij moet meer participatie worden gerealiseerd tussen de rechter en de verdachte, de relatie wordt soms als 'dwangcommunicatie' omschreven. [178]
Er gaan ook veel kritische stemmen op tegen de invoering van meer participatie in het strafproces. "Het strafproces wordt loodzwaar en onbeheersbaar door de stortvloed aan nieuwe procedurele rechten die aan de partijen worden gegeven."[179]

8.2 Belangrijke elementen om het algemeen belang te beschermen

8.2.1 Rekening houden met de feiten

Wanneer men guilty plea en plea bargaining zou willen inpassen in het Belgisch strafrecht zal een eerste prioriteit zijn om enkele aanpassingen te maken. Een idee overnemen kan vele voordelen hebben, maar men moet ook dingen kunnen weglaten en afstappen van bepaalde elementen. Het systeem waaruit men de praktijk ontleent kan verbeteringen nodig hebben. Men moet kunnen rekening houden met de relatie tussen de feiten van het misdrijf, de tenlastelegging en de straf.
Een feitelijke basis is vereist voor een guilty plea. De vervolgende instantie moet subjectief bewijs aanbrengen voor de rechtbank om te kunnen overtuigen dat de verdachte het misdrijf, waarvoor hij schuldig pleit, waarschijnlijk heeft gepleegd. Hierin ligt een moeilijk punt in de discussie over plea bargaining en guilty plea.
De vraag stelt zich of de guilty plea volledig moet overeenkomen met de feiten. Wanneer men guilty plea zou inpassen in een het Belgisch strafrecht zal het nodig

[177]De Bruyn, D., *De magistraat aan het woord - Een verkennend onderzoek naar de opvattingen van magistraten over hun functioneren in justitie en samenleving*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 35-37, 297p.
[178]Bal, P., *Dwangcommunicatie in de rechtszaal- een onderzoek naar de verbale interactie tussen rechter en verdachte tijdens de strafzitting van de politierechter*, Arnhem, Gouda Quint, 1988, p. 234-236, 259p.
[179]F., Schuermans, "Donkere onweerswolken boven het Belgisch strafvorderlijk landschap.", *Panoptican*, 2005, p. 39-54.

zijn om hiervoor een consequente regeling te voorzien. In Amerika is het toegelaten om schuldig te pleiten aan een minder zwaar misdrijf dan het oorspronkelijke. Men kan bijvoorbeeld schuldig pleiten aan aanranding in plaats van verkrachting. De praktijk toont dat er verschillende meningen zijn hierover. In sommige staten van Amerika is dit toegelaten. In andere staten en in Engeland is het niet toegelaten. Guilty plea is daar sowieso een aanvaard instrument maar men mag enkel schuldig pleiten aan het misdrijf waarvan men wordt verdacht. In sommige staten is het zelfs toegelaten om schuldig te pleiten aan hypothetische misdrijven. Dit kan men niet aanvaarden in het Belgisch rechtsysteem. Men zal dus moeten kiezen tussen één van de twee eerste mogelijkheden, met een voorkeur voor het Engelse systeem. Wanneer men er voor zorgt dat men enkel schuldig kan pleiten aan het misdrijf waarvan men wordt verdacht, zal dit enkele nadelen uitsluiten. De verdachte zal minder snel onder druk kunnen worden gezet. Men zal immers minder snel bekennen aan een zware tenlastelegging, dan wanneer men wordt verleid met mildere aanklachten. Een zware tenlastelegging boezemt de verdachte angst in.

8.2.2 Verantwoordelijkheid van de rechter

8.2.3 Wanneer guilty plea?

Op zich kan men niets inbrengen tegen het recht van een verdachte om afstand te doen van rechten. Het recht op een proces is immers een individueel recht, zoals andere grondrechten. Men kan er vrij voor kiezen om er gebruik van te maken of niet. Als afstand van recht onproblematisch is in burgerlijke processen, waarom kan men het dan niet toelaten bij een strafprocedure? Het gevaar bestaat echter, dat een strafrechtsysteem afhankelijk wordt van het afstand doen van rechten van de verdachte.

8.3 Verwante procedures in het Belgische strafrecht

Er zijn toch ook heel wat verbindingsstukken tussen de civil law en de common law procedure. Men kan de scheiding al lang niet meer zo goed zien. Er is een wisselwerking tussen de concurrerende procesmodellen. Technieken uit het ene systeem worden gebruikt om probelemen in het andere op te lossen. Men kan dus niet stellen dat België volledig inquisitoir is. Bepaalde aspecten van de accusatoire rechtspleging

zijn overgenomen in de continentale landen, waaronder ook België.
Door het grote aantal te behandelen zaken, zullen ook in België niet alle zaken worden behandeld via de "standaardprocedure". Er zijn verschillende vormen van informele procesonderhandelingen in het Belgisch recht. Onder andere de bemiddeling en de minnelijke schikking zijn voorbeelden van technieken waarbij van een volledig openbaar proces wordt afgezien.[180]
De bevoegdheid om de strafvordering in te stellen en uit te oefenen ligt in België bij het openbaar ministerie. In principe kan het openbaar ministerie beslissen om te vervolgen, ofwel om niet te vervolgen en dit op basis van het opportuniteitsbeginsel.[181] Naast deze twee keuzes zijn er ook een reeks tussenoplossingen, waarvan er hier enkele worden besproken en vergeleken met plea bargaining.

8.3.1 De bemiddeling in strafzaken

Sinds 1994 laat art. 216ter Sv. de bemiddeling in strafzaken toe. Het parket kan de dader oproepen om tot een oplossing te komen, zonder de strafvervolging in te stellen, hoewel ze in principe de strafvervolging zou kunnen inzetten. Indien het slachtoffer bekend is, wordt deze actief betrokken in de onderhandelingen.[182] De bemiddeling in strafzaken wil een geschil regelen zonder dat er een rechter tussenkomt. Bemiddeling in strafzaken heeft tot doel om enerzijds een communicatieproces tussen dader en slachtoffer op gang te brengen waarin beide partijen tot een overeenkomst moeten komen, die hen in staat stelt om zich neer te leggen bij het conflict. Het herstel van de schade (dat verschillende vormen kan aannemen) is een basisvoorwaarde.
De bemiddeling beoogt het verval van de strafvordering en het niet recidiveren van de dader. Bij bemiddeling in strafzaken wordt via een overeenkomst tussen dader en slachtoffer geprobeerd om de materiële of morele schade te herstellen. De procureur des Konings kan naast het herstel nog andere bijkomende voorwaarden ten aanzien van de dader voorstellen(geneeskundige behandeling of therapie, opleiding of dienstverlening). Traditioneel wordt gedacht dat het nuttig is om de straf snel te laten volgen op het misdrijf. Dit zou recidive helpen voorkomen. Vandaar dat men technieken om het recht te versnellen nuttig acht.[183]

[180]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Anterpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.38-39, 226p.
[181]Declercq, R., *Beginselen van rechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2007, p.84-90, 1703p.
[182]www.just.fgov.be.
[183]M. Wathelet, Naar vereenvoudiging en versnelling van de strafrechtspleging, *Panopticon*, 1991, p.302-309.

De bemiddeling in strafzaken gebeurt steeds vrijwillig. Ze vereist bijgevolg de instemming en actieve medewerking van alle betrokken partijen. Het beeld tussen dader en slachtoffer wordt vaak opgeroepen, maar het gaat toch vaak om bemiddeling tussen parketmagistraat en verdachte.[184] De procureur des Konings kan bemiddeling in strafzaken voorstellen wanneer het gaat om een feit waarvoor een gevangenisstraf van minder dan twee jaar zal moeten worden gevorderd en dit bij een meerderjarige dader.[185]
In geval de procureur des Konings de procedure van de bemiddeling in strafzaken wenst toe te passen, maakt hij het dossier over aan het justitiehuis in zijn gerechtelijk arrondissement. In eerste instantie start de justitieassistent, die met deze opdracht belast wordt, een bemiddelingsproces op tussen dader en slachtoffer. Er vindt een onpartijdig gesprek plaats met dader en slachtoffer. Hij probeert hen samen te brengen, voor zover dit mogelijk is, en dit met het oog op het herstellen van de schade. De justitieassistent onderzoekt de redenen en de gevolgen van de feitelijkheden, maar bekijkt ook de verwachtingen van de partijen ten einde tot een overeenkomst te komen waar alle partijen zich in kunnen vinden. Zo de procureur des Konings één of meerdere bijkomende maatregelen aan de dader heeft voorgesteld (geneeskundige behandeling of therapie, opleiding of dienstverlening),zal de justitieassistent, in tweede instantie, de haalbaarheid van deze maatregel(en) in samenspraak met de dader nagaan.[186]

Indien een overeenkomst tussen de dader en het slachtoffer werd bereikt en als de dader de (eventuele) bijkomstige maatregel heeft aanvaard, organiseert de procureur de Konings een bemiddelingszitting. De overeenkomst wordt toegevoegd aan het proces verbaal dat door de partijen wordt ondertekend en alle concrete regelingen en uitvoeringsmodaliteiten bepaalt. Indien een overeenkomst tussen dader en slachtoffer daarentegen onmogelijk blijkt en/of de bijkomende maatregelen niet aanvaard worden door de dader, wordt de procedure stopgezet. In dat geval beslist de procureur des Konings over het gevolg dat aan het dossier moet worden gegeven. Bijstand van een advocaat kan gedurende de gehele procedure. Vertegenwoordiging tijdens de bemiddelingszitting is mogelijk.[187]
Bemiddeling in strafzaken biedt het slachtoffer dus de mogelijkheid om op een snelle

[184]Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, Strafprocesrecht & Internationaal Strafecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, p.705-709.
[185]A. De Nauw, "Dienstverlening, bemiddeling, transactie, en snelrecht: over de samenhang der dingen", *Panopticon*, 1996, p.437-470.
[186]www.belgium.be/nl/justitie/Organisatie/justitiehuizen/bemiddeling_in_strafzaken/.
[187]www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/224.pdf.

manier herstel van schade te verkrijgen op materieel, moreel en emotioneel vlak. Bij deze procedure werkt het slachtoffer actief mee aan de oplossing van het conflict. In geval later schade wordt vastgesteld die verband houdt met de feiten, kan bij de burgerlijke rechtbank alsnog een vordering worden ingesteld.[188]
Voor de dader heeft de officiële bekrachtiging van de maatregelen door de procureur de Konings tot gevolg dat de feiten voor een burgerlijke rechtbank niet meer kunnen ontkend worden. Dit is anders in de V.S.. Daar kan men een guilty plea "nolo contendere". Daardoor pleit hij schuldig in de strafzaak, maar daarmee staat de schuld in de burgerlijke zaak niet vast. Indien de voorgestelde maatregelen nageleefd worden, vervalt de strafvordering na afloop van een vastgestelde termijn. Met andere woorden, de procureur des Konings kan het betrokken dossier niet meer voor de rechtbank brengen. De dader wordt niet veroordeeld en het gepleegde misdrijf wordt niet vermeld in zijn strafregister. In geval de voorgestelde maatregelen niet nageleefd worden, wordt het dossier opnieuw overgemaakt aan de procureur des Konings met het oog op vervolging voor de rechtbank.

Hoewel de grote verschillen veel meer opvallen, zijn er toch enkele gelijkaardigheden met plea bargaining. Bemiddeling in strafzaken kan ook gezien worden als een manier om aan effectievere rechtsbedeling te doen. Door kleinere (makkelijkere) zaken niet voor een rechtbank te behandelen probeert men de gerechtelijke achterstand te verkleinen en de rechtsbedeling te versnellen. Bemiddeling in strafzaken vereist geen bekentenis van de verdachte om de procedure in te zetten. Wanneer de maatregelen officieël bekrachtigd worden, heeft men ook een soort bekentenis afgelegd van de feiten, daar men ze niet meer kan ontkennen in een burgerlijke procedure. De bemiddeling in strafzaken is aan enkele beperkingen verbonden ten opzichte van plea bargaining. Vooreerst verschilt de procedure, in die zin dat de mogelijkheid om bemiddeling in strafzaken te gebruiken verbonden is aan de vermeende strafmaat. Tot plea bargaining kan in principe altijd overgegaan worden na een guilty plea van de verdachte. Ook de procedure verschilt , want bij bemiddeling in strafzaken is er geen controle (ook al gaat het meestal maar om een minimale controle) van de overeenkomst. Plea bargaining zou enkel een voordeel opleveren wanneer het ook voor moeilijke zaken mag worden gebruikt. De tijdswinst zou anders te klein zijn om de onderhandelingen te starten.
Ten slotte gaat het bij bemiddeling in strafzaken veeleer om de schade te herstellen voor het slachtoffer. Hiervoor verwacht men ook een actieve medewerking van het slachtoffer, terwijl het bij plea bargaining het openbaar ministerie is die een

[188]Koppen, P.J., *Het recht van binnen*, Deventer, Kluwer, 2002, p.929-930, 1197p.

bekentenis ruilt voor een strafreductie van de verdachte. Het eerste doel van plea bargaining is om een bekentenis de verkrijgen en daardoor een veroordeling zeker te stellen en heeft dus niet het herstel van de schade van het slachtoffer voor ogen.[189]

8.3.2 De minnelijke schikking

De minnelijke schikking[190] was vroeger geregeld door art. 166 tot 169 en art. 180 tot 180ter Sv. Nu vindt men de minnelijke schikking in artikel 216bis Sv.[191] De naam V.S.B.G. betekent zoveel als 'verval van de strafvordering door betaling van een geldsom'. Het gaat essentieel om het recht voor het openbaar ministerie om aan de verdachte het voorstel te doen een bepaald bedrag te betalen, waardoor de strafvordering vervalt.[192]
De procureur das Konings is bevoegd voor de buitengerechtelijke afhandeling van een misdrijf. Wanneer de wettelijke voorwaarden zijn vervuld kan de procureur des Konings voorstellen aan de verdachte om een geldsom te betalen. Indien dit voorstel door de verdachte wordt aanvaard, dan vervalt de strafvordering.[193] De verdachte kan niet zelf voorstellen om een geldsom te betalen, dit is een exclusieve bevoegdheid van het openbaar ministerie. De strafvordering is immers van openbare orde, waardoor het onmogelijk is om een overeenkomst te sluiten over de strafvordering. Het voorstel is dus te nemen of te laten door de verdachte. Gaat hij of zij erop in dan vervalt de strafvordering, anders gaat de gewone procedure verder. De vervolging kan dan onmiddellijk gebeuren.

In tegenstelling tot plea bargaining is de minnelijke schikking verbonden aan enkele wettelijke voorwaarden.[194] De voorwaarden zijn terug te vinden in art. 216bis Sv. Enkel in deze gevallen kan men gebruik maken van de minnelijke schikking. Terwijl men plea bargaining kan gebruiken voor zware misdrijven, gaat het bij de minnelijke schikking enkele om misdrijven waarbij de gevangenisstraf maximum vijf jaar bedraagt, wat niet weglaat dat hier ook alle wanbedrijven onder vallen.[195] Verder moet men een geldboete (of verbeurdverklaring) voldoende achten als straf en de

[189]Cass. 24 september 1951, Pas. 1952, I, 17.
[190]Declercq, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2003, 71-75.
[191]Wet 28 juni 1984, B.S., 22 augustus 1984.
[192]www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/58.pdf.
[193]P., Arnou, "Storten en betalen: een wereld van verschil", *27 Juristenkrant*, 2001, p.1.
[194]Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, Strafprocesrecht & Internationaal Strafecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, p.702-705.
[195]F., Close, "La transaction en matière pénale", *Rev. dr. pén.*, 1986, 44-70.

schade aan een ander persoon moet reeds vergoed zijn, of vaststaan in een geschrift, zodat het slachtoffer een burgerlijke vordering heeft. Ten slotte kan de minnelijke schikking niet in elke fase van het strafproces, de zaak mag nog niet aanhangig zijn bij de rechter. Wanneer de betaling buiten de termijn wordt gedaan verhindert dit noch de seponering, noch de vervolging. Indien, na een regelmatige en tijdige betaling, de strafvordering ten onrechte wordt ingesteld, zal de veroordeling, die er zou op volgen, overeenkomstig artikel 441 Sv. vernietigd worden.[196]

8.3.3 Probatie en uitstel

Probatie en uitstel zijn te vergelijken met plea bargaining in die zin dat er een overeenkomst ontstaat waardoor de verdachte de straf niet volledig zal moeten uitzitten. Bij probatie en uitstel gaat het voorstel uit van de rechter. De rechter legt dan een aantal voorwaarden op en de verdachte kan dan belissen of hij deze voorwaarden aanvaardt. Wanneer de verdachte nog geen gevangenisstraf van meer dan zes maanden heeft ondergaan, kan de rechter beslissen de veroordeling op te schorten. De vervolging komt daardoor ten einde. Indien de verdachte nog nooit tot een gevangenisstraf van meer dan twaalf maanden werd veroordeeld, kan de rechter de strafuitvoering uitstellen. De rechter spreekt wel een straf uit, maar deze moet niet worden uitgevoerd. De rechter zal wel voorwaarden kunnen opleggen aan de verdachte, het kan gaan om verplichtingen, maar ook om verboden. De verdachte moet deze opgelegde voorwaarden aanvaarden, maar daarnaast moet hij ook actief meewerken aan de uitvoering van de maatregelen. Wanneer de persoon de proeftermijn tot een goed einde brengt, vervalt de strafvordering.

8.3.4 Het correctionaliseren van misdaden

In Amerika vergelijkt men ook plea bargaining met correctionalisering. Naast de minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken kan men ook de correctionalisering vergelijken met plea bargaining. Correctionalisering wordt gezien als een afgeleide van charge bargaining. Het is zo dat bij correctionalisering een misdaad zal worden omgevormd tot een wanbedrijf. Het gevolg is dat men de procerdure voor het Hof van Assisen kan vermijden en zo tijd te winnen en kosten te besparen. De verschillen tussen charge bargaining en correctionalisering zijn echter veel groter dan gelijkenissen. Er wordt niet onderhandeld over de tenlastelegging, het overkomt

[196]Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, Strafprocesrecht & Internationaal Strafecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, p.702-705.

de beklaagde. Daarnaast zal de beklaagde in België nog steeds een volledig proces ondergaan, terwijl bij charge bargaining de schuldvraag niet meer moet worden beantwoord en de rechter het akkoord slechts nakijkt en goedkeurt. In België kan men na correctionalisering nog steeds onschuldig worden bevonden.[197]

De vergelijking die in het Amerikaanse artikel wordt gemaakt geeft duidelijk weer hoe verschillend men het continentale systeem ziet vanuit een ander rechtssysteem. De vergelijking tussen plea bargaining en correctionalisering valt amper te maken. De enige gelijkenis is dat men geen jury zal gebruiken voor een misdrijf waar dat in principe wel voor wordt vereist.[198] Bij correctionalisering is er geen component van overleg tussen de verdachte en het openbaar ministerie en het correctionaliseren is onafhankelijk van de bekentenis van de verdachte. Bij correctionalisering gaat het in geen geval om een beloning voor medewerking en bekentenis van de verdachte, het is een automatisme geworden in het Belgisch strafrechtssysteem om voor bepaalde verouderde bepalingen een oplossing aan te reiken. Het behandelen van persmisdrijven met een Asissenproces is voorbijgestreefd en onnodig en wordt logischerwijze automatisch gecorrectionaliseerd.

8.4 De bekennende verdachte

8.4.1 Bewijswaarde van de bekentenis in strafzaken

Wanneer de betrokkene verklaring(en) doet, waarbij hij geheel of gedeeltelijk zijn schuld toegeeft in verband met bepaalde feiten, spreekt men van een bekentenis. De toegegeven feiten moeten wel feiten zijn, die het voorwerp vormen van de tegen hem ingestelde strafvervolging.
De bekentenis mag in strafzaken worden aangewend als een bewijs, wat inhoudt dat de rechter het kan gebruiken om zijn oordeel op basis van zijn innerlijke overtuiging te vellen. Behalve wanneer de wet een bijzonder bewijsmiddel aangeeft, gebeurt de bewijsvoering immers vrij.
De wet vermeldt helemaal niets in verband met de bewijswaarde van de bekentenis. Dat doet besluiten dat de bekentenis dezelfde wettelijke bewijswaarde toekomt als

[197]N.A., Combs, "Copping a plea to genocide: the plea bargaining of the international crimes", *University of pennsylvania law review*, vol 151:1 , 2002, p.1-159 en zie ook W.T., Pizzi en L. Marafioti, "The new Italian code of criminal procedure - The difficulties of building an adversial trial system on a civil law foundation, *17 Yale J. Int'l. L.*, 1992, p. 21-23, p. 1-41.
[198]De Smet, B., *Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter*, Gent, Larcier, 2004, p.12, 74p.

alle andere bewijsmiddelen. Dit wil zeggen dat de bewijsmiddelen allemaal op gelijke hoogte staan, en de rechter zelf uitmaakt aan welk bewijsmiddel hij het meeste belang hecht in de context.
Voorheen is de bekentenis lange tijd het absolute bewijsmiddel geweest. De rechter moest dan geen verder onderzoek van de zaak voeren. Zo zal het ook zijn bij een guilty plea. Wanneer de verdachte de feiten bekent, zal men enkel nog naar de bestraffing kijken en zal de rechter van verder onderzoek worden ontslaan. De rechter mag de bewoording van de bekentenis echter nooit miskennen.[199]

8.4.2 Aparte procedure voor de bekennende verdachte?

In België wordt in eerste instantie gedacht aan het vinden van de waarheid, de bekentenis moet ook in dat kader worden gezien. In het common law strafprocesrecht bepaalt de bekentenis de proceshouding . Het is een strijd tussen partijen, met het oog op conflictoplossing. Het vinden van de materiële waarheid staat niet voorop, het is vooral van belang dat de verdachte de proceshouding vrijwillig heeft aangenomen en het heeft tot gevolg dat de tegenpartij geen verder bewijs moet leveren.[200] Wanneer men zou kiezen om een speciale procedure te gebruiken voor de bekennende verdachte, dan zal de rechter niet meer moeten uitzoeken wat effectief werd bewezen. Dit zorgt voor een betere voorspelbaarheid van de duur van de zaken.

De wenselijkheid van zo een procedure is echter niet zeker. Men zal strict moeten bepalen aan welke vereisten een zaak moet voldoen om ervoor te zorgen dat enkel de strafmaat zal moeten worden bekeken. Wanneer meer dan alleen de strafmaat ter discussie staat, zal de volledige procedure moeten worden doorlopen. Dit zal door een verwijzing zijn naar een gewone strafrechter. De rechter die de zaak moet behandelen is dan niet ingewerkt op de zaak, wat opnieuw voor vertraging zal zorgen in plaats van de gewenste vereenvoudiging en versnelling.[201] De rol van de rechter zal bij zo een procedure een verandering ondergaan. Hij zal niet meer een zelfstandig oordeel moeten vellen over het bewijs. De rechter wordt als het ware op een of andere manier gedwongen om zich aan te sluiten bij wat het openbaar ministerie voorlegt. Men zou de rechter ambtshalve kunnen laten kiezen om een volledige proces te laten doorgaan. Dit zal in de praktijk waarschijnlijk geen nuttige

[199] Arnou, P.,de bekentenis in strafzaken, in X. , p.3-16p.
[200] De Doelder, H., 't Hart, A.C., "Aparte procedure voor de bekennende verdachte?", *NJB*, 1992, p.631-633.
[201] Jörg, N., "Een vereenvoudigde procedure in strafzaken, accusatoire tendenties.", *NJB*, 1993, p.199-205.

regel zijn, daar de rechter dit weinig zal gebruiken om de efficiëntie niet in de weg te staan.[202]
Daarenboven zal het er voor zorgen dat er een verschil komt tussen de ontkennende en de bekennende verdachte. Dit zou nadelig kunnen zijn voor de onschuldige verdachte die niet wenst te bekennen wat hij niet heeft gedaan. Hij zou dan slechter kunnen worden behandeld dan een verdachte die bekent.

Het aanvaarden van de bekentenis als antwoord op de bewijsvraag zal veranderingen meebrengen in het gedrag van de politie. Wanneer er een bekentenis wordt verkregen, bespaart men tijd voor het strafrechtssysteem. Er staat een beloning op het verkrijgen van een bekentenis. Als een verdachte zou beweren dat hij onder druk werd gezet door de politie bij het verhoor, dan is het aan de verdachte om dit te bewijzen. Bewijzen dat men onder druk werd gezet tijdens de verhoring is een moeilijke opdracht, want daarvoor kan men enkel op het verhaal van de ondervragers afgaan. De verdachte komt dan in een dubieuze situatie terecht. Het zou kunnen dat men dan zal evolueren naar verhoringen die op audioband worden opgenomen. Zonder regels te verbinden aan de bekentenis, loopt men het gevaar dat de politie meer zal streven naar een bekentenis en zo de bewijswaarde van de bekentenis wordt uitgehold.[203]

8.5 Plea bargaining in Antwerpen

In Antwerpen werd reeds het meeste gesproken over plea bargaining. Het Antwerpse parket en de Antwerpse advocatuur pleitte voor de invoering van plea bargaining op lokaal niveau. Men wou een vereenvoudigde procedure voor verdachten, die de feiten bekennen invoeren. In ruil voor hun bekentenis en met hun goedkeuring, zou de behandeling ten gronde worden overgeslaan of enkel met betrekking tot de strafmaat worden beperkt.

Voorstanders halen de voordelen aan en zien geen negatieve punten aan het invoeren van zo een consensuele procedure. De verdachte zou minder lang in onzekerheid zitten en sneller het resultaat weten. Men benadrukt vooral de positieve invloed die plea bargaining zou kunnen uitoefenen op de efficiëntie van de strafrechtspleging.

[202]De Doelder, H., 't Hart, A.C., "Aparte procedure voor de bekennende verdachte?", *NJB*, 1992, p.629-630.
[203]Koppen, P.J., *Verankering van rechtspraak: over de wisselwerking tussen burger, politie en rechter*, Deventer, Gouda Quint, 2004, p.59-61, 88p.

Parket en advocatuur beweren dat het voorgestelde systeem van plea bargaining niet enkel en alleen een proceseconomische functie heeft, maar dat het ook het opleggen van de straf zelf ten goede zal komen. Men gaat ervan uit dat de verdachte die zelf betrokken werd bij het bepalen van zijn straf de straf beter zal begrijpen en aanvaarden met als gevolg een betere resocialisatie.

De tegenstanders van plea bargaining duiden niet alleen op de nadelen van de procedure, maar betwisten ook het Belgisch wettelijk kader voor een dergelijke procedure. Het is inderdaad zo dat de voordelen aantrekkelijk lijken en men op het eerste zicht geen bezwaren kan inbrengen tegen een dergelijke procedure. Het is echter zo dat voor elk voordeel wel een nadeel kan worden aangebracht. Ook in de landen waar plea bargaining wordt toegepast wordt veel kritiek geuit op de procedure en wordt betwijfeld of de voordelen wel opwegen tegen de nadelen.
In België kunnen partijen zelf geen onderzoek doen, het wordt dan gevaarlijk in die zin dat de vervolgende instantie kan dreigen met feiten waarvan de verdachte niet goed op de hoogte is. Het zal van belang zijn om de verdachte voldoende te informeren. Men kadert het denken over plea bargaining in de evolutie van een 'opgelegde' justitie naar een 'onderhandelde' justitie. Het Antwerps parket meent dat er reeds informele onderhandelingen aan de gang zijn. Het zou dan de beste oplossing zijn om er een wettelijk kader voor te scheppen, in plaats van het te ontkennen. Wanneer er effectief al een vorm van plea bargaining informeel wordt gebruikt, zal men beter een eenvormige procedure maken om willekeur zo veel mogelijk uit te sluiten

Het Belgisch strafrecht kent al bepaalde vormen waarbij er sprake is van onderhandeling, zoals de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken. Men zou kunnen stellen dat in deze vormen van buitengerechtelijke afdoening ook wordt onderhandeld met het openbaar ministerie. Het gaat hier echter steeds om procedures waarbij het eerder om een voorstel gaat dan om effectieve onderhandeling, onafhankelijk van een bekentenis. De voorwaarden om dergelijke procedure te kunnen volgen zijn strict bepaald en dus niet voor alle zaken mogelijk. In de Belgische rechtstraditie baseert een rechter zich bij de beoordeling over de schuld op zijn innerlijke overtuiging. Zelfs bij een bekentenis kan hij innerlijk overtuigd zijn van de onschuld van de beklaagde, of minstens van het feit dat de schuld niet vaststaand bewezen is.
Voor de invoering van een vereenvoudigde procedure voor de bekennende verdachte zal men de Belgische wetgeving op bepaalde punten moeten aanpassen. Onder andere het feit dat men een akkoord tussen de verdachte en het openbaar ministerie

niet kan afdwingen voor een Belgische rechter is problematisch.

8.5.1 Proefproject in Antwerpen

In Antwerpen wou men een proefproject starten, waarbij men kon gebruik maken van plea bargaining. In principe ontbreekt in België een wettelijk kader voor plea bargaining, maar men beweerde dat het nog binnen het huidig wetgevend kader kon worden ingepast.

8.5.1.1 Soorten zaken

In principe werd niet aangegeven voor welke soorten zaken men plea bargaining zou gebruiken. Men opteert voor een systeem in twee fasen. In de eerste fase zal de rechter nog niet worden betrokken. In de tweede fase zal de rechter ten gronde het akkoord voorgelegd krijgen. Er gebeurt een eerste filtering door de magistraat die de zaak behandelt. Hij beslist of de plea bargainingprocedure zal worden aangewend. Het akkoord, alsook het afgesloten akkoord, wordt voorgelegd aan de sectie-verantwoordelijke . Wanneer het akkoord wordt goedgekeurd, wordt de aangeduide referentiemagistraat op de hoogte gebracht.
In de tweede fase wordt het akkoord voorgelegd aan de rechter ten gronde. De feiten worden door het openbaar ministerie summier opgesomd. Men toont aan dat de verdachte een bekentenis heeft gedaan van de feiten en het openbaar ministerie vordert daarbij de overeengekomen straf. De verdediging geeft aan dat de feiten niet worden betwist en men de overeengekomen straf aanvaardt. De rechter heeft twee mogelijkheden: of hij aanvaardt het akkoord dat de partijen hebben gesloten, of hij verwijst de zaak door indien hij de overeenkomst niet wil aanvaarden. Op deze manier wil men plea bargaining nog binnen het wettelijk kader houden. De rechter krijgt als enige de bevoegdheid om te kiezen of de overeenkomst gesloten tussen de beklaagde en het openbaar ministerie zal worden toegelaten.[204]

8.5.1.2 De procedure

Het initiatief kan zowel door de verdediging als door het parket worden genomen. De uitkomst van de onderhandeling kan enkel een overeenkomst zijn met betrekking tot de straftoemeting. Dit wil zeggen dat men enkel zou gebruik maken van sentence

[204] J., Heuvelmans, "Antwerps parket en advocatuur pleiten voor plea bargaining", http://www.politics.be/duiding/661/.

bargaining en niet van charge bargaining of fact bargaining. De onderhandelingen worden gestart nadat het onderzoek is afgerond, wat dus betekent dat de onderhandelingen kunnen starten voor men bij de raadkamer komt en voor men bij de bodemrechter komt. Het eindpunt van de onderhandelingen wordt niet vastgesteld. In principe kan men nog steeds een akkoord met het openbaar ministerie sluiten wanneer men in de fase voor de bodemrechter zit. Indien dit wenselijk is, wordt ook het slachtoffer (en/of schade-eis) betrokken bij de plea bargaining procedure.

8.5.1.3 De senaat

In de senaat kwam de procedure van plea bargaining al verschillende malen ter sprake. In verschillende ons omringende landen zoals Nederland, Frankrijk en Duitsland maakt al gebruik van procedures die gebaseerd zijn op plea bargaining. In de Belgische senaat werd voor de techniek van plea bargaining geen meerderheid gevonden. Hugo vandenberghe zegt: "Het experiment heeft geen werrelijke basis en moet bij wet worden geregeld zodat het met duidelijke criteria kan worden omschreven. Hij beadrukt dat een plea bargainingprocedure geen meerderheid vond in de senaat."[205]

8.5.1.4 Think Media arrest

In deze zaak was voor het eerst sprake van Antwerps plea bargaining. Letterlijk werd er niet over plea bargaining gesproken, maar men verklaarde dat 'openbaar ministerie en verdachte elkaar hadden gevonden'. Dit wijst erop dat men wel degelijk openstaat voor overleg met de verdachte na een bekentenis. Hoeveel het voordeel voor de verdachte bedraagt werd niet duidelijk gezegd.[206]

8.5.1.5 Evaluatie

Van plea bargaining in orginele vorm is eigenlijk geen sprake. In feite gaat het om een uitgebreid systeem van minnelijke schikking. Men wil de minnelijke schikking namelijk uitbreiden tot het gerechtelijk onderzoek. Voorlopig is de minnelijke schikking niet mogelijk in elke stand van het geding. Met het Antwerpse model wil men ervoor zorgen dat het verval van strafvordering door betaling van een geldsom niet enkel kan worden gebruikt wanneer het om een opsporingsonderzoek gaat. Men zal

[205] J., Heuvelmans, "Antwerps parket en advocatuur pleiten voor plea bargaining", http://www.politics.be/duiding/661/.

[206] Antwerpen, 2 april 2009

de strafvordering dan op elk moment kunnen laten vallen in ruil voor een bekentenis en de betaling van een overeengekomen som. Onderhandelen gebeurt dan enkel op het vlak van de te betalen som en er is dus geen sprake van charge bargaining. Bovendien wil men dit invoeren voor zaken van economische aard, bijvoorbeeld fraudezaken. Daarmee wordt een efficiëntere aanpak van financiële criminaliteit en het verlichten van de werkdruk op de rechtbanken beoogd.

8.6 Noodzakelijke voorwaarden bij eventuele toepassing voor het Belgisch recht

8.6.1 Enkel voor relatief gemakkelijke af te handelen zaken

Men gaat ervan uit dat het best zou zijn om plea bargaining te beperken tot zaken die vrij gemakkelijk zijn om af te handelen. Bij complexe zaken is het risico voor de verdachte veel groter, er staat een grotere straf op het spel waardoor de druk op de verdachte te groot kan worden. Men zal trachten om de kleinere zaken sneller af te ronden en zo meer tijd vrij te maken voor de complexe zaken. Maar het is niet zeker dat het sneller afhandelen van gemakkelijke zaken noodzakelijk meer tijd voor de andere zaken meebrengt.[207]

8.6.2 Voorwaarden voor rechtsgeldige afstand van rechten: vrijwilligheid

Het gaat bij plea bargaining om het afstand doen van proceswaarborgen. De verdachte moet een besluit kunnen nemen dat zoveel mogelijk aan zijn wil beantwoordt. Of de verdachte afstand van bepaalde proceswaarborgen wil doen, zal afhankelijk zijn van een afweging tussen negatieve en positieve aspecten. Het gevaar bestaat dat er te veel negatieve aspecten worden verbonden aan het kiezen voor een volledig gerechtelijk proces, dat er geen sprake kan zijn van een vrijwillige keuze voor de verdachte. Dit wil zeggen dat er geen verschil bestaat tussen de situatie waarin de verdachte sowieso geen keuze heeft en de situatie waarbij de negatieve aspecten overwegen, waardoor hij niet anders kan dan zijn recht opgeven.[208] Het opvoeren van het aantal negatieve aspecten wordt dan hetzelfde als dwang uitoefenen op de

[207] Infra Hoofdstuk 8, 8.3.1.

[208] Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 175-176, 358p.

verdachte.[209] In Amerika werd echter geoordeeld dat het enkele feit dat men de doodstraf riskeert niet als dwang kan worden gezien.[210]

8.6.2.1 Vrijwilligheid en druk : geen objectieve maatstaf

Wat de ene persoon ervaart als druk, is dat niet noodzakelijk voor de andere. Daarenboven verschilt de ruimte waarin 'vrijwilligheid' tot stand komt van land tot land. In België kan de doodstraf niet meer worden uitgesproken, maar in de Verenigde Staten is dit nog steeds mogelijk. In 1970 deed de Supreme Court daarover uitspraak in Amerika.
In Brady v. United States[211] werden twee mannen verdacht van kidnapping, waarop als maximumstraf de doodstraf staat. Een van de verdachte deed een guilty plea en sloot door plea bargaining een deal met de vervolgende instantie. Brady, die eerst een not-guity plea had gedaan, zal toch kiezen voor een guilty plea nadat hij verneemt dat de medeverdachte een deal heeft gesloten. Brady sluit ook een deal, in ruil voor zijn bekentenis kan hij de doodstaf met zekerheid uitsluiten, maar hij legt zich wel neer bij een zeer lange gevangenisstraf van 30 jaar. Hierna ging hij in beroep, steundend op het feit dat hij de guilty plea niet vrijwillig zou hebben afgelegd. Hij claimde schuldig gepleit te hebben uit angst de doodstraf te krijgen. De Supreme Court aanvaardde niet dat enkel de angst om de doodstraf te krijgen voldoende kan worden geacht als druk op de verdachte. De guilty plea werd volgens de Supreme Court vrijwillig en bewust afgelegd.[212]

8.6.3 Duidelijke informatie en voldoende tijd

De verdachte moet voldoende en duidelijke informatie krijgen. Deze voorwaarde sluit nauw aan bij de voorwaarde van de vrijwilligheid. De verdachte moet op de hoogte worden gebracht van alle relevante gegevens. Indien de verdachte de situatie niet goed begrijpt, dan kan de vrijwilligheid aangetast worden. Het moet duidelijk zijn welke rechten de verdachte kan uitoefenen. Iedereen is geacht de wet te kennen, maar toch zal men de verdachte goed op de hoogte moeten stellen zodat hij zijn rechten goed kan realiseren. Daarnaast moet het voor de verdachte zeer duidelijk zijn wat

[209]EHRM, arrest Deweer v. Belgi, 24 februari 1980, EHRM, *Publ. Hof*, Serie A, nr. 35.
[210]US Supreme Court, *Brady v. United States*, 397 U.S. 742, 90 S.Ct. 1463 (1970).
[211]US Supreme Court, *Brady v. United States*, 397 U.S. 742, 90 S.Ct. 1463 (1970).
[212]Micelli, T., *The economic approach to law*, Stanford, University Press, 2004, p. 308-313, 379p. en Cretacci, M.A., *Supreme court Case Briefs in Criminal Procedure*, Lanham(MD), Rowman & Littlefield, 2007, p. 296, 409p.

de gevolgen zijn van de gemaakte keuzes. In hoeverre de afwezigheid van voldoende informatie ervoor zorgt dat de verdachte niet uit vrije wil heeft kunnen beslissen, zal afhangen van bepaalde omstandigheden. De persoon zelf, de complexiteit en de aard van de zaak zijn allemaal bepalende factoren in de vergelijking. Men zou dit kunnen opvangen door gratis rechtsbijstand aan te bieden. Het is enkel de vraag of dit dan niet de effectiviteit zal voorbijstreven. Het invoeren van een procedure waar heel wat nadelen aan verbonden zijn, zou een grote extra kost vragen. Dit zou de besparingen die men door het invoeren van plea bargaining bereikt opnieuw teniet doen. Vooral bij overtredingen zou dit een problematische meerkost zijn.[213] Om de consequenties van zijn keuze goed te beseffen, moet de verdachte voldoende tijd krijgen. Of de verdachte voldoende tijd heeft gekregen zal afhankelijk zijn van de concrete omstandigheden van de zaak. Ook de persoonlijkheid van de verdachte en het al dan niet beschikken over rechtsbijstand spelen mee.

8.6.4 Geestelijke competentie

De verdachte moet de gevolgen beseffen van zijn beslissing om een guilty plea te doen en te onderhandelen over zijn straf of tenlastelegging. Het is mogelijk dat de verdachte uit schrik, ook indien hij voldoende geïnfomeerd is, toch overhaast zal kiezen voor plea bargaining. Ook de afwezigheid van geestelijke competentie kan zorgen voor een aantasting van de vrijwilligheid.

8.6.5 Afwezigheid van dwang

Dwanguitoefening op de verdachte is het grootste gevaar bij plea bargaining. Ook in de lichtste of afgeleide vormen van plea bargaining blijft het een element dat steeds als tegenargument naar voor komt. Er zijn twee soorten dwang mogelijk.
Vooreerst is er de fysieke dwang. De verdachte kan fysiek gedwongen worden om een bekentenis te doen en een voorstel te aanvaarden. In principe zal dit een niet veel voorkomend probleem zijn in België. Ten tweede kan er ook sprake zijn van psychische dwang. Dit kwam sterk naar voor in het arrest Deweer v. België."Deweer, destijds een slager in België, werd verdacht van het verkopen van vleeswaren voor te hoge prijzen volgens de toen nog geldende economische strafwetgeving. Aan Deweer werd een transactievoorstel gedaan van 10 000 BEF. Niet ingaan op het voorstel zou voor hem betekenen dat zijn winkel bij voorlopige maatregel gesloten

[213]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 170, 358p.

zou worden.[214] Wannneer de winkel dan niet gesloten zou worden, loopt men het risico van een hoge boete. Deweer koos dan ook om het bedrag te betalen. Dit werd gezien als psychische druk op de verdachte.

8.6.6 Een duidelijke verklaring

Wanneer men de techniek van plea bargaining zou gebruiken is de bekentenis van de verdachte een noodzakelijke voorwaarde. Het zal noodzakelijk zijn dat de verdachte een duidelijke verklaring doet. Hij bekent daarbij de feiten en toont de intentie om afstand te doen van een volwaardig proces. In Nederland gaat men er bij de O.M. afdoening van uit dat het niet handelen van de verdachte een akkoordverklaring betekent. Wanneer men dit ook bij plea bargaining zo zou interpreteren, dan is het van groot belang dat de verdachte weet dat hij moet handelen indien hij niet akkoord is.

8.6.7 Rechterlijke controle

De vervolgende instantie wil zo veel mogelijk veroordelingen bekomen. De verdachte zal snel geneigd zijn om alles te doen om het risico op een zware veroordeling te verminderen. Ze zullen ernaar streven de aanklachten en straffen te milderen tot een aanvaardbare hoogte. Men mag het belang dat de verdachte hecht aan zijn waarborgen niet overschatten. Zelfs onschuldige verdachten zullen bereid zijn om de rechtswaarborgen te laten varen wanneer hoge belangen op het spel staan.[215] In principe zou de rechter een bargain altijd moeten kunnen weigeren.

8.7 Artikel 6 EVRM

8.7.1 Accusatoire procesvoering

Het Straatsburgse hof maakt gebruik van een adversair proces.[216] Het onderzoek ter terechtzitting wordt duidelijker door het accusatoire procesverloop omdat de

[214]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 173, 358p.

[215]I Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 97-98, 358p.

[216]Infra Hoofdstuk 3, 3.2.2.

ene partij de mogelijkheid heeft om te betwisten wat de andere partij aanvoert. Het onderzoek betreft in het algemeen alleen de feiten die door de partijen worden aangedragen. Hierin bestaat een onderscheid met de inquisitoriale procedure waar de materiële waarheidsvinding het hoofddoel is.
De verdachte moet dus de gelegenheid krijgen om tegen hem ingebrachte bewijzen te weerleggen en te betwisten. Het is nodig om voldoende rechten te geven aan de verdachte om een willekeurig optreden te vermijden. De verdachte krijgt onder andere rechten zoals het recht op voldoende informatie, het recht op voldoende tijd, het recht om zich zelf te verdedigen of zich te laten bijstaan door een raadsman, het recht om getuigen op te roepen en te ondervragen, het recht op bijstand van een tolk en het recht ter terechtzitting aanwezig te zijn.[217]

8.7.2 Toepasselijkheid van artikel 6 EVRM

Indien een procedure kan uitmonden in "the determination of any criminal charge"moet men art. 6 EVRM toepassen. De procedure in kwestie moet voldoen aan de vereisten die het artikel stelt. Er wordt een formeel en een autonoom criterium toegepast.
Het formele criterium heeft betrekking op de kwalificatie die de betrokken lidstaat geeft aan het misdrijf.
De autonome criteria zijn binnen het verdragsrechtelijke kader tot stand gekomen. Wanneer een nationale wet iets als een delict omschrijft dan is art.6 EVRM automatisch van toepassing.

8.7.3 Art. 6 EVRM en het tegengaan van de overbelasting van gerechtelijke instanties

In de zaak Cubberde beriep de Belgische regering zich zonder succes op de budgettaire consequenties die de naleving van in artikel 6 EVRM genoemde rechten met zich mee zouden brengen. Het Europees Hof stelde: The court recalls that the Contracting States are under the obligation to organise their Legal system so as to ensure compliance with the requirements of article 6 , 1. [218]
Men zou kunnen zeggen dat het Hof vindt dat de naleving van artikel 6 EVRM

[217]Baauw, P.J., *Eerlijke berechting en bijzonder strafprocesrecht*, Deventer, Gouda Quint, 1999, 34p.
[218]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen* , Antwerpen, Maklu, 1992, p. 141, 358p.

zwaarder weegt dan het tegengaan van overbelasting. Zelfs wanneer het om lichte veroordeling gaat, wil het EHRM niet dat art. 6 EVRM buiten werking wordt gesteld.

8.7.4 Afstand van recht

In Straatsburg vindt men dat niet in alle omstandigheden afstand van proceswaarborgen kan worden gedaan. Er blijven echter binnen de Straatburgse jurisprudentie onduidelijkheden bestaan. Men heeft zich in Straatsburg nog niet uitgesproken over alle in art. 6 EVRM genoemde rechten en bovendien niet aangegeven in welke gevallen een uitzondering kan worden gemaakt.

Men kan positieve punten aanstippen in verband met de afstand van recht. Voordelen kunnen zijn dat de verdachte de respectering van art. 6 EVRM zelf niet wil. Verder kan het volgen van art. 6 EVRM ook de een ander recht in het gedrang brengen. Bijvoorbeeld kan de openbare behandeling van een misdrijf een schending van art. 8 EVRM meebrengen. Ten slotte kan de afstand van bepaalde rechten ervoor zorgen dat de verdachte een betere rechtspositie bekomt. De verdachte kan bijvoorbeeld kans maken op een mildere straf.[219]

Een negatief aspect is dat de individuele vrijheid van de verdachte zal worden beknot door de afstand van recht. De verdachte staat tegen een veel sterkere tegenstander en heeft net daarom bescherming van zijn rechtsbelangen gekregen.

8.8 Toelaatbaarheid van buitenlandse plea bargains in België

In België wordt gekozen om ernstige misdrijven af te handelen door middel van een volledig proces. Dit zou het meeste garanties bieden om willekeurige bestraffing uit te sluiten. De materiële waarheidsvinding staat voorop en onschuldige verdachten die bekennen sluiten niet aan bij een gerechtigde bestraffing.[220] De vraag stelt

[219]Den Hartog, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven naar de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, p. 165, 358p.

[220]De Bruyn, D., *De magistraat aan het woord: een verkennend onderzoek naar de opvattingen van magistraten over hun functioneren in justitie en samenleving*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 35, 294p.

zich in verband met het uitleveren van verdachten. Een verdachte doet een guilty plea in het buitenland en ontsnapt naar België. Moet de rechter dan automatisch uitlevering toestaan? Er wordt veel kritiek geuit op de plea bargaining procedure, onder andere in verband met het bewijs en de betrouwbaarheid, kan men ze dan aanvaarden wanneer we ermee worden geconfronteerd?
In Amerika bijvoorbeeld moet de rechter de gegrondheid van de tenlasteleggingen niet nagaan wanneer de verdachte vrijwillig bekent en afstand doet van zijn recht op een openbaar proces. Het ontbreken van een strafdossier vormt een bijkomende moeilijkheid, omdat enkel de gegevens die ter terechtzitting worden aangegeven mogen in aanmerking worden genomen. Het is moeilijk voor een Belgische rechter die met een guilty plea of bargain wordt geconfronteerd om een inhoudelijke controle te doen. Is de bekentenis van de verdachte dan een voldoende bewijs voor een veroordeling?[221]
In een ernstige zaak met transnationale elementen, kan het zijn dat de vervolging het best in het belang van een goede rechtspleging - zou plaatsvinden in een land waar plea bargaining veel voorkomt. Kan men in België dan tegenhouden dat de zaak daar zal worden vervolgd omdat men denkt dat de zaak zal worden opgelost door plea bargaining? Er kunnen enkele bedenkingen worden gemaakt, maar vandaag de dag zal men het enkel om die reden niet kunnen verhinderen. Men kan opmerken dat de verdachte misschien zal verplicht zijn te onderhandelen om een zware straf te vermijden. De verdachte zal weinig mogelijkheden hebben om zelf een strategie op te bouwen en de betrouwbaarheid van het bewijs kan in twijfel worden getrokken.[222]
Toch zal de weerstand tegen plea bargaining steeds verminderen, aangezien verschillende Europese landen al een afgeleide procedure van plea bargaining handhaven en de Raad van Ministers van de Raad van Europa zich schaart achter de guilty plea procedure. In België bestaan ook allerhande consensuele afhandelingsmodaliteiten beschikbaar.[223] Deze kan men niet over dezelfde kam scheren als plea bargaining, maar vertonen toch ook kenmerken van overleg en overeenkomst. Het gaat weliswaar steeds om kleinere misdrijven en er is geen sprake van strafvermindering in ruil voor een bekentenis, maar men ziet een tendens in het zoeken naar procedures die de slagkracht van het gerecht ten goede komen.[224]

[221]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.62-65, 226p.
[222]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.64, 226p.
[223]Hoofdstuk 8, 8.3.
[224]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.65, 226p.

8.8.1 Art. 54 Schengen Uitvoeringsovereenkomst

Art. 54 van de Schengen-uitvoeringsovereenkomst bepaalt dat een persoon, die in een Schengenland is berecht met een onherroepelijk vonnis niet meer kan worden vervolgd voor dezelfde feiten. Dit ligt vervat in het ne bis in idem-beginsel.[225]
Er wordt een voorwaarde opgelegd voor de regel: de maatregel of de straf werd reeds daadwerkelijk tenuitvoer gelegd of de straf werd al ondergaan. Dit heeft tot gevolg dat alle vonissen, geveld in een Schengenland hetzelfde negatief gezag van gewijsde hebben als een Belgisch strafvonnis, ongeacht of de feiten in België werden gepleegd. Het onderscheid tussen een in België gepleegd feit en een buitenlands vonnis (een land uit de Schengenruimte) wegens een in het buitenland gepleegd feit valt weg.
In art. 54 Schengen uitvoeringsovereenkomst wordt een ruimere bescherming geboden dan in de gemeenrechtelijke regeling. In art. 54 spreekt men van de feiten en niet van het misdrijf, wat wil zeggen dat de feiten steeds als een geheel worden gezien en dat men de feiten niet kan opsplisten in verschillende misdrijven, die dan elk apart in een ander land zouden kunnen worden vervolgd.
De Schengen-overeenkomst werd geïncorporeerd in de derde pijler van de Europese Unie door het Verdrag van Amsterdam. Dit maakt het mogelijk om interpretatievragen voor te leggen aan het Hof van Justitie door middel van prejudiciële vragen.[226]

De vraag stelt zich of het principe van 'ne bis in idem' enkel geldt voor uitspraken van de rechtbank of ook voor beslissingen die worden genomen door de vervolgende instantie. Er kan tussen de staten een groot verschil bestaan op het vlak van strafrechtspleging. Sommige landen zijn strenger en aanvaarden onderhandeling in strafzaken minder snel of helemaal niet.[227] In België wordt de onderhandeling over de strafmaat na een bekentenis (nog) niet formeel aanvaard. Om te weten hoever de art. 54 Schengen Uitvoeringsovereenkomst reikt, was het noodzakelijk om het begrip önherroepelijk vonnis"voor te leggen aan het Hof van Justitie.

[225]Hoet, P. *Het ne bis in idem beginsel in het grensoverschrijdend strafrechtsverkeer: gezag van gewijsde van Belgische en vreemde strafvonnissen*, Gent, Larcier, 2004, p. 32-43, 57p.
[226]Van den Wyngaert, C., *Stafrecht, strafprocesrecht & Internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 771-775, 1314p.
[227]Blekxtoon, R., e.a., *Handbook of the European arrest warrant*, The Hague, Asser press, 2005, p. 109-110, 283p.

8.8.1.1 Onherroepelijk vonnis

Faoud Abbas werd zowel in België als in Nederland vervolgd met betrekking tot een grote zaak van drugshandel. In Nederland werd hem een transactie aangeboden, in ruil daarvoor zou hij in de drugshandel-zaak als spijtoptant naar voor treden. In België ging men er vanuit dat de transactie in Nederland niet belette dat hij in België opnieuw werd berecht. Hij werd in België veroordeeld tot een zware gevangenisstraf.[228] Op basis hiervan zou men denken dat een transactie de berechting in een ander land niet verhindert. Hier zou echter verandering in komen.[229]

Gözütok en Brügge Men kan zich afvragen of overeenkomsten met de verdachte ook gezag van gewijsde hebben. Vaak werd dit afgedaan als een coördinatieprobleem dat door overleg tussen de staten kon worden opgelost. In Gözütok en Brügge[230], twee zaken die door het Hof van Justitie samen werden behandeld, heeft het Hof van Justitie bepaald dat een transactie onder het begrip 'onherroepelijk vonnis' zal vallen.[231] Het Hof beantwoordde drie prejudicële vragen, aangebracht door het Oberlandesgericht Köln en de rechtbank van eerste aanleg te Veurne. Er werd besloten dat de transactie in het buitenland de berechting in en ander land wel degelijk belet en dus onder de bescherming van het ne bis in idem-beginsel valt.[232]
Art. 54 Schengen uitvoeringsovereenkomst werd nergens afhankelijk gesteld van harmonisatie, daarnaast is het hoofddoel van de regel dat een persoon geen twee keer voor hetzelfde wordt berecht omdat hij van zijn recht om zich vrij te verplaatsen gebruik maakt. Het zou tenslotte onlogisch zijn dat enkel personen die veroordeeld zijn door een vonnis aanspraak kunnen maken op de bescherming van art. 54 Schengen uitvoeringsovereenkomst.[233]
De Belgische minnelijke schikking zal dus ook als onherroepelijk vonnis worden aanvaard in de andere landen van de Schengenruimte. Het begrip onherroepelijk vonnis

[228]Corr. Antwerpen, 15 november 2001.

[229]Van den Wyngaert, C., *Stafrecht, strafprocesrecht & Internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 771-775, 1314p.

[230]Gözütok en Brügge, H.v.J., 11 februari 2003, samen behandeld zaken nrs. C-187/01 en C-385/01.

[231]T. Otenga, "De ne bis in idem-regeling en de Shengenlanden. Ook buitenlandse transacties verhinderen verdere vervolging.", *NJW*, 2003, 762-768.

[232]N. Thwaites, Mutual Trust in Criminal Matters: the ECJ gives a first interpretation of a provision of the Convention implementing the Schengen Agreement. Judgment of 11 February 2003 in Joined Cases C-187/01 and C-385/01, Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge, *4 German Law Journal, nr. 3*, 1 maart 2003, www.germanlawjournal.com.

[233]Blekxtoon, R., e.a., *Handbook of the European arrest warrant*, The Hague, Asser press, 2005, p. 109-110, 283p.

wordt met andere woorden ruim geïnterpreteerd door het Hof van Justitie. Een vonnis dat tot stand gekomen is door plea bargaining in een Schengenland zal de berechting in een ander land verhinderen. Het Hof van Justitie geeft aan dat de staten vertrouwen moeten hebben in elkaars rechtssysteem. Het zou waarschijnlijk geen slechte zaak zijn, indien men ook op vlak van strafzaken meer zou harmoniseren. [234]

8.9 Compatibiliteit van plea bargaining en het huidig Belgisch strafrecht

8.9.1 Evolutie van intstitutionele naar liberale grondrechtstherorie

Het Belgisch strafrechtsysteem gaat uit van een intstitutionele grondrechtstheorie. Dit wil zeggen dat de procesvoorschriften zijn afgestemd op het algemeen belang. Deze procesvoorschriften moeten steeds worden gevolgd, ook al zou een overeenkomst tussen de partijen om het proces over te slaan nuttig lijken. Het doel van het proces is de materiële waarheid te weten te komen. Een bargain tussen twee partijen is meestal niet om de waarheid aan het licht te brengen, maar om er voordeel uit te halen. Het gaat om voordelen die men niet zou krijgen indien een volledig proces zou worden gevoerd. In België zijn er ook al heel wat manieren om voordelen te bekomen zonder een volledig proces te voeren. Wanneer men plea bargaining zou willen inpassen in het Belgisch strafrecht, zal men eerder naar een institutionele grondrechtstheorie moeten evolueren. Deze theorie gaat ervan uit dat de proceswaarborgen er enkel zijn om de verdachte te behoeden van willekeurig overheidsoptreden. Het uitgangspunt is dat de rechter enkel op verzoek van de partijen kennis mag nemen van een zaak. De partijen hebben dus zelf de keuze om een overeenkomst te sluiten en af te zien van een proces. De verdachte kan afstand doen van zijn proceswaarborgen wanneer hij meent dat het voor hem wenselijk is om zijn zaak door een overeenkomst af te handelen. Dit wil zeggen dat de proceswaarborgen van suppletieve aard zijn. De verdachte kan zijn schuld bekennen in ruil voor een mildere straf. Door zijn schuldbekentenis doet hij rechtmatig afstand van zijn recht op een

[234] N. Thwaites, "Mutual Trust in Criminal Matters: the ECJ gives a first interpretation of a provision of the Convention implementing the Schengen Agreement. Judgment of 11 February 2003 in Joined Cases C-187/01 a. C-385/01, Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge", *4 German Law Journal, nr. 3*, 1 maart 2003, www.germanlawjournal.com/article.php?id=245.

openbaar proces en andere rechtswaarborgen.[235]

8.9.2 Belang van het vooronderzoek

In België is het onderzoek ter terechtzitting meestal niet doorslaggevend voor de waarheidsvinding, er gaat steeds een uitgebreid vooronderzoek aan vooraf. Het volledige opsporingsonderzoek is geheim en ontegensprekelijk. In het gerechtelijk vooronderzoek heeft de verdachte meer rechten.
De bevoegde onderzoeksinstantie verzamelt alle bewijsgegevens en maakt de zaak klaar voor de rechter. Alle nuttige bewijsgegevens worden verzameld in een nauwkeurig opgemaakt strafdossier. De rechter gebruikt het strafdossier om zijn oordeel te vellen. De schriftelijke bewijsvoering in België houdt verband met de passieve rol van de verdachte. De verdachte is het voorwerp van onderzoek en vormt geen volwaardige procespartij. Het is voor de verdachte moeilijker om onderzoeksactiviteiten van de politie op te volgen. Alleen in een proces voor het Hof van Assisen zal het debat ter terechtzitting van groot belang zijn.
Het voordeel van deze manier van werken is de betrouwbaarheid. Betrouwbaarheid, in die zin dat de verdachte beter is beschermd tegen een willekeurige veroordeling en dat de rechter de zaak sneller zal kunnen afwerken, omdat de zaak al voorspelbaarder wordt door het gedetailleerde vooronderzoek. De rechter kan de zaak op voorhand bestuderen en zal minder worden afgeleid door de manier waarop de getuigen hun verhaal doen, met waarschijnlijk een rechtvaardigere uitspraak als gevolg.[236]
Door plea bargaining in te voeren wil men de efficiëntie verhogen. In België zou dit waarschijnlijk weinig bijdragen tot het oplossen van de gerechtelijke achterstand. Landen waar men voor alle zaken gebruik maakt van een jury hebben te kampen met zeer lange processen en proberen hieraan tegemoet te komen door een proces voor de rechter te vermijden.

8.9.3 Invloed van het onmiddellijkheidsbeginsel

In België valt de wenselijkheid van plea bargaining erg te betwijfelen. Op het vlak van versnelling van de strafrechtspleging zal plea bargaining een goede zaak zijn. Maar dit zal vooral tot uiting komen in landen waar de fase ter terechtzitting wordt

[235]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Anterpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.27-30, 226p.
[236]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.66-68, 226p.

beheesd door het onmiddellijkheidsbeginsel.[237]
Voor wat het Belgische strafrecht betreft is niet zeker dat een aparte procedure voor de bekennende verdachte nuttig zou zijn. Het verlichten van de werklast van de gerechten zal waarschijnlijk niet effectief worden bereikt door plea bargaining in te voeren. Het onmiddellijkheidsbeginsel wordt niet ten volle toegepast in de Belgische strafrechtspleging.[238]
De rechter baseert zijn oordeel vooral uit de bevindingen uit het strafdossier, dat vooraf werd opgemaakt. Enkel in het Hof van Assisen zal de rechter zijn innerlijke overtuiging vormen door de gegevens die op de zitting worden naar voor gebracht.
De rechter vraagt in België amper om bijkomende onderzoeksmaatregelen, waardoor het behandelen van de zaak ten gronde meestal niet zo lang duurt. Het is vooral het vooronderzoek dat als problematisch wordt ervaren in België.[239]
Het feit dat de beklaagde de tenlasteleggingen vrijwillig aanvaardt, zal weining invloed hebben op de eigenlijke duur van het proces. Het doel van ontlasting van de gerechten, zal dus niet goed kunnen worden bereikt door het invoeren van een guilty plea procedure. Het aanvaarden van guilty plea zou nuttig kunnen zijn in de procedure voor het Hof van Assisen, in de veronderstelling dat ze wordt behouden. Momenteel wordt veel tijd verloren met het beantwoorden van de schuldvraag. Vaak is het antwoord al duidelijk, daar de verdachte heeft bekend, maar dit heeft geen invloed het beantwoorden van de schuldvraag.

8.9.4 Invloed van het gehanteerde bewijsrecht

Wanneer men plea bargaining in België zou willen invoeren, is er een grote wijziging nodig van het huidige bewijsrecht. Alle bewijzen zijn in principe gelijkwaardig, het is dan aan de rechter om ze discretionair te beoordelen.
In het Amerikaanse recht hebben voornamelijk twee beginselen een invloed hebben op het gebruik van plea bargaining.

Ten eerste heeft het Supreme Court beslist dat onrechtmatig verkregen bewijs in principe wordt uitgesloten. Deze regel werd gerelativeerd door er een aantal uitzonderingen voor te voorzien. In België wordt gebruik gemaakt van de Antigoon

[237]Infra Hoofdstuk 2, 2.2.2
[238]B., De Smet, "Is de invoering van een guilty plea naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, p.420-442.
[239]H., Bekaert, Ph. Quarre, "Il faut en matière pénale, rendre a la procédure de l' audience le caractère accusatoire qu'elle a perdu.", *J.T.*, 1978, p.446.

rechtspraak. Wanneer in België een bewijselement onrechtmatig is verkregen is de uitsluiting van dat element geen automatische sanctie meer. In het Antigoon-arrest van 2004 besliste het Hof van Cassatie dat de rechter een onrechtmatig verkregen bewijselement slechts in drie gevallen buiten beschouwing moet laten.
Ten eerste wanneer bepaalde vormvoorwaarden op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven.
Ten tweede wanneer de betrouwbaarheid van het bewijs werd aangetast door de onrechtmatigheid.
Ten derde wanneer het gebruik van het onrechtmatig verkregen bewijselement in strijd is met het recht op een eerlijk proces.[240]

Het tweede beginsel is dat de schuld moet worden bewezen 'beyound reasonable doubt'. Telkens er een redelijke twijfel bestaat of blijft bestaan, moet de verdachte worden vrijgesproken. Ook in Engeland maakt men gebruik van de regel van 'proof beyond reasonable doubt'. In het Belgisch strafrecht zit de vrije gewetensvorming van de rechter diep verankerd. De rechter doet volledig vrij zijn uitspraak op grond van zijn innerlijke overtuiging. Nergens in het wetboek wordt aangegeven vanaf wanneer men zeker schuldig is. Het is de rechter die daar in overeenstemming met zijn geweten over oordeelt.[241]

De Amerikaanse bewijsstandaard ligt hoger in het Amerikaanse recht, waardoor men er meer nood zal hebben aan plea bargaining. Het Belgische bewijsrecht is soepel en laat veroordelingen op basis van de innerlijke overtuiging van de rechter toe, terwijl dat in de Angelsaksische wereld onddenkbaar is.

8.9.5 Invloed van de medewerking van de verdachte

In de Belgische strafrechtspleging wordt de verdachte eerder gezien als het voorwerp van het onderzoek. De verdachte wordt betrokken in het onderzoek dat naar hem wordt gevoerd. Men gaat ervan uit dat de verdachte het meeste uitleg kan geven over de gebeurde feiten. De verdachte kan tot in een laat stadium van het proces worden verhoord, en moet zich daar steeds beschikbaar voor houden. Tijdens dit verhoor kan het zijn dat de verdachte wordt aangezet tot het doen van bekentenissen. Het verhoor gebeurt niet onder ede. De verdachte heeft zwijgrecht, maar moet

[240]Verstraeten, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, P.886, 1193p.
[241]Guthwirth, S., De Hert, P. e.a., *Strafrechtelijke vervolging van ernstige schendingen van mensenrechten*, Antwerpen, Maklu, 1999, p.69-70, 188p.

daar niet uitdrukkelijk op worden gewezen. Deze werkwijze kan men niet behouden wanneer men het heeft over plea bargaining. Het recht van de verdachte 'om niet mee te moeten werken aan zijn eigen veroordeling', zal moeten worden versterkt. De vervolgende partij moet de volledige bewijslast dragen en zelf de gegevens aanbrengen die tot een veroordeling kunnen leiden. Het grote verschil is dat een persoon tegen wie ernstige schuldaanwijzingen zijn, wordt op de hoogte gebracht van zijn zwijgrecht bij aanvang van het verhoor. De verdachte zal niet langer het voorwerp van het onderzoek zijn, maar zal een volwaardige procespartij moeten worden.[242]

8.9.6 Nadruk op de waarheidsvinding

De Belgische strafvordering is hoofdzakelijk gericht op het vinden van de waarheid. Vandaar dat men plea bargaining zal afwijzen. Door plea bargaining geeft men een zelfbeschikkingsrecht aan de verdachte. Hij kan schuldig pleiten en een strafvermindering bekomen, ook al komt dit niet overeen met de waarheid.
Omwille van de grote verschillen in juridische cultuur, zal er in Belgi steeds grote weerstand zijn tegen het invoeren van een plea bargaining procedure. In België aanvaardt men niet dat een proces al op voorhand wordt afgehandeld door een schuldbekentenis van de verdachte.
Naast de juridische bezwaren, zoals druk op de verdachte en het in gedrang brengen van het vermoeden van onschuld, zijn er ook praktische bezwaren. Men beweert ook dat plea bargaining geen effectieve tijdswinst zal opbrengen. Verder leidt guilty plea meestal tot plea bargaining.
De Belgische grondwet laat geen ruimte om te onderhandelen over boete en schuld. In Amerika ontwikkelde het zich door constitutionele jurisprudentie. Juristen benadrukken echter het onderscheid tussen guilty plea en plea bargaining. Ze geven aan dat guilty plea en plea bargaining twee volledig andere dingen zijn, die ook afzonderlijk kunnen voorkomen. Maar in de praktijk blijkt dat bijna altijd uit het ene het andere volgt.[243]

[242]De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p.28-29, 226p.
[243]Guthwirth, S., De Hert, P. e.a., *Strafrechtelijke vervolging van ernstige schendingen van mensenrechten*, Antwerpen, Maklu, 1999, p.68, 188p.

8.10 Besluit

8.10.1 Toepasselijkheid van guilty plea en plea bargaining in België

Wanneer men verschillende landen met de Belgische situatie vergelijkt, kan men de Belgische methode als eerder conservatief omschrijven. Waarom wordt geen gebruik gemaakt van technieken als plea bargaining, of waarom breidt men de huidige mogelijkheden niet uit? Hiervoor kunnen verschillende redenen aangeduid worden. Vooreest zijn er een aantal structurele problemen. Tevens moet worden nagedacht welke implicaties de invoering van plea bargaining meebrengt.

Men zou kunnen denken dat in deze tijd de invoering van plea bargaining wel in goede aarde zou kunnen vallen. De vervolgende instantie bepaalt of ze zal vervolgen of voor buitengerechtelijke afhandeling kiest. Daarenboven wordt de laatste jaren erg geklaagd over de gerechtelijke achterstand. Wanneer men het recht dan management-gericht zou aanpakken, zou men eerder positieve reacties verwachten. Maar meestal wegen de contra-argumenten zwaarder door.
Ten eerste zijn in het Belgisch recht de misdrijven in drie categorieën opgedeeld, met voor elk van de drie een minimum- en maximumstraf. In het Amerikaanse recht heeft elk misdrijf een aparte minimumstraf en wordt geen gebruik gemaakt van grotere indelingen met geharmoniseerde straffen. Charge bargaining lijkt in het Belgisch strafrecht weinig zin te hebben, aangezien men niet voor elk wanbedrijf een andere minimumstraf voorziet.
Ten tweede wordt de openbare aanklager niet verkozen, waardoor hij weinig baat heeft bij het nastreven van zoveel mogelijk veroordelingen.
Ten derde heeft men in het Belgisch recht steeds de mogelijkheid om een hoger beroep aan te tekenen. Daarvoor moet men enkel de kosten dragen van de eigen verdediging, terwijl men in het Amerikaanse recht ook kan worden veroordeeld tot alle kosten van het proces.[244]
In alle landen maakt men gebruik van manieren om zaken buitengerechtelijk af te handelen wanneer dit een maatschappelijke noodzaak wordt. Voordat men plea bargaining invoert, moet eerst worden nagegaan welke andere manieren voorhanden zijn om tegemoet te komen aan het groeiende aantal zaken en de werkoverlast.
Men kan de gerechtelijke achterstand en werkdruk bestrijden door andere buiten-

[244]B. Swart, "Settling criminal cases without a trial", *31 Isr.L.Rev.*, Nos. 1-3, 1997, p. 223-244.

gerechtelijke afhandelingsmogelijkheden.[245] Men kan meer zaken laten behandelen door een alleenzetelende rechter of men kan de procedurele verplichtingen beperken om tijd te besparen. Verder zou men ook het hoger beroep in bepaalde gevallen aan banden kunnen leggen. Sanctiemogelijkheden geven aan administratieve organen om de gerechten te besparen zou waarschijnlijk strijdig zijn met het EVRM.
Daarenboven moet opgemerkt worden dat het invoeren van plea bargaining waarschijnlijk niet het gewenste tijdbesparende effect zou hebben in het Belgisch strafrecht. Rechterlijke controle zou noodzakelijk en erg belangrijk zijn. Dit zou een verschuiving betekenen van werk. Het zou vooral een ontlasting van papier- en administratief werk betekenen.
Ten slotte zou plea bargaining in het Belgische recht weinig opbrengen, aangezien de nadruk in het Belgische strafrechtsysteem ligt op het vooronderzoek, iets dat niet bestaat in Amerika. Op de openbare terechtzitting worden de bevindingen overlopen die al in het strafdossier zitten.

8.10.1.1 Naar een meer adversaire rechtspleging in België?

Als men kijkt naar de andere landen uit Europa zou men denken dat België ook zal evolueren naar een meer adversaire rechtspleging, eventueel met invoering van plea bargaining. In Frankrijk wordt door sommigen het adversair strafrechtsproces als de enige manier beschouwd om voldoende proceswaarborgen voor de verdediging te garanderen. In Italië werkt men reeds twintig jaar met een adversair strafproces en ook op internationaal niveau is er een grote aantrekkingskracht tot een adversaire rechtspleging. Toch is het weinig waarschijnlijk dat men in België een adversaire strafrechtspleging met plea bargaining zou invoeren. Elk van de systemen heeft zijn voor-en nadelen. Het is echter de bedoeling om eventueel het beste van de twee te verzoenen om een zo goed mogelijke strafrechtspleging te onwikkelen. België heeft nog steeds een andere rechtstraditie en filosfie. In België heeft men een meer interventionistische overheid die het strafrecht ziet als een manier om het beleid te ondersteunen. Wanneer men voor plea bargaining de concrete context nagaat in België zal men kunnen besluiten dat een plea bargaining of guilty plea procedure niet wenselijk zou zijn.[246]

[245] Infra Hoofdstuk 8.3.

[246] De Smet, B., *Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen*, Antwerpen, Intersentia rechtswetenschappen, 1999, p. 108, 226p.

8.10.2 De wenselijkheid van plea bargaining in het Belgisch strafrecht

Procedures om het proces in te korten en sneller te maken zullen steeds meer op de voorgrond treden. Er komen steeds meer juridische specialisaties, waardoor er ook meer handelingen strafbaar worden gesteld. Plea bargaining wordt meestal positief beoordeeld op het vlak van proceseconomie. Academici staan meestal sceptischer ten opzichte van plea bargaining. Ze leggen de nadruk op de nadelen en gevaren, met voornaamste argument de druk op de verdachte.
De uitdaging naar de toekomst toe is een evenwicht te vinden tussen een procedure met onderhandeling, maar tegelijk de nadelen en risico's te beperken. Men moet zoeken naar een manier om veel zaken af te handelen, maar tegelijk moet het een procedure zijn waarbij geen onschuldige verdachten kunnen veroordeeld worden.
Daarnaast is het van belang om voldoende beloning te geven aan de verdachte die in ruil voor strafvermindering rechten wil afstaan. Dit is een probleem in Italië, er wordt te weining gekozen voor plea bargaining en het gaat ook om een beperkt aantal situaties waarin men de mogelijkheid heeft om voor plea bargaining te kiezen. Er blijft nog steeds een groot aantal onbehandelde zaken.

Critici vragen zich af of het niet juist de personen zijn die het risico willen nemen om een volledig en onzeker proces tegemoet te gaan, in plaats van een guilty plea te doen, die moeten worden beloond worden. Dit strookt geenszins met gedachten van proceseconomie, maar moet wel steeds in het achterhoofd worden gehouden om misbruik te voorkomen.[247]

Ten slotte moet het belang van rechterlijke controle benadrukt worden. Wanneer men onderhandeling tussen de partijen toelaat om een zaak af te handelen is het noodzakelijk om toch een procedure voor een onafhankelijke rechter te voorzien. De controle door de rechter is van belang om na te gaan of de guilty plea en eventueel de bargain toegelaten is en op de juiste manier is verlopen. Vooral wanneer het resultaat van de onderhandeling een vrijheidsbenemende straf kan zijn, mag men druk op de verdachte niet onderschatten. Het beste voorbeeld van plea bargaining is waarschijnlijk de Duitse vorm. De guilty plea is toegelaten, maar de bekentenis van de verdachte moet een precies relaas zijn van de feiten. Men voorziet er de mogelijkheid van onderhandeling tussen de aanklager en de verdachte, maar alles is

[247]S.C., Thaman, "Plea-Bargaining, Negotiating Confessions and Consensual Resolution of Criminal Cases", *11.3 EJCL*, 2007, 54p., http://www.ejcl.org.

duidelijk geregeld en wordt voorgelegd aan de rechter. De rechter doet nog steeds uitspraak en motiveert zijn uitspraak.[248]

8.10.2.1 Hoe meer proceswaarborgen, hoe meer plea bargaining...goed voor alle partijen?

Hoe complexer en tijdrovender de proceswaarborgen van een land zijn, hoe meer men zal grijpen naar buitengerechtelijke afdoeningsmogelijkheden. Vandaar dat in Amerika plea bargaining zoveeel wordt gebruikt. Het grote aantal proceswaarborgen die de verdachte krijgt en vooral het recht op berechting door een jury kan de zaken lang laten aanslepen. [249]Loyld Weinreb stelde: Geen enkel land is zo afhankelijk van de verdachte die zijn schuld bekent als het onze. [250]Men gaat ervan uit dat plea bargaining een voordeel meebrengt voor alle partijen. Een overeenkomst tussen de verdachte en de vervolgende partij kan - net zoals in het contractenrecht - beide partijen tevreden stellen. Maar ook het omgekeerde is mogelijk, een van de partijen kan slechter af zijn of zelfs de beide parijen kunnen slechter af zijn. Het laatste zal waarschijnlijk het geval zijn bij plea bargaining. Het geeft een vals gevoel dat er een voordeel aan verbonden is voor beide partijen omdat men het wil opdringen voor de efficiëntie van de strafrechtsbedeling. Plea bargaining ondergraaft echter de rechtszekerheid, het recht op een eerlijk proces en vergroot het risico dat een onschuldige wordt gestraft. Ondermaatse vertegenwoordiging van de verdachte en onvoldoende rechterlijke controle versterken deze tegenargumenten nog eens. Daarnaast is het gevaar van dwang en druk op de verdachte altijd aanwezig. Bijgevolg verliest de vervolgende partij respect bij de bevolking omdat ze moeten onderhandelen met een misdadiger om de zaak rond te krijgen en tegelijk verliest de verdachte - en dan vooral de onschuldige verdachte - zijn kans op een vrijspraak na een volledig proces. [251]

[248]S.C., Thaman, "Plea-Bargaining, Negotiating Confessions and Consensual Resolution of Criminal Cases", *11.3 EJCL*, 2007, 54p., http://www.ejcl.org.

[249]N.A., Combs, "Copping a plea to genocide: the plea bargaining of the international crimes", *University of pennsylvania law review*, vol 151:1 , 2002, p.1-159.

[250]Weinreb, L., *Denial of Justice*, New York, Free Press, 1977, p.148, 177p.

[251]S.J., Schulhofer, "Plea bargaining as disaster", *101 Yale LJ*, 1992, p.1979-2009.

Hoofdstuk 9

Conclusie

Na de analyse van de landen wordt duidelijk dat volledig accusatoire of volledig inquisitoire strafprocedures zo goed als nergens meer voorkomen. Toch blijft de strafrechtspleging in België overwegend inquisitoir. De voornaamste reden om plea bargaining in te voeren is de grote werklast van de gerechten.

Plea bargaining lijkt op het eerste gezicht niet wenselijk te zijn in het Belgisch strafrecht. Hoewel in se niet onverenigbaar met art. 6 EVRM, sluit de techniek niet aan bij de Belgische rechtscultuur. Het vermoeden van onschuld zou uitgehold kunnen worden en het zou de verdachte kunnen aanzetten zichzelf te beschuldigen. Verder zou het onderhandelen over een gevangenisstraf in ruil voor een bekentenis onaanvaardbaar worden geacht. Men gaat ervan uit dat het de bedoeling is om de waarheid zo goed mogelijk te achterhalen. Een veroordeling bekomen is niet de eerste prioriteit.
Het vertrouwen in het gerechtelijk apparaat zou sterk kunnen afnemen, daar de publieke opinie het verderfelijk zou achten dat wordt onderhandeld met misdadigers.

Vervolgens zijn er te veel nadelen verbonden aan de techniek van een onderhandelde bekentenis. Zelfs in landen, zoals Nederland, waar men gebruik maakt van een zeer lichte vorm worden dezelfde kritieken en tegenargumenten opgeworpen. De gevaren van druk op de verdachte en het veroordelen van een onschuldige verdachte wegen niet op tegen het voordeel van efficiëntie. Zelfs in Amerika, waar negentig percent van de zaken door plea bargaining wordt afgehandeld, pleit men voor de afschaffing van plea bargaining. Daarenboven zouden de voordelen van plea bargaining in België slechts relatief zijn, daar de gerechtelijke achterstand bij ons niet te wijten is aan de duur van de fase ter terechtzitting.

Wanneer men plea bargaining toch zou inbrengen in het Belgisch strafrecht zouden door de inquisitoire aard van de huidige strafrechtspleging veel aanpassingen van het strafprocesrecht nodig zijn.
Ten eerste zou de verdachte niet langer het voorwerp van het onderzoek kunnen zijn. Integendeel, de verdachte zou een volwaardige procespartij moeten worden, die actief deelneemt aan het onderzoek en het proces.
Ten tweede zou aan de rechter een passievere rol worden toebedeeld waarbij hij niet langer mee zal moeten zoeken naar de waarheid.
Ten derde zou het vooronderzoek problematisch zijn. Het opsporingsonderzoek is geheim en ontegensprekelijk. Dit zou volledig moeten veranderen bij het inpassen van plea bargaining. De verdachte moet de mogelijkheid krijgen om zelf onderzoek te doen om zijn onschuld aan te tonen. De informatie uit het onderzoek mag niet geheim gehouden worden. Het strafprocesrecht zou dus een verschuiving moeten maken naar een adversaire rechtspleging.
Italië heeft op het einde van de jaren negentig de stap naar een adversair strafproces gezet. Uit die ervaring kan worden besloten dat zelfs na de overstap naar een ander systeem de gewenste effecten niet altijd kunnen worden gerealiseerd.

Het moet echter wel opgemerkt worden dat steeds meer consensuele elementen optreden in het Belgisch strafrecht. Het is niet uitgesloten dat in de toekomst toch naar plea bargaining zal worden gegrepen, mits een ommekeer in denkwijze en de gehele herziening van het strafprocesrecht. In Antwerpen wordt het debat al gevoerd, hoewel het daar eerder om de uitbreiding van de minnelijke schikking gaat.

Toch moet er rekening worden gehouden met gevallen waar bekentenis en onderhandeling nuttig kunnen zijn.
In de Assisenprocedure, waar vandaag de dag heel wat om te doen is, zou het aanvaarden van een bekentenis van de verdachte heel wat tijd kunnen besparen. Er gaat heel wat tijd verloren bij het beantwoorden van de schuldvraag in gevallen waarvan de schuld duidelijk is. Soms heeft de verdachte zijn schuld toegegeven, maar levert dit geen winst op bij de behandeling van de schuldvraag.
Voor bepaalde misdrijven van economische aard lijkt het onderhandelen over de geldboete een goede oplossing om een onnodig proces te vermijden. Het is in dergelijke zaken niet altijd van belang om de schuld vast te stellen, maar eerder de financiële schade te compenseren. Ondanks de tijdswinst die ermee zou worden geboekt, zal het problematische karakter niet afzwakken. De hamvraag blijft of men

de verdachte voor zijn bekentenis een beloning mag geven. Vooral bij economische criminaliteit zal opgeworpen worden dat de rijke misdadigers worden bevoordeeld.

Er kan tot het besluit worden gekomen dat plea bargaining in België momenteel niet wenselijk zou zijn, aangezien plea bargaining veel te omstreden is, veel gevaren meebrengt en de Belgische strafrechtscultuur een te grote verandering zou moeten ondergaan.

Bibliografie

ALLINNE, J.P.,*Gouverner le crime - les politiques criminelles francaises de la Révolution au 21ième siècle*, Parijs: Editions l'Harmattan, 2004, 304.

ALSCHULER, A.W.,"Plea bargaining and it's history", *79 Colum. L. Rev.* 1979, 1–44.

ARNAU, L.,*Strafrecht en strafprocesrecht(Gandaius PUC Delva)*, Deventer: Kluwer, 2006, 651.

ASSISTANCE, BUREAU OF JUSTICE,*Keeping defender workloads manageable*, Darby, PA: Diane Publishing, 2001, 33.

AUSMA, W.J. en SYRIER, A.W.,*Strafrecht*, Deventer: Kluwer, 2008, 117.

BAL, P.,*Dwangcommunicatie in de rechtszaal- een onderzoek naar de verbale interactie tussen rechter en verdachte tijdens de strafzitting van de politierechter*, Arnhem: Gouda Quint, 1988, 259.

BAXTER, C.,*Pakistan on the brink - politics, economics and society*, Lanham, MD: Lexington Books, 2004, 244.

BEIJER, A.,*Openbare strafrechtspleging*, Deventer: Kluwer, 2002, 234.

BEKAERT, H en QUARRE, PH.,"Il faut en matière pénale, rendre à la procédure de l'audience la caractère accusatoire qu'elle a perdu", *J.T.* 1978, 445–452.

BERGMAN, P., e.a.,*The criminal handbook - Know your rights, survive the system*, Houston: Nolo, 2008, 659.

BIBAS, S.,"Plea bargaining outside the shadow of trial", *117 Harv. L. Rev.* 2004, 2476–2486.

BOARI, N. en FIORENTINI, G.,"An Economic analysis of plea bargaining: the incentives of the parties in a mixed penal system", *21 International review of law and economics*, 2001, 213–231.

BOARI, N.,"On the efficiency of the penal systems: several lessons from the Italian experience", *17 International review of law and economics*, 1997, 115–126.

BOKSEM, J.,*Vademecum strafzaken*, Antwerpen: Kluwer, 2005, 138.

BOONE, M.,*Discretie in het strafrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2004, 311.

CHAMPION, D.J.,*The American dictionary of criminal justice*, Lanham, Maryland: Scarecrow Press, 2005, 513.

CLARK, D.S.,*Encyclopedia of law and society*, -: Sage publications, 2007, 1808.

CLEVEN, C.P.N. en NIJBOER, J.F.,*Strafvordering*, Deventer: Kluwer, 2007, 2421.

COMBS, N.A.,"Copping a plea to genocide: the plea bargaining of the international crimes", *151 U. Pa. L. Rev.* 2002-03, 1–159.

CORSTENS, G.J.M.,*Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer, 2008, 964.

CRETACCI, M.A.,*Supreme Court Case Briefs in Criminal Procedure*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2007, 409.

CRIJNS, J.J.,"Het wetsvoorstel OM-afdoening: een wolf in schaapskledij", *4 Sancties*, 2004, 225–236.

DAMAGKA, M.,"Negotiated justice in International criminal courts", *2 J. Int'l Crim. Just.* 2004, 1018–1039.

DAVIDSON, R.H. en OLESZEK, W.J.,*Congress and its members*, Michigan: Michigan University Press, 1996, 511.

DE BRUYN, D.,*De magistraat aan het woord - Een verkennend onderzoek naar de opvattingen van magistraten over hun functioneren in justitie en samenleving*, Antwerpen: Maklu, 2006, 294.

DE DOELDER, H. en T'HART, A.C.,"Aparte procedure voor de bekennende verdachte?", *NJB*, 1992, 631–633.

DE HERT, S. en GUTWIRTH, S.,"Enkele argumenten ter verdediging van de jury", *205*, 2005, 2–3.

DE NAUW, A.,"Dienstverlening, bemiddeling, transactie en snelrecht: over de samenhang der dingen", *Panopticon*, 1996, 437–470.

DE SMET, B.,"Is de invoering van een guilty plea naar Angelsakisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, 420–442.

DE SMET, B.,*Hervorming van het strafrechterlijk vooronderzoek in België - Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm behouden worden?* Antwerpen: Intersentia, 1996, 494.

DE SMET, B.,*Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Brussel: Story-scientia, 2001, 373.

DE SMET, B.,*Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter*, Gent: Larcier, 2004, 74.

DECAIGNY, T.,"Plea bargaining in België - een koekoeksei?", *Jura Falc.* 2002-03, 457–476.

DELMAS-MARTY, M.,*Les grandes systèmes de politique criminelle*, Parijs: Presses Universitaires de France, 1992, 462.

D'HAESE, C.E.D.,"Het rapport Delmas-Marty, la nouvelle cuisine procédurale", *Delikt & Delinkwent*, 1992, 112–117.

DOLMAN, M.M.,*Vergelding, waarheidsvinding, verzoening*, Amsterdam: University Press, 2005, 127.

DOW, P.J.,*Discretionary justice. A critical inquiry*, Cambridge,M.A.: Ballinger Pub. Co., 1981, 286.

DRUMBL, M.A.,*Atrocity, punishment and international law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007, 406.

DUPONT, L. en VERBRUGGEN, F.,*Strafrecht als roeping*, Leuven: University press, 2005, 1267.

ELIAS, S., e.a.,*Legal research - How to find and understand the low*, -: Nolo, 2007, 322.

ETRILLARD, C.,*Le temps dans l'investigation pénale*, Parijs: Editions l'Harmattan, 2005, 392.

FASSLER, L.J.,"Italian penal procedure code: an adversial system of criminal procedure in continental Europe", *29 Colum. J. Transnat'l L.* 1991, 245–279.

FEELEY, M.M.,*The process is the punishment*, NY: Russel Sage Foundation, 1992, 330.

FEINMAN, J.M.,*Law 101*, Oxford: Oxford University Press, 2006, 363.

FELMANN, D.,*Defendants rights today*, Wisconsin: Wisconsin University Press, 1977, 462.

FISHER DREW, K.,*Magna Carta*, Greenwoud: Publishing Group, 2004, 211.

GOLDSTEIN, A.,"Converging criminal justice systems: guilty pleas and the public interest", *31 Isr. L. Rev.* 1997, 169–182.

GRANDE, E.,"Italian Criminal Justice: Borrowing and Resistance", *48 Am. J. Com. L.* 2000, 227–251.

GROENHUIJSEN, M.S. en KNIGGE, G.,*Dwangmiddelen en rechtsmiddelen: derde interimrapport onderzoeksproject strafvordering 2001*, Deventer: Kluwer, 2002, 978.

GROENHUIJSEN, M.S. en KNIGGE, G.,*Afronding en verantwoording, eindrapport onderzoeksproject strafvordering 2001*, Deventer: Kluwer, 2004, 602.

GROUPA, N. en STEPHEN, F.,"Why plea bargaining fails to achieve results in so many criminal justice systems: a new framework for assessment", *Maastricht Journal of European and Comparative law*, 2008, 319–345.

GUNDLE, S. en PARKER, S.,*The new Italian republic*, Londen: Routledge, 1996, 334.

HANOT, D.,*Les sanctions du harceclement au travail dans les secteurs privés et publics*, Parijs: Editions l'Harmattan, 2008, 277.

HEUMANN, M.,*Plea bargaining - The experiences of prosecutors, judges and defense attorneys*, Chicago: Chicago University Press, 1977, 220.

HEUVELMANS, J.,"Antwerps parket en advocatuur pleiten voor plea bargaining", *online*, 2008, 1–8.

HILDEBRANDT, M. en VAN KAMPEN, P.T.C. e.a.,*Plea bargaining in Holland?* Arnhem: Gouda Quint, 1994, 140.

HINE, D.,*Governing Italy*, Oxford: Oxford University Press, 1993, 388.

IRVING, S.,*Nolo's Encyclopedia of everyday law*, Houston: Nolo, 2008, 446.

JACKSON, B.,*Law and disorder - criminal justice in America*, Illinois: Illinois University Press, 1984, 324.

JACKSON, R.M. en SPENCER, J.R.,*Jackson's machinery of justice*, Cambridge: Cambridge University Press, 1989, 543.

JÖRG, N.,"Een vereenvoudigde procedure in strafzaken, accusatoire tendenties", *NJB*, 1993, 199–205.

KESSLER, M.,*De strafbeschikking*, Deventer: Kluwer, 2008, 167.

KOPPEN, P.J.,*Het recht van binnen; Psychologie van het recht*, Deventer: Kluwer, 2002, 1197.

KOPPEN, P.J.,*Verankering van rechtspraak - over wisselwerking tussen burger, politie en rechter*, Deventer: Kluwer, 2004, 88.

LAMB, C.M. en HALPERN, S.C.,*The burger court*, Illinois: University Press, 1991, 513.

LANGBEIN, J.H.,"Torture and plea bargaining", *46 U. Chicago L. Rev.* 1978, 3–13.

LANGER, M.,"From legal transplants to legal translations: the globalization of plea bargaining and the americanization thesis in criminal procedure", *45 Harv. Int'l L. J.* 2004, 1–64.

LANGER, M.,"Rethinking plea bargaining", *33 Am. Crim. L. Rev.* 2006, 223–247.

LEVESQUE, R.J.R.,*The psychology and law of criminal justice processes*, Hauppauge NY: Nova Publishing, 2006, 258.

LEVINSON, D.,*Encyclopedia of crime and punishment*, Thousand Oaks: Sage, 2002, 1914.

LYNCH, T.,"The case against plea bargaining", *Regulation*, 26 2003, 24–27.

MATHIAS, E.,*Procédure pénale*, Rosny-sous-bois cedex: Editions Bréal, 2007, 223.

MATTEI, U.,*Comparative law and economics*, Michigan: Michigan University Press, 1998, 266.

MAYNARD, D.W.,*Inside plea bargaining - The language of negotiation*, Londen: Springer, 1984, 272.

MC CONVILLE, M. en MIRSKY, L.,*Jury trials and plea bargaining*, Oxford: Hart Publishing, 2005, 364.

MICELLI, T.,*The economic approach to law*, Stanford: University Press, 2004, 379.

MIHMAN, A.,*Juger temps*, Parijs: Editions l'Harmattan, 2008, 601.

MUNDIS, D.A.,"Current developments: improving operation and functioning of the international criminal tribunals", *94 Am. J. Int'l L.* 2000, 759–797.

NASHERI, H.,*Betrayal of due process*, Lanham, MD: University Press of America, 1998, 200.

NIJBOER, J.F.,"The American adversial system in criminal cases: de achterkant van LA law", *18 Recht en kritiek*, 1992, 8–26.

NIJBOER, J.F.,*De taken van de strafrechter*, Deventer: Gouda Quint, 2000, 116.

NUIJTEN, M. en ANDERS, G.,*Corruption and the secret law*, Ashgate: Ashgate Publishing, 2007, 222.

OTENGA, T.,"De ne bis in idem-regeling en de Schengenlanden: ook buitenlandse transacties verhinderen verdere vervolging", *NJW*, 2003, 762–768.

PAAS, S.,*Creation and judgement*, Leiden: BRILL, 2003, 499.

PAPADOPOULOS, I.,*Plaider coupable - le pratique américaine, le texte fr.* Parijs: PUF, 2004, 119.

PIZZI, W.T. en MARAFIOTI, L.,"The new Italian code of criminal procedure: difficulties of building an adversial trial system on a civil law foundation", *17 Yale J. Int'l L.* 1992, 1–41.

PIZZORUSSO, A.,*Italian studies in law - a review of legal problems*, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1994, 264.

PROGREBIN, M.,*Qualitative approaches to criminal justice*, Thousand Oaks: Sage, 2002, 406.

RAMSEY, C.,"The discretionary power of 'public' prosecutors in historical perspective", *39 Am. Crim. L. Rev.* 2002, p. 1323–1343

ROBERTS, J.,"Plea bargaining with budgetary constraints and deterrence", *University of Toronto*, 2000, 21.

ROSHIER, B. en TEFF, H.,*Law and society in England*, Londen: Taylor and Francis, 1980, 258.

SCHALKEN, T.M.,*Monografieën Strafrecht 21*, Deventer: Gouda Quint, 1996, 327.

SCHARF, M.P.,"The letter of the law: the scope of the international legal obligation to prosecute human rights crimes", *59 Law & Contemp. Probs.* 1996, 43–48.

SCHARF, M.P.,"The amnesty exception to the jurisdiction of the International Criminal Court", *32 Cornell Int'l L. J.* 1999, 507–527.

SCHARF, M.P.,"Trading justice for efficiency: plea bargaining and international tribunals", *2 J. Int'l Crim. Just. L.* 2004, 1070–1082

SCHUERMANS, F.,"Donkere onweerswolken boven het Belgisch strafvorderlijk landschap", *Panopticon*, 2005, 39–54.

SCHULHOFER, S.J.,"Plea bargaining as disaster", *101 Yale L. J.* 1992, 1979–2009.

SPOHN, C.,*How judges decide?* Thousand Oaks: Sage Publications, 2008, 376.

SWART, B.,"Settling criminal cases without a trial", *31 Isr. L. Rev.* 1997, 223–245

THAMAN, S.C.,"Plea bargaining, negotiation confessions and consensual resolution of criminal cases", *11.3 EJCL*, 2007, 113–134.

THOMPSON, F.,*Magna Carta - It's role in the making of the English constitution*, online: Read Books, 2008, 428.

THWAITES, N.,"Mutual trust in criminal matters: the EJC gives a first interpretation of a provision of the Convention implementing the Schengen agreement. Judgment of 11 February 2003 in joined cases C-187/01 and C-385, Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge", *4 German Law Journal*, 2003, online.

TUBEX, H. en DE HERT, P.,"Buschuldigde sta op. Actueel debat over de jury", *25 Orde van de dag*, 2004, 3–98.

TURNER, J.I.,"Judicial participation in plea negociation: a comparative view", *54 Am. J. Com. L.* 2006, 199–269.

VAN DEN WYNGAERT, C.,*Strafrecht, Strafprocesrecht & Internationaal Strafrecht*, Antwerpen: Maklu, 2006, 1314.

VAN DER HEIJDEN, H. en BOCHHAH, S.,*De werkelijkheid van morgen, 7 megatrends die HRM op z'n kop zetten*, Deventer: Kluwer, 2006, 307.

VANDAELE, D.,*Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Duitsland*, Leuven: University press, 2000, 358.

VANDAELE, D.,*Openbaar ministerie en strafrechtelijk beleid - een rechtsvergelijkend onderzoek in België, Nederland en Duitsland*, Antwerpen: Intersentia, 2002, 591.

VANDAELE, D.,*Het openbaar ministerie en de afhandeling van strafzaken in Nederland*, Leuven: University press, 2003, 548.

VERBEKE, A.,*Elementen van Anglo-Amerikaans recht - Een selectie van Engelse en Amerikaanse juridische teksten gesitueerd in het betrokken rechtssysteem*, Antwerpen: Maklu, 1994, 320.

VERPLAETSE, J.,*For the sake of the argument*, Antwerpen: Maklu, 2004, 200.

VERSTRAETEN, R.,*Handboek strafvordering*, Antwerpen: Maklu, 2007, 1193.

WALKER, S.,*Taming the system*, Oxford: Oxford University Press, 1993, 191.

WEIGEND, T.,*Absprachen in ausländischen Strafverfahren*, Freiburg im Breisgau: Eigenverlag Max-Planck Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, 1999, 122.

WICE, P.B.,*Public defenders and the American jusitce system*, Greenwoud: Publishing Group, 2005, 208.

WIEGAND, W.,"Reception of the American law in Europe", *39 Am. J. Com. L.* 1999, 229–249.

ZANDER, M.,"The innocent who plead guilty", *143 New Law Journal*, 1993, 85–88.